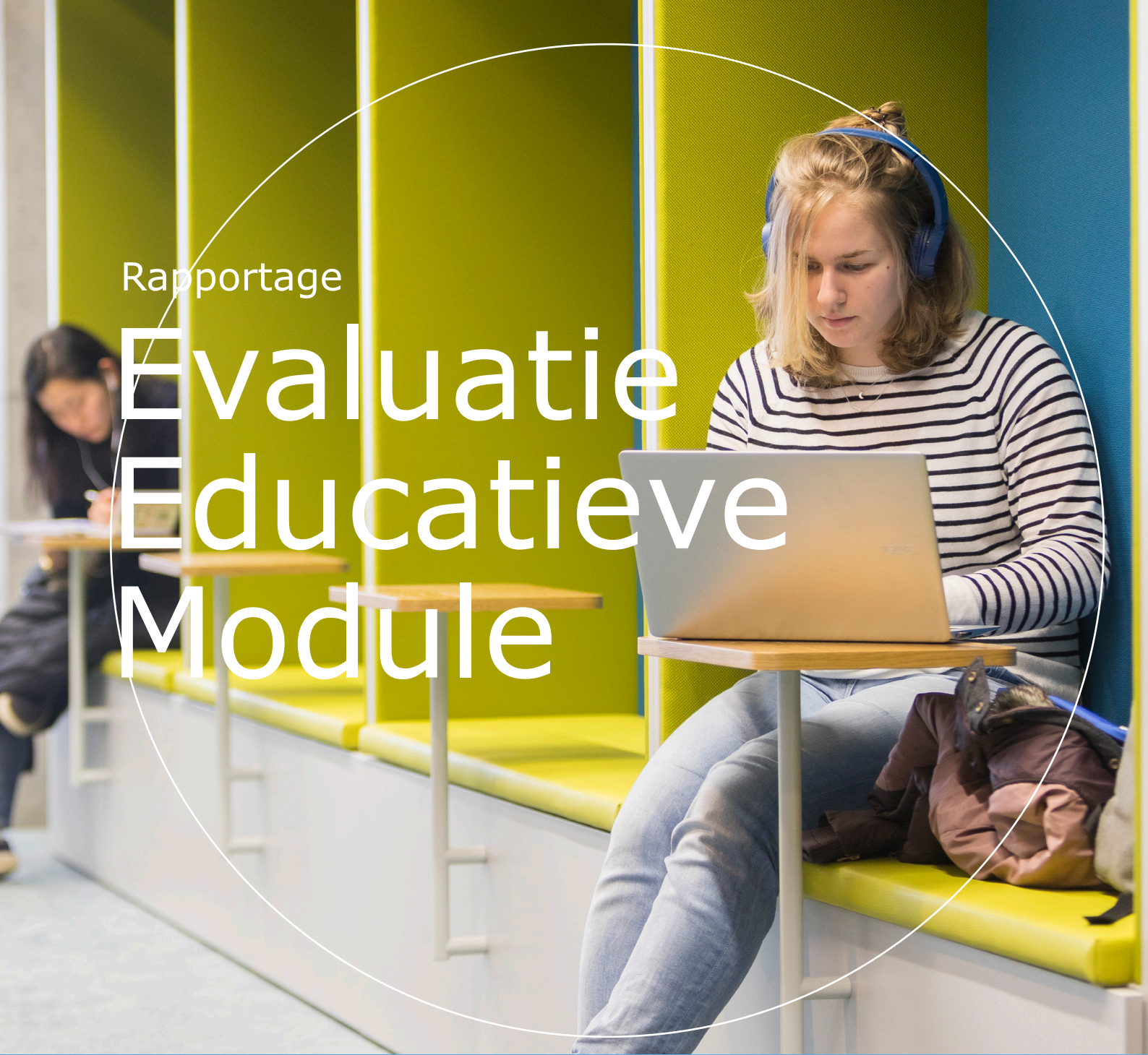

Rapportage

Evaluatie Educatieve Module

Marieke van der Pers, Piety Runhaar en Perry den Brok
December 2020

Wageningen University & Research
Interuniversitaire Commissie Lerarenopleidingen

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

© Copyright: Wageningen University & Research, Education and Learning Sciences chair group.

Pers, M., van der, Runhaar, P., Brok, P., den, (2020). Evaluatie Educatieve Module. Wageningen: Wageningen University and Research/Interuniversitaire Commissie Lerarenopleidingen.

Omslagfoto: Jurjen Poeles Fotografie.

Dankwoord

Het vergroten van het aantal leraren met een academische achtergrond is een van de speerpunten van de VSNU en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Hiertoe financiert het ministerie het Actieplan Academische Leraren 2019-2020 voor het opzetten en uitvoeren van twee lijnen ter bevordering van de instroom in de universitaire lerarenopleidingen; het vergroten van de toegankelijkheid van de lerarenopleidingen, en het innoveren van de lerarenopleidingen. Het werkpakket 'Versterking Educatieve Module' valt onder de eerste actielijn waarvoor de afdeling Education and Learning Sciences van de Wageningen University & Research het projectleiderschap op zich heeft genomen. In dit rapport wordt verslag gedaan van de Evaluatie van de Educatieve Module.

Bij aanvang van deze evaluatie had echter niemand kunnen voorzien dat dit werkpakket vanuit huis en op afstand uitgevoerd zal gaan worden. In het voorjaar van 2020 werd Nederland getroffen door de Corona crisis waardoor gedurende het gehele project de werkomstandigheden anders waren. De opleidingsinstituten moesten hun activiteiten in hoog tempo aanpassen en inzetten op online en/of hybride onderwijs. Ook de scholen bevonden zich plots in een hele andere situatie als dat ze gewend waren.

Toch heeft deze unieke situatie de evaluatie van de Educatieve Module niet sterk gehinderd. De contactpersonen bij de elf opleidingsinstituten hebben zich ingezet om tijdig de benodigde informatie te verstrekken. Ook hebben zij zich ingespannen om een groot aantal (voormalig) studenten te verzoeken een vragenlijst in te vullen. Onze dank gaat daarom uit naar de contactpersonen op de opleidingsinstituten die dit hebben opgepakt. We bedanken alle (oud) studenten van zowel de Educatieve Module als Educatieve Minor die ons middels het invullen van de vragenlijst hebben voorzien van een breed scala aan waardevolle inzichten, waarvan een groot deel in dit rapport te vinden zijn.

In het voorjaar zijn we, ietwat onverwacht, een samenwerking met ResearchNed aangegaan om de Educatieve Minor en Module te evalueren. We zijn samen opgetrokken in de dataverzameling en hebben elkaar aangevuld daar waar mogelijk was. We hebben deze samenwerking als prettig ervaren, waarvoor dank.

Via deze weg willen we Rhea van der Dong en Petra Pieck bedanken voor het verzamelen van de benodigde administratieve gegevens voor het inzichtelijk maken van de in- en uitstroom in de Educatieve Module en Educatieve Minor. Daarnaast worden alle ICL leden bedankt voor het leveren van feedback op de tussenrapportages. Dik Maandag, Marijn Smeets en Jacobijn Olthof worden in het bijzonder bedankt voor hun kritische en constructieve feedback op de totale rapportage.

Als coördinator van de werkpakketen een bijzondere dank aan Arjan Eijkelestam die op een zeer prettige manier een vinger aan de pols hield betreft de planning, en altijd bereid was om inhoudelijk mee te denken.

Achter de schermen heeft student-assistent Carlijne ten Holte met enthousiasme en een flexibele inzet werk geleverd betreft het categoriseren van de open vragen en het samenstellen van de rapporten die elk opleidingsinstituut naast deze overkoepelende rapportage heeft ontvangen.

Tot slot, onze waardering voor Nicolette Tauecchio die kort voor de kerstvakantie samen met ons een eindsprint heeft gemaakt om het rapport en de vele figuren en tabellen nauwkeurig om te zetten in deze eindversie.

We verwachten dat dit rapport goed inzicht geeft in de achtergrond en motivatie van de studenten die zich middels de Educatieve Module het leraarsberoep zich eigen heeft gemaakt. De bevindingen laten zien dat deze opleidingsvariant gewaardeerd wordt en een bijdrage levert aan de instroom van gemotiveerde en leerbare docenten in het onderwijs.

Het was een genoegen om in dit bijzondere jaar deze evaluatie voor de VSNU te mogen uitvoeren,

Marieke van der Pers, Piety Runhaar en Perry den Brok
December 2020

Inhoud

1 Inleiding	7
1.1 Educatieve Module als een extra flexibele route naar leraarschap	7
1.2 Evaluatie van de Educatieve Module	8
1.3 Onderzoeksopzet	9
1.4 Opbouw van de rapportage	16
2 Aard en ontwikkelingen van de instroom in de Educatieve Module	17
2.1 Ontwikkeling instroom Educatieve Module	17
2.2 Kenmerken van deelnemers aan de Educatieve Module	21
2.3 Samengevat	23
3 Verhogen van de instroom in de Educatieve Module	25
3.1 Promotie Educatieve Module	25
3.2 Bekendheid van de Educatieve Module onder vo scholen	30
3.3 Ervaren knelpunten met betrekking tot de instroom in de Educatieve Module	34
3.4 Samengevat	36
4 Waardering van het programma van de Educatieve Module	39
4.1. Algemeen oordeel (oud) studenten en opleiders	39
4.2 Oordeel over het programma	40
4.3 Werkdruk, en andere problemen die module studenten ervaren	44
4.4 Opbrengst programma: voldoende voorbereid op het leraarschap?	47
4.5 Meerwaarde van het programma	49
4.6 Samengevat	52
5 Uitstroom Educatieve Module	53
5.1 Rendement Educatieve Module	53
5.2 Waar komen module studenten na hun opleiding terecht?	55
5.3. Hoe staan werkgevers ten opzichte van de beperkte tweedegraads bevoegdheid?	56
5.4 Vroegtijdige beëindiging van de Educatieve Module	58
5.5 Samengevat	59
6 Ervaringen voor de klas	61
6.1. Voelen module studenten zich voldoende voorbereid op het leraarschap?	61
6.2 Voelen module studenten zich voldoende begeleid in eerste jaar voor de klas?	64
6.3 Samengevat	66
7 Conclusies, aanbevelingen en reflectie op huidige ontwikkelingen	69
7.1 Conclusies	69
7.2 Aanbevelingen	71
7.3 Reflectie op de positie van de Educatieve Module binnen de huidige plannen voor de flexibilisering van de universitaire lerarenopleidingen	72
7.4 Good practices ter bevordering van de instroom in de Educatieve Module	73
7.5 Beperkingen van de evaluatie	74
7.6 Suggesties voor vervolgonderzoek	75
Geraadpleegde bronnen	77
Bijlage A: Vragenlijst Verkort Programma Tweedegraads Bevoegdheid	79
Bijlage B: Vragenlijst Verkort Programma Tweedegraads Bevoegdheid - Lerarenopleiders	91
Bijlage C: Vragenlijst vo-scholen educatieve minor en module	99
Bijlage D	105

1 Inleiding

Universiteiten en scholen in het voortgezet onderwijs zijn al jaren bezig meer leraren op te leiden waarbij het streven is om de instroom in de universitaire lerarenopleidingen te vergroten, specifiek daar waar het tekortvakken betreft. Voor de periode 2018-2020 formuleerde de VSNU het Actieplan Academische Leraren 2019-2020 met daarin twee actielijnen, namelijk (1) het vergroten van de toegankelijkheid van de lerarenopleidingen, en (2) het innoveren van de lerarenopleidingen.

De uitvoering hiervan werd belegd bij de *Interuniversitaire Commissie Lerarenopleidingen* (ICL) waarin alle universitaire lerarenopleidingen voor voortgezet onderwijs (ULO's) vertegenwoordigd zijn en met elkaar samenwerken. Per actielijn zijn verschillende werkpakketten onderscheiden, waaronder het werkpakket 'Evaluatie en Versterking van de Educatieve Module' die door de Wageningen University and Research wordt uitgevoerd. Voorliggend rapport gaat in op een onderdeel van dit werkpakket, namelijk de evaluatie van de Educatieve Module. Met de Educatieve Module kunnen mensen die reeds een universitaire bacheloropleiding behaald hebben, een beperkte tweedegraads lesbevoegdheid behalen.

In dit eerste hoofdstuk beschrijven we wat de Educatieve Module inhoudt en gaan we dieper in op de context waarbinnen het evaluatieonderzoek heeft plaats gevonden. Ook wordt ingegaan op de onderzoeksmethodiek die is gehanteerd. Tot slot volgt een beschrijving van de verdere opbouw van het rapport.

1.1 Educatieve Module als een extra flexibele route naar leraarschap

Met de VSNU-Lerarenagenda 2013-2017 hebben de universiteiten de afgelopen jaren stappen gezet op weg naar meer universitair opgeleide leraren in het voortgezet en primair onderwijs, onder meer door meer en flexibeler routes naar het leraarschap in het voortgezet onderwijs te creëren. Een voorbeeld hiervan is de inrichting van de zogenaamde *Educatieve Module* welke in 2016 als experiment van start is gegaan¹.

Net als de *Educatieve Minor*, die al langer bestaat, heeft dit programma een omvang van 30 ECTS waarvan de invulling en uitvoering in handen is van de universitaire lerarenopleidingen. De leerlijnen binnen het programma zijn op drie bekwaamheden gebaseerd: vakinhoudelijke bekwaamheid, vakdidactische bekwaamheid, pedagogische bekwaamheid. Opleidingsinstituten voegen hier zelf soms zaken aan toe, zoals de onderzoekende bekwaamheid en/of algemene professionele bekwaamheid. Binnen het curriculum sluiten het theoretische en praktische deel nauw op elkaar aan. De praktijkervaringen die studenten tijdens hun stage – die minstens de helft van het programma vormt – opdoen zijn een belangrijk onderdeel van het programma waarbij de theoretische kennis het leerproces tijdens de stage ondersteunt. Het programma behelst dus met name oriëntatie op leraarsberoep waarbij de basis betreft didactiek, onderwijsontwerp, assessment, vakdidactiek en praktijkervaring in de vorm van een stage aan de orde komen. In de eenjarige master voor een eerstegraads bevoegdheid komen daar voor al deze onderdelen verdiepende modules bij (onderwijskunde, vakdidactiek, stage) en een afstudeeronderzoek. Ook is er in een eerstegraadsopleiding meer aandacht voor het functioneren buiten de klas, zoals de omgang met ouders en de schoolorganisatie.

Studenten kunnen de Educatieve Minor tijdens hun bacheloropleiding volgen, terwijl de Educatieve Module open staat voor studenten die al een bachelor hebben afgerond. Voor het toekennen van een bevoegdheid moet deze bachelor inhoudelijk voldoende zijn voor het vak waarvoor een bevoegdheid kan worden behaald. De vooropleidingen die dit betreft zijn opgenomen in de zogenaamde

¹ Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap (2016).

*verwantschapstabel*². In combinatie met een aan het schoolvak verwante bacheloropleiding leidt zowel de Educatieve Minor als de Educatieve Module tot een beperkte tweedegraads bevoegdheid voor het onderwijzen van het schoolvak op het vmbo-tl en de onderbouw havo/vwo. Afronding van het programma geeft doorgaans vrijstelling voor onderdelen van programma's die tot een eerstegraads bevoegdheid leiden, zoals de 1-jarige masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs (met een omvang van 60 EC) en de 2-jarige educatie en/of communicatiemaster (van 120 EC).

Momenteel wordt de Educatieve Module door twaalf³ universitaire lerarenopleidingen aangeboden (Tabel 1.1). Het merendeel van deze opleidingsinstituten organiseert het programma in blokvorm gedurende één semester, enkelen bieden de mogelijkheid om het programma in deeltijd te volgen. Omdat de Educatieve Module hetzelfde programma als de Educatieve Minor betreft, kost het de instellingen relatief weinig moeite om de Educatieve Module aan te bieden, omdat de deelnemers in de meeste gevallen aanschuiven bij het onderwijs van de Educatieve Minor en/of de vakken van de master-lerarenopleiding.

Tabel 1.1: Aanbod Educatieve Module, periode 2016-2019

	Instroom Semester 1	Instroom Semester 2	Deeltijd variant	Instroom sinds	Aandeel module studenten binnen opleidingsvarant 2018/2019 en 2019/2020
Universiteit Leiden	X	X	X	2016/2017	33%
Universiteit van Amsterdam	X	X		2016/2017	37%
Vrije Universiteit Amsterdam	X			2016/2017	19%
Universiteit Utrecht	X	X	X	2017/2018	37%
Radboud Universiteit	X			2016/2017	15%
Universiteit Twente	X			2019/2020	3%
Rijksuniversiteit Groningen	X			2018/2019	22%
Wageningen University & Research	X	X		2016/2017	22%
Tilburg University	X		X	-	-
Technische Universiteit Delft	X			2017/2018	25%
Technische Universiteit Eindhoven	X	X	X	2018/2019	7%
Maastricht University	X			2020/2021	-

1.2 Evaluatie van de Educatieve Module

De Educatieve Module heeft de status van een pilot, die uit twee fases bestaat. De eerste fase liep van september 2016 tot juni 2019. Vanwege inhoudelijke aanpassingen van het onderwijs, de administratief-organisatorische complexiteit van de invoering en de benodigde tijd voor het werven van studenten, kostte het de betrokken opleidingsinstituten meer tijd dan aanvankelijk was voorzien om de Educatieve Module op te starten. Hierdoor was het aantal deelnemende studenten aanvankelijk bescheiden. Omdat de betrokken universiteiten gemotiveerd waren de Educatieve Module te behouden besloot de overheid het experiment te verlengen⁴. De opleidingen kregen op die manier meer tijd om de Educatieve Module te implementeren, de meerwaarde van het programma te delen, de bekendheid ermee te vergroten, en uiteindelijk daarmee het aantal studenten te vergroten. Binnen het actieplan Actieplan Academische

² <https://wetten.overheid.nl/BWBR0028148/2018-12-18>.

³ Vanaf 2020-2021 biedt Maastricht University de Educatieve Module aan.

⁴ <https://www.internetconsultatie.nl/educatievmodule>.

Leraren 2019-2020 heeft het werkpakket 'Evaluatie en versterking Educatieve Module' de opdracht om de Educatieve Module te evalueren en op basis hiervan aanbevelingen te doen aan zowel de overheid als de lerarenopleidingen zelf. Hierbij staat de volgende onderzoeksvraag centraal:

Bestaat er voldoende draagvlak om de Educatieve Module te behouden in het opleidingsstelsel van de universitaire lerarenopleiding?

Daarbij beantwoorden we de volgende deelvragen:

1. Hoe heeft de instroom in de Educatieve Module zich sinds 2016 ontwikkeld? (Hoofdstukken 2 en 3)
 - › Op welke manier zijn de vakken en tekortvakken hierin vertegenwoordigd?
 - › Wat zijn de kenmerken van de instromers in de Educatieve Module?
 - › Welke activiteiten worden ondernomen rond informatievoorziening en bekendheid van de Educatieve Module?
 - › Wat zijn de belemmerende factoren ten aanzien van het verhogen van de instroom in de Educatieve Module?
2. Hoe waarderen studenten, opleiders en het scholenveld verschillende elementen van het curriculum? (Hoofdstuk 4)
3. Hoe ziet de loopbaan van studenten die de Educatieve Module met succes hebben afgerond eruit? (Hoofdstukken 5 en 6)
 - › Wat kenmerkt de doorstromers in de eerstegraadsopleiding?
 - › Wat kenmerkt de instromers in het beroep?
 - › Wat zijn de ervaringen in het eerste jaar voor de klas?
4. Welke positie heeft de Educatieve Module in de flexibilisering van de universitaire lerarenopleidingen? (Hoofdstuk 7)

1.3 Onderzoeksopzet

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen zijn twee soorten data gebruikt, namelijk:

1. *Administratieve data*; in het voorjaar van 2020 heeft de ICL alle administraties van de opleidingsinstituten verzocht instroom en certificeringscijfers van de Educatieve Module en andere aangeboden opleidingsvarianten per jaar en per vak door te geven. Deze gegevens zijn zorgvuldig gecontroleerd door de ICL, gedeeld met de WUR en daarna publiekelijk beschikbaar gemaakt op de website van de VSNU.
2. *Vragenlijstdata*; in februari/maart 2020 hebben door de opleidingsdirecteuren gesuggereerde betrokken coördinatoren, studieadviseurs en stage-coördinatoren gereageerd op een set oriënterende vragen over de meerwaarde van het programma, de doelgroep, knelpunten rond het vergroten van de instroom, bekendheid en uitvoering van het programma. Deze inventarisatie heeft de basis gelegd voor vragenlijsten die vervolgens zijn voorgelegd aan (oud) studenten, opleiders en schoolleiders in het voortgezet onderwijs. Op deze manier zijn verschillende relevante perspectieven meegenomen voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen.

In het kader van de experimentele status van de Educatieve Module heeft het Ministerie van Onderwijs en Wetenschap in de winter van 2020 besloten het programma te evalueren aangezien het tijd kost om, bij een positieve evaluatie, een wetstraject voor verankering van de Educatieve Module te doorlopen. In mei 2020 heeft het Ministerie van OC&W, in aanvulling op de reeds uitgezette evaluatie via de ICL, ResearchNed de opdracht gegeven om ook als onafhankelijke partij vast te stellen of de Educatieve Minor en Module in zowel kwantitatief als kwalitatief opzicht levensvatbare routes zijn naar het leraarschap. Omdat beide evaluaties in dezelfde periode uitgevoerd worden én de WUR ruimschoots eerder was gestart en een vragenlijst aan (oud) studenten had uitgezet, is besloten dat de WUR het perspectief van de opleidingsinstituten en de (oud) studenten op zich zou nemen en ResearchNed verantwoordelijk zou zijn voor het verzamelen van gegevens met betrekking tot het perspectief van het scholenveld. De verzameling van gegevens is verdeeld waarna beide partijen deze met elkaar hebben gedeeld en zelf de relevante vragen voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen hebben geanalyseerd. Voor het

uitwisselen van gegevens is een samenwerkingsovereenkomst opgesteld. Hieronder wordt specifiek ingegaan op de verschillende instrumenten die zijn gebruikt voor deze evaluatie⁵.

Vragenlijst onder (oud)studenten

Er is een vragenlijst uitgezet onder drie groepen studenten:

- › Huidige studenten
- › Oud-studenten die voortijdig zijn gestopt
- › Oud-studenten die het programma hebben afgerond

De vragenlijst bevatte de volgende onderdelen⁶:

- › Kenmerken van de doelgroep: vooropleiding, motivatie, informatievoorziening en inschrijving
- › Verloop van de opleiding: afgerond, twijfels voortzetting, en redenen waarom gestopt is
- › Terugblik op de stage: begeleiding en betrokkenheid
- › Eerste ervaringen in het onderwijs na afronding programma: was men voldoende voorbereid?
- › Het vervolg: vervolgopleiding die is gedaan, positie op de arbeidsmarkt, eventueel nascholing

Vooraf was het moeilijk om in te schatten hoe hoog de respons onder de relatief kleine groep module studenten zou zijn. Bovendien bleek uit een eerste inventarisatie onder coördinatoren, dat zij graag inzicht zouden krijgen in de mate waarin minor studenten verschillen van module studenten. Vandaar dat ervoor gekozen is om de vragenlijst niet alleen onder (oud) studenten van de Educatieve Module uit te zetten maar ook onder (oud) studenten van de Educatieve Minor.

Om tot een zo hoog mogelijke respons te komen is de vragenlijst in de periode half maart – eind mei 2020 uitgezet via de coördinatoren van de Educatieve Module. Er is tweemaal een herinnering gestuurd. Ondanks de Corona crisis is dit proces vrij soepel en in goede samenwerking met de instituten verlopen en hebben 851 (oud) studenten gereageerd. Om samenwerking met de opleidingsinstituten te stimuleren is binnen het ICL afgesproken dat elk opleidingsinstituut een uitgebreide rapportage ontving waarin resultaten betreft de eigen studenten werden teruggekoppeld. In deze rapportages zijn de bevindingen met betrekking tot de Educatieve Minor uitgebreider aan bod gekomen waardoor deze een waardevolle bijdragen zijn voor de zelfevaluatie van de lerarenopleidingen.

Respons en beschrijvende statistieken

Van de 851 invulde vragenlijsten bleken 648 bruikbaar voor analyses. De 111 vragenlijsten die niet bruikbaar zijn bevonden, waren óf voor minder dan 15% ingevuld of waren ze ingevuld door minor studenten die voor 2016/2017 waren ingestroomd. De bruikbare respons betreft 1/3 deel van het totaal aantal instromers, waarbij de hoogste respons onder de groep (oud) studenten van het studiejaar 2019/2020 ligt (Tabel 1.2). Van enkele opleidingsinstituten (Tilburg, Leiden, Delft en Eindhoven) heeft meer dan de helft van het totaal aantal minor studenten de vragenlijst ingevuld. Voor de opleidingsinstituten in Groningen en Wageningen geldt een vrij hoge respons van de module studenten (Tabel 1.3).

Omdat de Educatieve Module niet door elk opleidingsinstituut vanaf 2016 is aangeboden, is een logisch gevolg dat het aandeel respondenten uit de meer recentere jaren groter is (Tabel 1.4). Dit betekent dat ervaringen uit de meer recente jaren meer vertegenwoordigd zijn in deze evaluatie. Het is onbekend in welke mate bias is ontstaan door selectieve respons onder meer positieve of meer negatieve deelnemers.

⁵ Tussentijdse rapportages zijn gedurende het jaar teruggekoppeld aan het ICL. Tijdens de tweemaandelijks vergaderingen is de status van de evaluatie toegelicht en zijn eerste bevindingen gedeeld.

⁶ Zie bijlage A voor de volledige vragenlijst.

Tabel 1.2: Instroom en respons vragenlijst Educatieve Minor en Educatieve Module, periode 2016-2019

	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	Totaal
Instroom Educatieve Minor	305	353	421	478	1617
Ingevulde vragenlijsten Educatieve Minor	108	118	125	184	535
% respons Educatieve Minor	35.4	33.4	29.7	38.5	33.1
Instroom Educatieve Module	20	69	145	127	361
Ingevulde vragenlijsten Educatieve Module	4	10	32	67	113
% respons Educatieve Module	20.0	14.5	22.1	52.8	31.3

Berekeningen op basis van VSNU (2020) en vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

Tabel 1.3: Instroom en respons vragenlijst Educatieve Minor en Educatieve Module, periode 2016-2019, per opleidingsinstituut

	Educatieve Minor		Educatieve Module		% respons per opleidings-instituut (N=648)
	Totaal instroom (n=1617)	Respons vragenlijst (n=535)	Totaal instroom (n=361)	Respons vragenlijst (n=113)	
Universiteit Leiden	190	55.3	85	24.7	19.3
Universiteit van Amsterdam	143	28.7	63	28.6	9.1
Vrije Universiteit Amsterdam	134	24.6	17	29.4	5.9
Universiteit Utrecht	230	7.0	69	24.6	5.1
Radboud Universiteit	177	29.4	19	5.3	8.4
Rijksuniversiteit Groningen	147	49.0	23	65.2	13.2
Wageningen University & Research	129	40.3	26	46.2	9.9
Tilburg University	10	80.0	0	n.a.	1.2
Technische Universiteit Delft	163	56.4	47	42.6	17.3
Technische Universiteit Eindhoven	125	51.2	10	40.0	10.5
Totaal	1617	33.1	361	31.3	100.0

Berekeningen op basis van VSNU (2020) en vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

Tabel 1.4: Kenmerken respondenten vragenlijst (oud) studenten, percentages

		Educatieve Minor (n=535)	Educatieve Module (n=113)	Totaal (N=648)
Jaar instroom	2016	20.2	3.5	17.3
	2017	22.1	8.8	19.8
	2018	23.4	28.3	24.2
	2019	29.9	41.6	31.9
	2020	4.5	17.7	6.8
Geslacht	Man	42.2	36.3	41.2
	Vrouw	48.4	59.3	50.3
	Onbekend	9.2	4.4	8.3
Leeftijd bij aanvang	Jonger dan 25 jaar	74.4	32.7	67.1
	25 tot 30 jaar	4.7	28.3	8.8
	30 jaar en ouder	1.9	30.1	6.8
	Onbekend	19.1	8.8	17.3
Vak cluster	Alfavakken	16.6	23.0	17.7
	Bètavakken	57.2	54.0	56.6
	Zaakvakken	24.1	20.4	23.5
Tekortvak	Geen tekortvak	39.3	38.9	39.2
	Tekortvak bèta	55.0	51.3	54.3
	Tekortvak talen	5.8	9.7	6.5
Status	Afgerond	79.8	71.7	78.4
	Nog bezig	12.0	20.4	13.4
	Voortijdig gestopt	3.7	5.3	4.0

Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

Vragenlijst onder betrokken opleiders

De vragenlijst voor opleiders bevatte de volgende onderdelen⁷:

- › De ervaring en mening over de kwaliteit van het programma
- › Het opleiden binnen de Educatieve Minor/Module
- › De Educatieve Module als opleidingsvariant binnen het opleidingsstelsel
- › De bekendheid en promotie van de Educatieve Minor/Module

Respons en beschrijvende statistieken

De vragenlijst is aan 156 betrokken opleiders uitgezet en door 94 opleiders ingevuld, waarvan 87 vragenlijsten bruikbaar zijn voor analyse. Tabel 1.5 geeft het aantal ingevulde vragenlijsten per opleidingsinstituut weer. Hierbij zijn vragenlijsten meegenomen die voor minstens 33% zijn ingevuld. Een derde deel van de totale respons wordt gevormd door opleiders van de Universiteit Utrecht. Samen met respondenten van de TU Delft representeren ze de helft van de totale respons.

Het merendeel van de opleiders die de vragenlijst heeft ingevuld is ouder dan 35 jaar (Tabel 1.6). Een kwart heeft 6-10 jaar ervaring als lerarenopleider, een derde meer dan tien jaar. Ruim een derde van de respondenten is minder dan drie jaar betrokken bij de Educatieve Minor/Module, een derde meer dan vijf jaar. Bijna 40% van de respondenten geeft aan een algemeen vak te geven, ruim driekwart is (ook) vakdidacticus, 40% is stagebegeleider, een kwart mentor.

⁷ Zie bijlage B voor de volledige vragenlijst.

Tabel 1.5: Aantal ingevulde vragenlijsten per opleidingsinstituut⁸

	Aantal ingevulde vragenlijsten (N=87)	% totale respons
Universiteit van Amsterdam	16	18.4
Vrije Universiteit Amsterdam	5	5.7
Universiteit Utrecht	24	27.6
Radboud Universiteit	5	5.7
Rijksuniversiteit Groningen	7	8.0
Wageningen University & Research	4	4.6
Tilburg University	4	4.6
Technische Universiteit Delft	17	19.5
Technische Universiteit Eindhoven	5	5.7

Tabel 1.6: Kenmerken respondenten vragenlijst betrokken opleiders, percentages

		% (N=87)
Geslacht	Man	51.2
	Vrouw	47.7
Leeftijd	Jonger dan 35 jaar	7.0
	35 tot 50 jaar	44.2
	50 jaar en ouder	46.5
Ervaring als lerarenopleider	Minder dan een jaar	5,8
	1-2 jaar	16.3
	3-5 jaar	23.3
	6-10 jaar	22.1
	Meer dan 10 jaar	33.7
Jaren ervaring binnen Educatieve Minor/Module	Minder dan een jaar	10.5
	1-2 jaar	25.6
	3-5 jaar	26.7
	Meer dan 5 jaar	34.9
Rol binnen Minor/Module (meerdere rollen mogelijk)	Opleider algemeen vak	37.2
	Vakdidacticus alfa cluster	17.4
	Vakdidacticus bèta cluster	32.6
	Vakdidacticus gamma cluster	19.8
	Onderwijskundige	14.0
	Stagebegeleider/Tutor	40.7
	Mentor	29.1
	Anders	5.8

Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

⁸ Aantal respondenten dat minimaal 33% van de vragenlijst heeft ingevuld.

Vragenlijst scholen voortgezet onderwijs

In samenwerking met ResearchNed is een vragenlijst voor (opleidings)scholen ontwikkeld. Deze vragenlijst bevatte de volgende onderdelen⁹:

- › Kenmerken van de school
- › Bekendheid van de Educatieve Minor/Module bij de invuller
- › Ervaring met het begeleiden van (minor/module) studenten en beginnende docenten (met een beperkte tweedegraads bevoegdheid)
- › De mening over de kwaliteit van (minor/module) studenten en beginnende docenten (met een beperkte tweedegraads bevoegdheid)
- › Behoeftte aan en mogelijkheden van docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid

Deze vragenlijst is door ResearchNed in oktober 2020 aan de directies van alle scholen (n=963) gestuurd met de vraag om deze zelf in te vullen, of deze intern te door te sturen naar schoolleiders, schoolopleiders en anderen die ervaring hebben met stageairs van de Educatieve Minor of Module of met afgestudeerde docenten met een beperkte tweedegraads onderwijsbevoegdheid. Aan het einde van deze vragenlijst konden de respondenten aangeven of ze open stonden voor een verdiepend interview met een medewerker van ResearchNed. Met 20 respondenten zijn er semigestructureerde interviews gehouden van elk circa 30 minuten. De beschrijving van deze interviews en de bijbehorende bevindingen zijn verwerkt in de rapportage van ResearchNed¹⁰.

Respons en beschrijvende statistieken

De vragenlijst is door 122 personen ingevuld, waarvan twee vijfde deel schoolleiders waren en de helft (ook) schoolopleider, stage coördinator en/of werkplek begeleider (Tabel 1.7). Het is lastig om een uitspraak te doen over de representativiteit van de vragenlijst die onder scholen is uitgezet om dat er geen centrale registratie bestaat van waar minor/module studenten stagelopen, en werkzaam zijn. Het is daarom onbekend in hoeverre scholen die juist meer of minder bekend zijn met deze opleidingsvariant de vragenlijst hebben ingevuld. Het merendeel van de respondenten is betrokken bij de begeleiding van stagiaires en/of beginnende docenten, iets minder dan de helft heeft ervaring met het begeleiden van minor/module studenten en/of beginnende docenten met een beperkte tweedegraads lesbevoegdheid. Driekwart van de respondenten is werkzaam op een (aspirant) opleidingsschool en de meeste scholen hebben in ieder geval een havo en/of vwo-afdeling. Meer informatie over onderzoekopzet en onder scholen in het voortgezet onderwijs wordt beschreven in het de rapportage van ResearchNed¹¹.

⁹ Zie bijlage C voor de volledige vragenlijst.

¹⁰ Lommertzen et al. (2021).

¹¹ Lommertzen et al. (2021).

Tabel 1.7: Kenmerken respondenten vragenlijst scholen, percentages

	% (N=122)
Functie	
Schoolleider	43.4
Schoolopleider	35.2
Stage coördinator	12.3
Werkplekbegeleider	19.7
Anders	17.2
Betrokken bij begeleiding stagiairs en/of startende docenten in algemeen	
Stagiaires	18.0
Startende docenten	8.2
Beide	58.2
Nee	15.6
Betrokken bij begeleiding stagiairs en/of startende docenten Minor/Module	
Stagiaires Educatieve Minor/Module	30.3
Startende docenten met beperkte tweedegraads bevoegdheid	14.8
Nee	52.5
Opleidingsschool	
Opleidingsschool	63.1
Aspirant opleidingsschool	13.1
Mijn school is geen (aspirant) opleidingsschool	17.2
Schoolomvang	
Minder dan 500 leerlingen	17.2
500 - 1000 leerlingen	20.5
1000 - 1500 leerlingen	37.7
1500 - 2000 leerlingen	13.1
Meer dan 2000 leerlingen	9.0
Schooltype aanwezig	
vmbo-bk	42.6
vmbo-tl	27.9
havo	76.2
vwo	73.0

Vragenlijst scholen Educatieve Minor/Module, ResearchNed (2020).

1.4 Opbouw van de rapportage

In de hoofdstukken 2 en 3 wordt een beeld geschetst van de instroom in de Educatieve Module waarbij zowel naar de absolute aantallen gekeken wordt, als ook dieper wordt ingegaan op de achtergrond en motivatie van de deelnemende studenten. Daarnaast worden verschillende belemmeringen rond het vergroten van de instroom belicht. In hoofdstuk 4 wordt de waardering van verschillende elementen van het curriculum beschrijven vanuit drie perspectieven, namelijk de studenten, de opleiders van de lerarenopleidingen én het scholenveld. Vervolgens wordt in de hoofdstukken 5 en 6 een indruk gegeven van hoe het module studenten is vergaan na afronding van het programma. Zijn ze doorgestroomd naar een eerstegraadsopleiding en/of in het onderwijs werkzaam? Daarbij wordt inzicht gegeven in de ervaringen in het eerste jaar voor de klas en welke onderdelen van de opleiding het meest en het minst waardevol werden gevonden. Tot slot wordt in het laatste hoofdstuk gereflecteerd op de positie van de Educatieve Module in het (toekomstig) opleidingsstelsel, waarbij de positie van het programma in het recent getekende bestuursakkoord flexibilisering lerarenopleidingen extra aandacht krijgt. Dit laatste hoofdstuk bevat ook de conclusies en aanbevelingen en een serie 'best practices' ter bevordering van de instroom.

2 Aard en ontwikkelingen van de instroom in de Educatieve Module

Dit hoofdstuk gaat in op de wijze waarop het aantal instromers en de kenmerken van de deelnemers zich sinds 2016 hebben ontwikkeld en geeft antwoord op de volgende deelvragen die daarbij zijn geformuleerd:

- › Hoe heeft de instroom in de Educatieve Module zich sinds 2016 ontwikkeld?
- › Op welke manier zijn de vakken en tekortvakken hierin vertegenwoordigd?
- › Wat zijn de kenmerken van de instromers?

De eerste twee deelvragen worden beantwoord middels de door de VSNU verzamelde instroom cijfers. Voor de beantwoording van de derde vraag wordt gebruik gemaakt van de vragenlijst die aan (oud) studenten is voorgelegd.

2.1 Ontwikkeling instroom Educatieve Module

Uit de administratie van de betreffende opleidingsinstituten blijkt dat het aantal instromers in de Educatieve Module in vier jaar tijd van 17 instromers in 2016 naar 158 deelnemers in 2020¹² is gegroeid (Figuur 2.1). Momenteel is van alle studenten in een traject dat opleidt voor een beperkte tweedegraads bevoegdheid een vijfde een module student. Dit komt overeen met de verwachtingen die de VSNU had bij de invoering van het programma¹³.

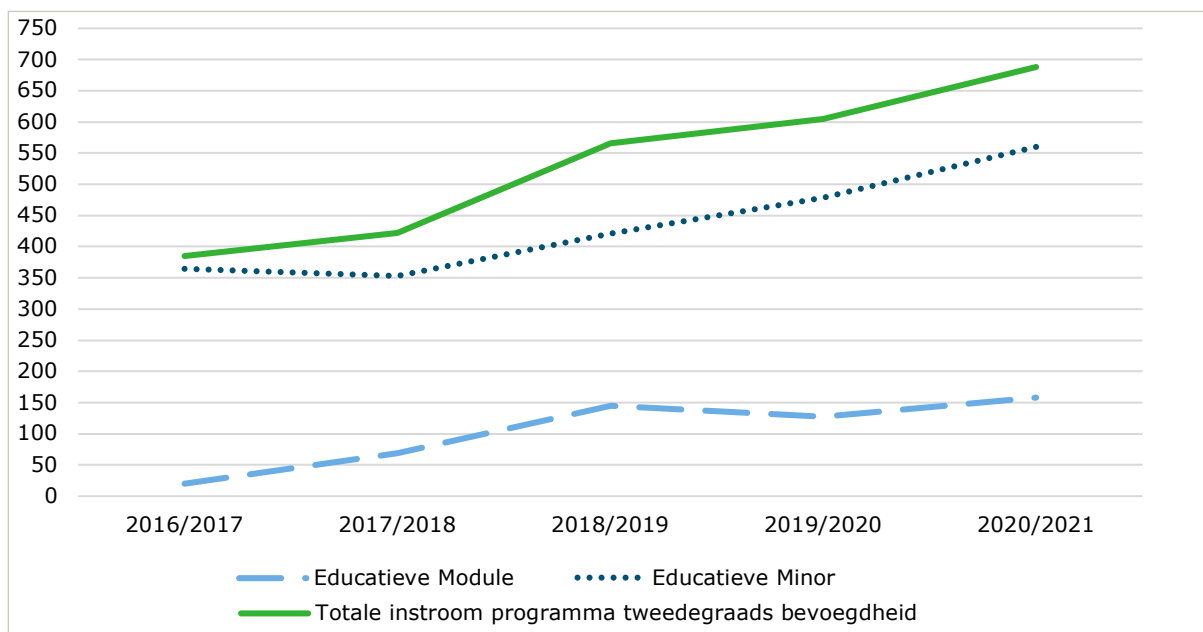
De omvang van het aantal deelnemers verschilt per universitaire lerarenopleiding. De universiteiten Utrecht, Leiden, Amsterdam en Delft hebben het grootste aantal studenten dat instroomt in de Educatieve Module (Figuur 2.2). Bij deze opleidingsinstituten is het aandeel module studenten binnen de opleidingsvariant ook het grootst. Voor de Universiteiten Eindhoven, Twente en Tilburg geldt een geringe instroom in de Educatieve Module, in zowel absolute als relatieve zin. Vanzelfsprekend maakt het aanbod hier een verschil in de grootte van de instroom aangezien universiteiten met een breder aanbod van opleidingen in absolute zin meer studenten zullen trekken. Ook zal het uitmaken of een opleidingsinstituut de middelen heeft om het programma een-of tweemaal binnen een collegejaar aan te bieden. Het lage aandeel module studenten aan de Technische Universiteit Eindhoven wordt deels verklaard door het aanwezige traject 'bi-diplomeren' waar studenten twee masters voltooien binnen vier jaar. Deze studenten worden niet aangemeld als module studenten.

Ongeveer de helft van instromers in de Educatieve Module volgt het programma om een bevoegdheid te halen voor een vak binnen het bèta cluster; in de afgelopen drie jaar is het aantal instromers in deze groep verdubbeld (Figuur 2.3). De drie technische universiteiten bieden enkel vakken binnen het bèta cluster aan, in Wageningen wordt naast de bètavakken ook aardrijkskunde en economie aangeboden, de resterende lerarenopleidingen bieden vakken binnen alle drie de clusters aan (Figuur 2.4).

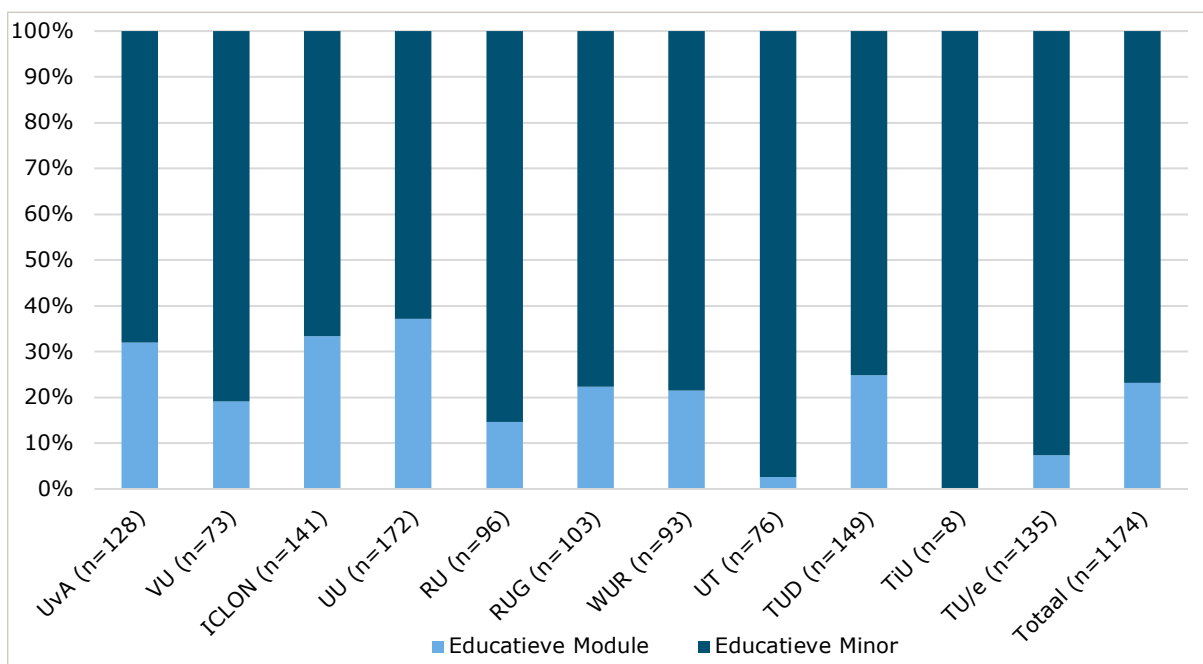
Tabel 2.1 geeft de vakken weer waar gedurende de vier studiejaren 2016/2017 – 2019/2020 in totaal minstens 20 deelnemers zijn ingestroomd. Natuurkunde, Biologie, Wiskunde en Engels zijn de meest gevolgde vakken binnen de Educatieve Module.

¹² Dit betreft het aantal deelnemers in het 1e semester van het studiejaar 2020/2021 en de voorlopige inschrijvingen voor het 2e semester.

¹³ Ministerie OC&W (2016).

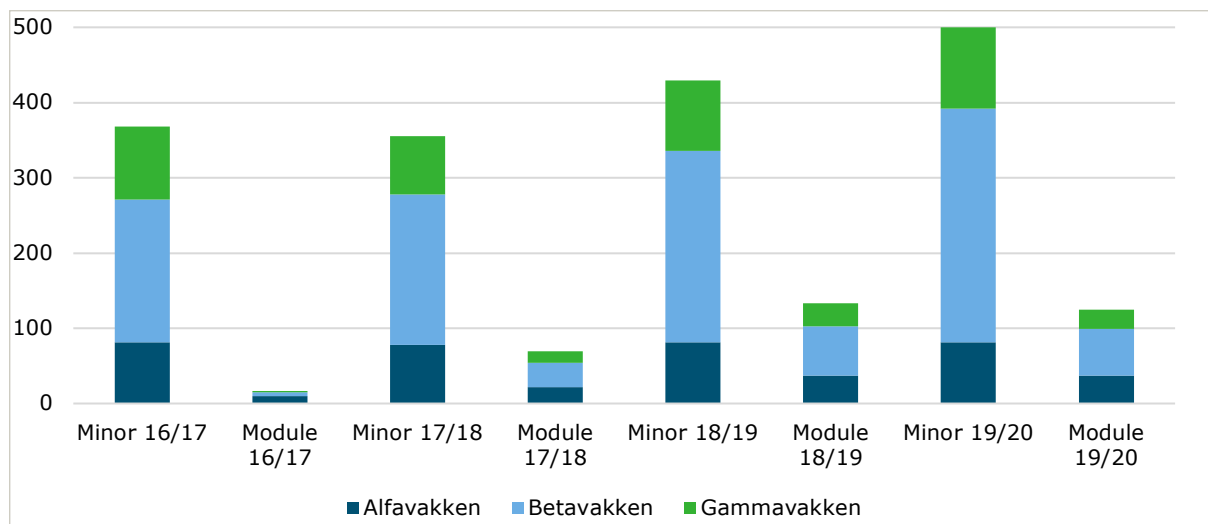

Figuur 2.1: Instroom Educatieve Minor en Educatieve Module, periode collegejaren 2016/2017-2020/2021, aantallen
VSNU (2020).

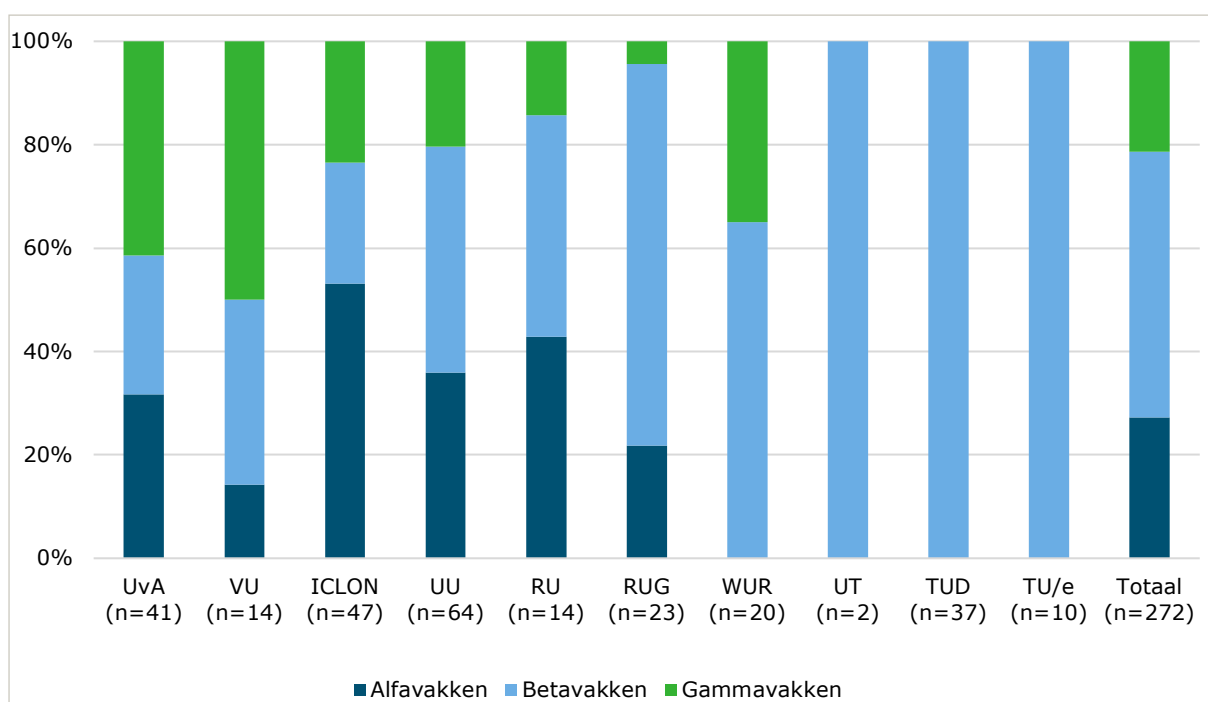

Figuur 2.2: Deelnemers Educatieve Module en Minor binnen het programma beperkte tweedegraads bevoegdheid, collegejaren 2018/2019 en 2019/2020¹⁴, percentages per opleidingsinstituut
Berekening op basis van gegevens VSNU (2020).

¹⁴ Studie jaren 2016/2017 en 2017/2018 zijn niet meegenomen in deze figuur aangezien de Educatieve Module zich in een beginfase bevond en hierdoor het aantal deelnemers gering was. Sinds 2018/2019 is de instroom 'stabiel' en dus meer representatief voor de huidige situatie.

Figuur 2.3: Instromers Educatieve Module (links) en Educatieve Minor (rechts), collegejaren 2016/2017 – 2019/2020, aantallen naar vak cluster
VSNU (2020).

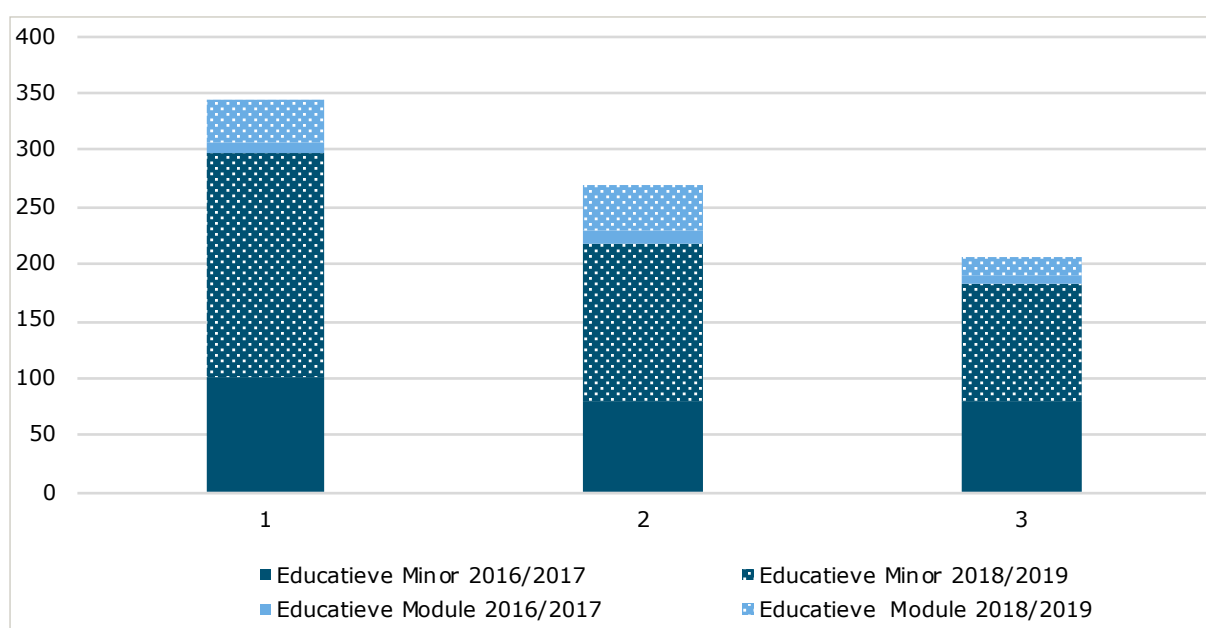
Figuur 2.4: Instroom Educatieve Module, collegejaren 2018/2019 en 2019/2020, percentages per vak cluster
VSNU (2020).

Tabel 2.1. Instroom vakken met totaal 20 of meer deelnemers, studiejaar 2016/2017 – 2019/2020

	Instroom Educatieve Minor 2016/2019	Instroom Educatieve Module 2016/2019	Aandeel Educatieve Module
Natuurkunde	218	52	19.3
Biologie	176	51	22.5
Wiskunde	281	45	13.8
Engels	106	41	27.9
Geschiedenis	128	30	19.0
Scheikunde	182	24	11.7
Nederlands	73	24	24.7
Aardrijkskunde	135	23	14.6

VSNU (2020).

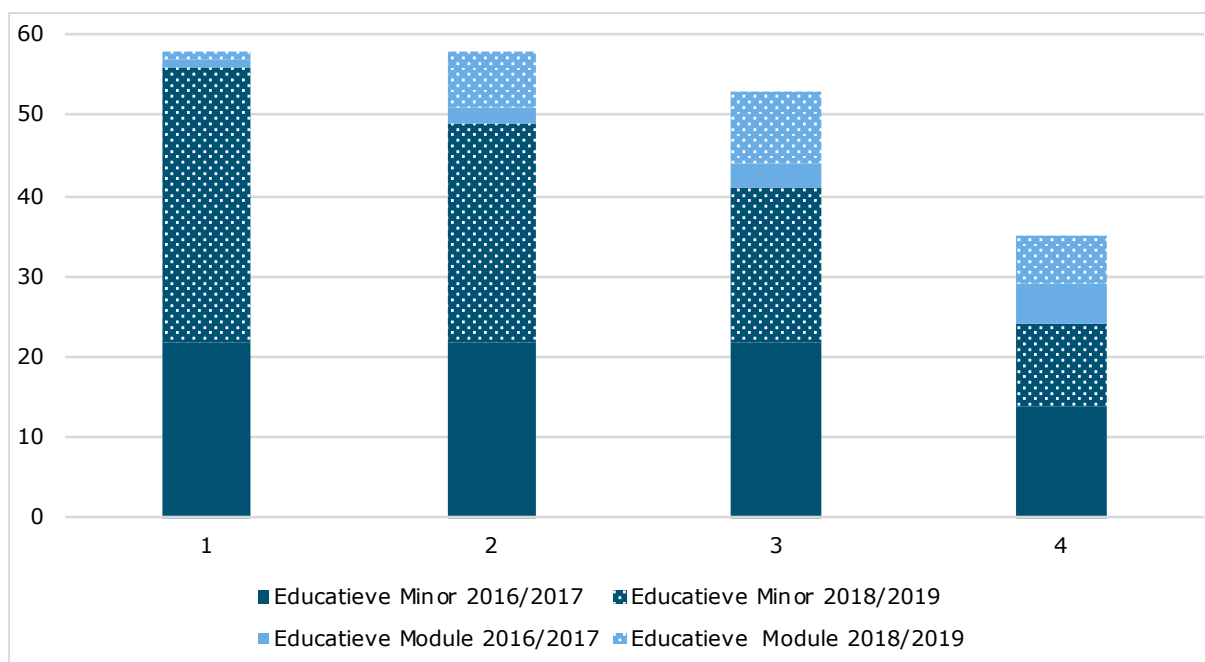
Iets minder dan de helft van de vakken waarvoor een bevoegdheid wordt behaald binnen de Educatieve Module betreft een tekortvak¹⁵ (wiskunde, natuurkunde scheikunde, informatica, Duits, Frans en de Klassieke talen). Zoals genoemd hebben de vakken natuurkunde en wiskunde een vrij grote instroom binnen de Educatieve Module. Sinds 2016 bieden meer opleidingsinstituten de Educatieve Module aan en is de verwantschapstabel continue uitgebreid met geschikte bacheloropleidingen. Ook is het programma de afgelopen jaren meer bekend geworden bij de relevante faculteiten en het scholenveld. De instroom in de tekortvakken is mede hierdoor toegenomen (Figuur 2.5 en 2.6). De instroom in het vak informatica blijft echter wat achter. Dit vak wordt niet op alle opleidingsinstituten aangeboden, of sinds recent aangeboden.

Figuur 2.5: Instroom tekortvakken wiskunde, natuurkunde en scheikunde binnen Educatieve Minor en Module, collegejaren 2016/2017 en 2018/2019, aantallen

VSNU (2020).

¹⁵ Adriaens et.al. (2018).

Figuur 2.6: Instroom tekortvakken Informatica, Duits, Frans en Klassieke talen binnen Educatieve Minor en Module, collegejaren 2016/2017 en 2018/2019, aantallen

VSNU (2020).

2.2 Kenmerken van deelnemers aan de Educatieve Module

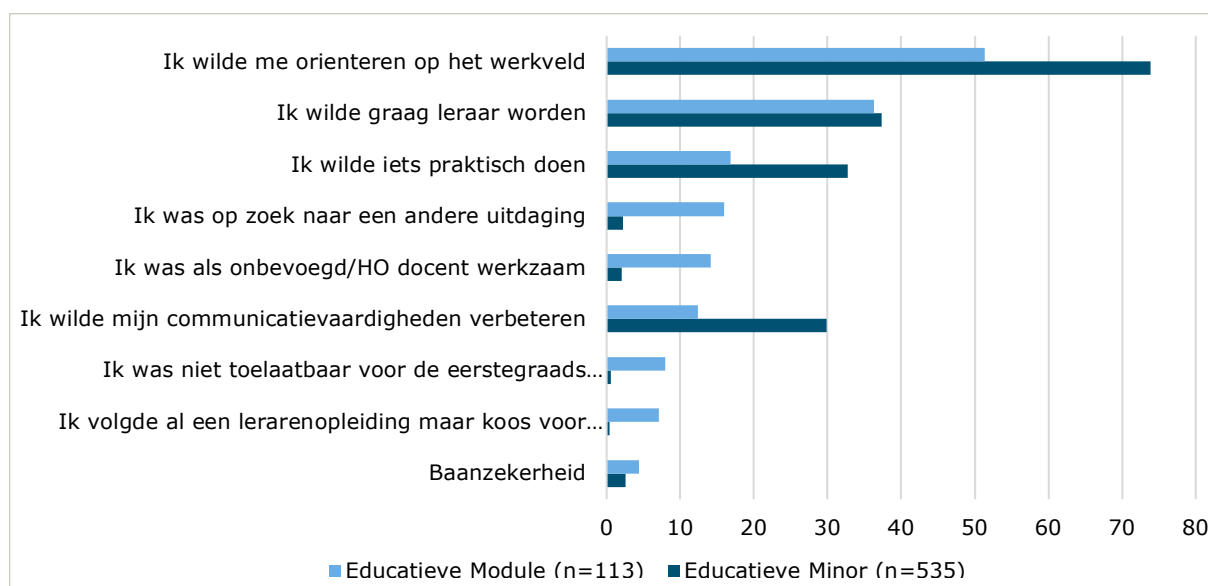
De Educatieve Minor is in het leven geroepen om academische studenten de mogelijkheid te bieden zich te oriënteren op het beroep waarbij tegelijkertijd een bevoegdheid kan worden behaald. Op deze manier draagt de opleidingsvariant bij aan het terugdringen van het aantal onbevoegde docenten voor de klas. Ook biedt het vrijstelling binnen de educatieve master, waardoor het ook tot verhoging van instroom in de eerstegraadsopleidingen kan leiden¹⁶.

Omdat het programma zowel tijdens als na het behalen van een bachelor – in het geval van de Educatieve Module – kan worden gevolgd, kan worden verwacht dat minor en module studenten op bepaalde vlakken van elkaar verschillen. Eerdere evaluaties en onderzoeken hebben laten zien dat minor studenten vaak al eerder met kinderen of jongeren werkten. Gebleken is dat deze groep kiest voor deelname aan de Educatieve Minor om zich te oriënteren op het beroep, het behalen van een onderwijsbevoegdheid, doorstroom naar de eerstegraads Lerarenopleiding en persoonlijke ontwikkeling¹⁷.

De bevindingen in deze evaluatie bevestigen dit beeld. Minor studenten volgen het programma vaker dan module studenten ter oriëntatie op het beroep, het ontwikkelen van communicatieve vaardigheden of het opdoen van praktijkervaring. Module studenten daarentegen maken meer gebruik van het kwalificerende doel van het programma, namelijk het behalen van een bevoegdheid om vervolgens voor de klas te kunnen staan (Figuur 2.7). De kenmerken van de (oud) studenten die de vragenlijst hebben ingevuld laten zien dat module studenten ouder zijn op het moment dat ze starten met het programma (Tabel 1.4). Het lijkt er daarom op dat de Educatieve Module meer een loopbaankeuze dan een studiekeuze betreft.

¹⁶ Van Rooij et al. (2019).

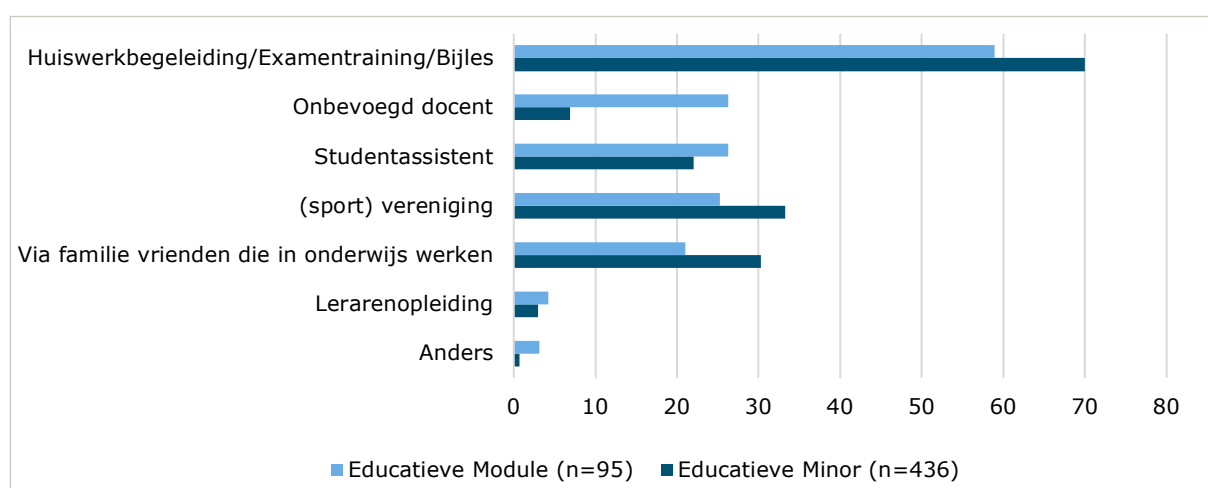
¹⁷ Hovius et al. (2010), Van der Aa et al. (2012), Lockhorst en Weijers (2012).

Figuur 2.7: Motivatie studenten voor het volgen van de Educatieve Module/Minor, percentages, meerdere antwoorden mogelijk

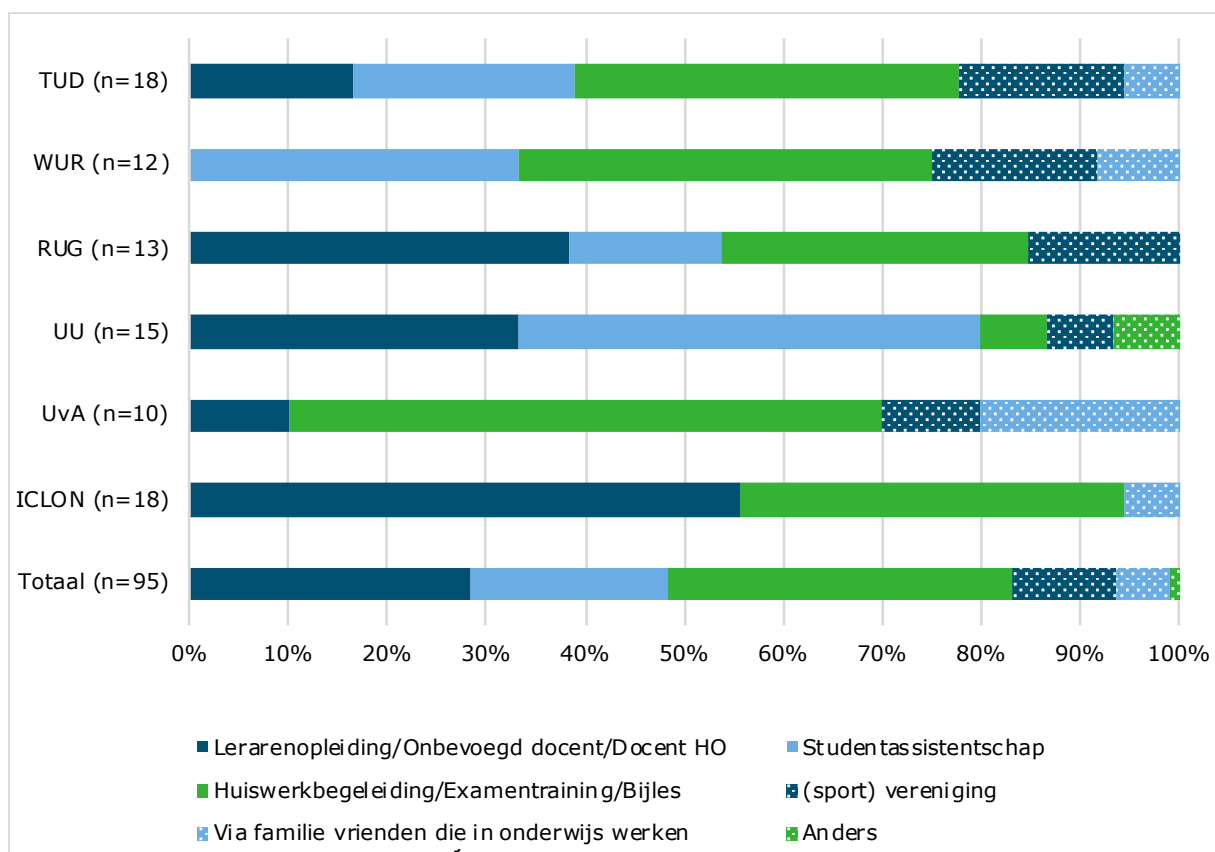
Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

Verschil in levensfase uit zich ook in verschillen in eerder opgedane onderwijsgerelateerde ervaring. Ruim 80 % van de bevroegde (oud) studenten geeft aan eerder onderwijsgerelateerde vaardigheden te hebben opgedaan. Dit percentage ligt iets hoger voor module studenten. Het geven van verschillende vormen van huiswerkbegeleiding en studentassistentenschap is een veelvoorkomende activiteit onder zowel minor als module studenten (Figuur 2.8). Module studenten hebben vaker ervaring opgedaan als docent (onbevoegd of in het hoger onderwijs). Het soort ervaring dat eerder is opgedaan door studenten die instromen in de Educatieve Module verschilt per opleidingsinstituut (Figuur 2.9). Respondenten van de universiteiten Leiden, Groningen en Utrecht geven aan vaker een lerarenopleiding te hebben gevolgd en/of les gegeven te hebben. In Utrecht en Wageningen heeft een grotere groep eerder studentassistentenschap gedaan en voor de Universiteit van Amsterdam valt op dat een groot deel van de studenten huiswerkbegeleiding heeft gegeven.

Figuur 2.8: Eerdere opgedane onderwijs gerelateerde vaardigheden deelnemers Educatieve Module/Minor, percentages

Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

Figuur 2.9: Eerdere opgedane onderwijs gerelateerde vaardigheden studenten Educatieve Module, percentages per opleidingsinstituut

Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

Verschillende coördinatoren en opleiders geven aan dat dat minor en module studenten van elkaar verschillen wat betreft levensfase. Een opleider benoemt expliciet het beeld dat deelname aan de Educatieve Module meer een loopbaankeuze dan een studiekeuze betreft:

“Ook qua motivatie en zelfstandigheid is het verschil best groot (uitzonderingen daargelaten). De module studenten zijn toch meer al overtuigd dat het docentschap een serieuze optie voor ze kan zijn. Minorstudenten zijn hier nog minder van overtuigd dan wel minder mee bezig”.

2.3 Samengevat

- › Het aantal instromers in de Educatieve Module is toegenomen van 17 instromers in 2016 naar 158 instromers in 2020¹⁸.
- › Momenteel is van alle studenten in een traject dat opleidt voor een beperkte tweedegraads bevoegdheid een vijfde een module student. Dit aandeel wisselt per universitaire lerarenopleiding.
- › Ongeveer de helft van instromers in de Educatieve Module doen dat in een vak binnen het bèta cluster, waarbij wiskunde, natuurkunde en biologie het meest voorkomen.
- › De instroom in de tekortvakken is toegenomen. De uitbreiding van de verwantschapstabel heeft hier in een belangrijke mate aan bijgedragen.

¹⁸ Dit betreft met name de aanmeldingen voor het 1e semester studiejaar 2020/2021. Instroom 2020/2021 nog onvolledig. Deze wordt in december aangevuld met de instroomgegevens voor 2e semester.

-
- › Deelname aan de Educatieve Module lijkt vaker een *loopbaankeuze* dan een *studiekeuze*:
- Module studenten refereren meer dan minor studenten aan het kwalificerende doel van het programma.
 - Bevraagde minor studenten geven aan het programma te volgen ter oriëntatie op het beroep, het ontwikkelen van communicatieve vaardigheden of het opdoen van praktijkervaring.
 - Module studenten zijn over het algemeen ouder en hebben vaker dan minor studenten eerdere ervaring opgedaan als docent (onbevoegd of in het hoger onderwijs).

Deze selectie van bevindingen geeft aan dat, ondanks het in eerste instantie relatief lage aantal instromers, de Educatieve Module van meerwaarde is voor een specifieke doelgroep; studenten die gemotiveerd zijn om leraar te worden, een voltijd of deeltijdopleiding van een of meer jaar niet zien zitten, maar wel ruimte hebben om hier vijf maanden volledig voor vrij te maken.

3 Verhogen van de instroom in de Educatieve Module

In hoofdstuk 2 is duidelijk geworden dat sinds de start van het programma er een toename is in het aantal instromers in de Educatieve Module. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de activiteiten die opleidingsinstituten ondernemen om de instroom te vergroten. Omdat uit de vragenlijst onder (oud) studenten blijkt dat 16% van de module respondenten problemen heeft ervaren rond de inschrijving, wordt in dit hoofdstuk ook dieper ingegaan op de verschillende knelpunten rond de vergroting van de instroom. De volgende drie deelvragen staan in dit hoofdstuk centraal:

- › Op welke manier zijn de deelnemers geïnformeerd?
- › Hoe bekend is de Educatieve Module in het onderwijsveld?
- › Welke knelpunten worden ervaren bij het verhogen van de instroom?

3.1 Promotie Educatieve Module

De opleidingsinstituten geven aan dat het standaard promotiemateriaal via de voor hen gebruikelijke kanalen wordt aangewend om de Educatieve Module te promoten. Voordat we deze beschrijven wordt hieronder eerst ingegaan op de wijze waarop studenten aangeven over de Educatieve Module te zijn geïnformeerd.

Hoe zijn deelnemers van de Educatieve Module geïnformeerd?

Studenten en alumni is gevraagd via welke weg ze kennis hebben gemaakt met de Educatieve Minor/Module. Een te verwachten verschil tussen de minor en module studenten was dat minor studenten vaker zijn geïnformeerd door voorzieningen binnen de universiteit, zoals de studieadviseur van de faculteit waar ze studeerden, via de facultaire website waar het aanbod van minoren is samengebracht, of op een minormarkt (Figuur 4.1). Module studenten daarentegen geven vaker aan dat ze geïnformeerd zijn via de website van de Lerarenopleiding.

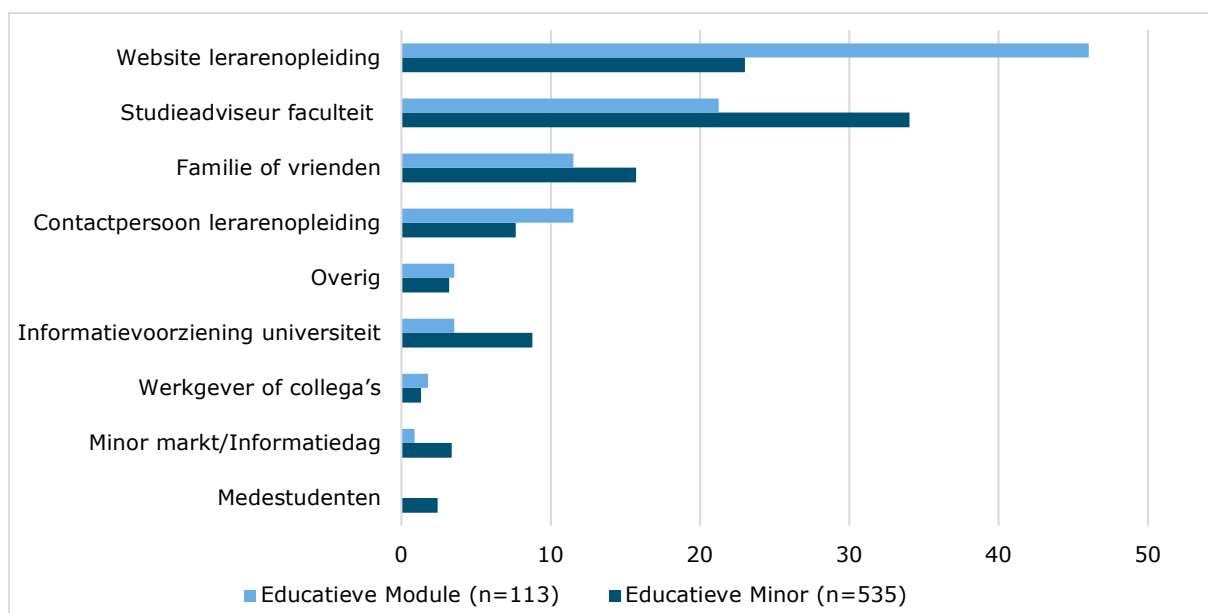
Voor de verschillende opleidingsinstituten bestaan verschillen in de manier waarop (voormalig) module studenten aangeven te zijn geïnformeerd (Figuur 3.2). Meer dan de helft van de module studenten aan de Universiteit van Amsterdam geeft aan geïnformeerd te zijn via de website van de lerarenopleiding, aan de universiteiten Wageningen en Utrecht spelen de studieadviseurs van de faculteiten een grotere rol.

Er worden verschillende toelichtingen gegeven die inzicht geven in de manier waarop potentiële studenten wel of niet geïnformeerd worden. Zo zegt de studieadviseur van de lerarenopleiding van de UvA:

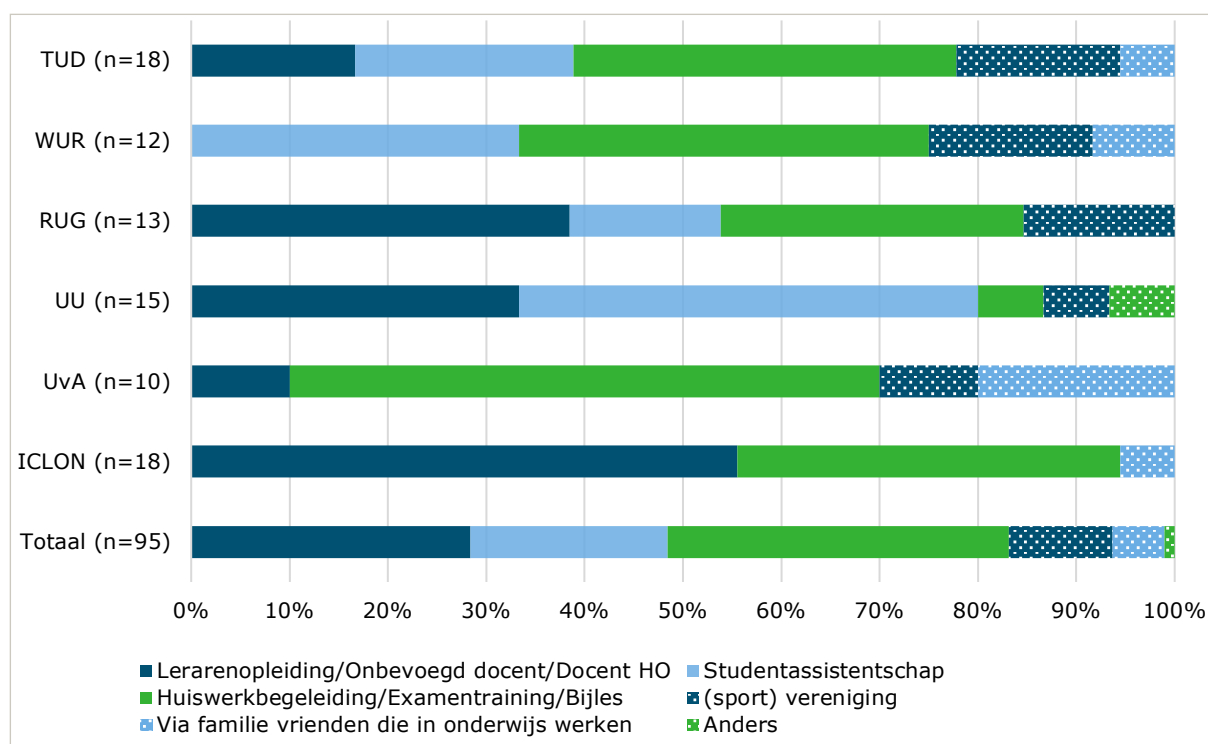
“De studieadviseurs zitten verspreid over allerlei opleidingen binnen de UvA en ik heb maar heel zelden contact met hen. Ik heb de Educatieve module ook niet actief bij hen gepromoot, omdat het een experiment was en er veel onduidelijkheden waren. Daarnaast valt de Educatieve module binnen de systematiek van de universiteit met bachelor en masteropleidingen overal buiten” (studieadviseur UvA).

De Technische Universiteit Eindhoven geeft ook aan dat de variant niet erg bekend is binnen de universiteit zelf:

“De Educatieve Module is niet bekend genoeg. Er wordt door studieadviseurs van andere opleidingen binnen de TU/e nauwelijks naar verwezen” (TU/e).

Figuur 3.1: Op welke manier hebben deelnemers kennis gemaakt met de Educatieve Module/Minor
 Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

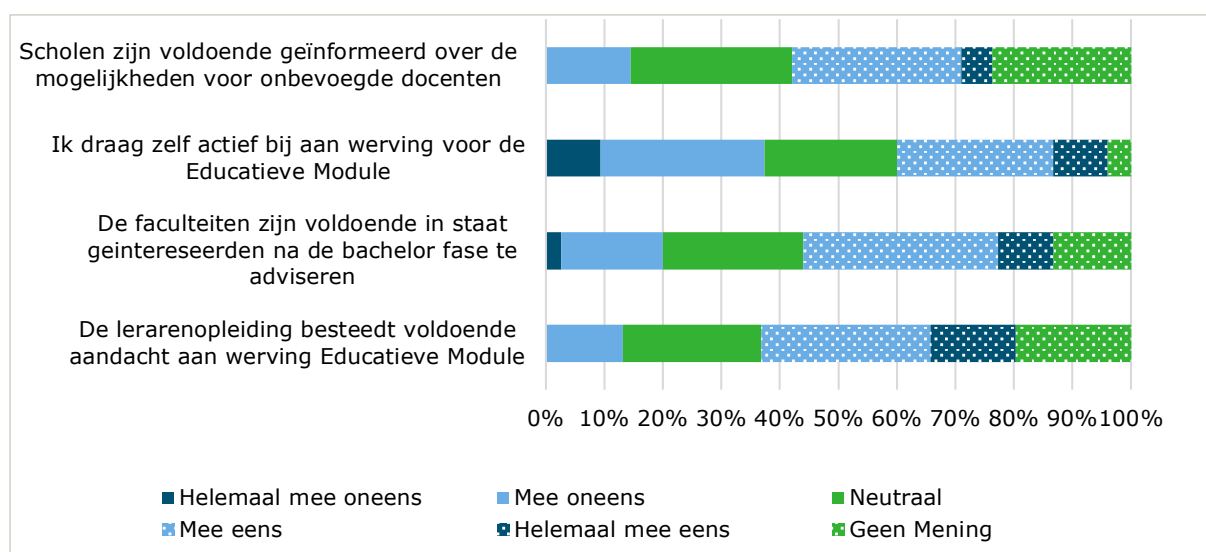
Figuur 3.2: Op welke manier hebben deelnemers kennis gemaakt met de Educatieve Module, percentages per opleidingsinstituut

Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

Welke promotieactiviteiten worden binnen opleidingsinstituten ondernomen?

In de vorige paragraaf werd duidelijk dat module studenten vaker dan minor studenten aangeven dat ze geïnformeerd zijn via de website van de Lerarenopleiding zelf en minder vaak via een studieadviseur van een faculteit. Tegelijkertijd is door opleidingen genoemd dat een groep geïnteresseerden nu niet bereikt wordt omdat zij (kunnen) afhaken door onvolledige of onduidelijke informatieverstrekking over bijvoorbeeld de toelatingseisen.

De bevraagde opleiders (n=76) geven aan tevreden te zijn over de bekendheid en de huidige promotieactiviteiten voor de Educatieve Module (Figuur 3.3). Twee vijfde is tevreden over de hoeveelheid aandacht die het opleidingsinstituut besteedt aan het werven van nieuwe module studenten; 60% geeft aan zelf matig/niet actief bij te dragen aan het werven van module studenten. Ook is geen eenduidigheid over de mate waarin opleiders vinden dat scholen voldoende geïnformeerd zijn over de mogelijkheden voor onbevoegde docenten om een beperkte tweedegraads bevoegdheid te behalen.

Figuur 3.3: Mening opleiders over promotieactiviteiten Educatieve Module, n=72

Vragenlijst opleiders Educatieve Minor/Module.

Opleiders is gevraagd op welke aspecten de bekendheid van de Educatieve Module vergroot kan worden. Ze geven aan dat de verwante faculteiten een grotere rol zouden moeten spelen. Enerzijds omdat faculteiten het aanbod niet altijd in het vizier hebben:

“Het ‘probleem’ is dat de lerarenopleiding niet rechtstreeks met de potentiële studenten werkt. Eigenlijk zouden de verschillende faculteiten en departementen veel meer onderwijs als optie en daarmee de Educatieve Module moeten aanprijzen, in mijn optiek”.

“De lerarenopleiding hangt er nu nog te veel ‘bij’. Deze zou een veel meer prominente positie inclusief HR-beleid moeten hebben”.

Anderzijds omdat door de faculteiten de mogelijkheid om leraar te worden niet altijd als volwaardig wordt gezien:

“Er wordt binnen faculteiten nogal eens meewarig gedaan over onderwijs. Tegen een goede student wordt rustig gezegd: ‘Ja, maar jij gaat toch zeker niet het onderwijs in? Je bent zo’n goede student!’ Er wordt binnen de universiteiten neergekeken op het vak van docent, daar zou wat aan moeten veranderen”.

“De faculteiten zelf moeten vaak nog een cultuuromslag maken. Voorbeelden: bij informatica, bij econometrie is er weinig gevoel van urgentie. Vaak kampen deze studierichtingen zelf met personele moeilijkheden. Het lerarentekort is te ver weg van hun eigen problemen”.

“De faculteiten moeten het leraarschap meer serieus nemen”.

Hieronder een voorbeeld van hoe een lerarenopleiding zelf actief aandacht schenkt aan de maatschappelijke verantwoordelijkheid van universiteiten:

“De rol van studieadviseurs is erg belangrijk, maar ook die van de opleidingsdirecteuren: die moeten de waarde zien van het leraarschap als mogelijk carrière pad. We organiseren regelmatig lunchmeetings of versturen informatiemails over ontwikkelingen in het leraarsberoep of de lerarenopleiding. Dit vinden studieadviseurs en opleidingsdirecteuren vaak interessant. Er is ook een keer een presentatie gehouden door een van ons en een beleidsmedewerker over het belang van het opleiden van goede leraren en de maatschappelijke verantwoordelijkheid die WUR heeft om bij te dragen aan het lerarentekort en het opkrikken van het imago van leraarschap. Dit heeft naar ons idee bijgedragen aan bewustwording van de waarde van ons programma” (coördinator WUR).

Eerder is geschetst dat het merendeel van de studenten onderwijsgerelateerde ervaring heeft opgedaan waarvan ruim de helft via huiswerkbegeleiding. Deze kanalen worden niet per definitie ingezet om bekendheid te genereren. Enkele coördinatoren is per email is voorgelegd of hun opleidingsaanbod actief onder huiswerkinstituten gepromoot wordt.

“Op dit moment spreken we aanbieders van dergelijke ervaringen niet aan. We hebben eerder te veel dan te weinig studenten. Dat we dit in het verleden niet gedaan hebben ligt eraan dat we niet op dat idee gekomen zijn. Als ik er nu over nadenk zou het misschien ook wel wat lastig zijn: het is een vrij versnipperd landschap van aanbieders. Denk bijv. aan de huiswerkinstituten: onze studenten komen overal vandaan en hebben hun bijleservaring dus ook overal opgedaan. Een landelijke informatiecampagne zou ik wel zien zitten en lijkt me ook zeer nuttig eigenlijk”.

“Promoten onder organisaties die huiswerkbegeleiding/examentraining aanbieden is wellicht iets wat we in de toekomst zouden kunnen gaan doen”.

Een doelgroep die makkelijker te bereiken is omdat deze zich reeds binnen de eigen organisatie bevindt, zijn studentassistenten. Hierop reageren enkele coördinatoren:

“We promoten het programma tot nu toe niet actief/actiever onder die groepen. Dat zou zeker een goed idee zijn, bijvoorbeeld voor de tekortvakken. Voor een aantal [andere] vakken is hogere instroom niet meteen wat we zoeken”.

“We promoten niet actief onder studentassistenten, daar zijn geen centrale lijsten van dus dat zou ook niet kunnen”.

“In onze algemener voorlichting voor bachelor- en masterstudenten zouden we wel specifiek op dergelijke ervaring in kunnen gaan en deze categorie studenten aanspreken op hun ervaring”.

De bevroagde opleiders benoemen niet dat de informatievoorziening via de website meer aandacht zou moeten krijgen. Een vergelijking van de websites van de opleidingsinstituten laat echter zien dat zowel de presentatie als de inhoud van de informatievoorziening sterk van elkaar verschillen (Tabel 3.2). Allereerst presenteert niet elk opleidingsinstituut de Educatieve Module los van de Educatieve Minor waardoor op sommige punten de informatie alleen de Educatieve Minor lijkt te betreffen. Niet alle websites zijn volledig in het beschrijven van de procedures rond toelating en aanmelding. Bijvoorbeeld wordt niet overal beschreven dat het mogelijk is om een vooropleiding toe te voegen aan de verwantschapstabel, mits deze geschikt is, en via de procedure die hiervoor bestaat. Ook wordt niet in alle gevallen verwezen naar de actuele status van de verwantschapstabel, en in sommige gevallen worden alleen verwante bacheloropleidingen van de eigen universiteit genoemd. Informatie over andere

Tabel 3.2: Aanwezige informatie betreft de Educatieve Module op de websites van de opleidingsinstituten

	UVA		VU		ICLON		UU		UT		RU		RUG		WUR		TUD		TIU		TU/e		Onder- wijsloket	
	Los	Samen	Los	Samen	Los	Samen	Los	Samen	Los	Samen	Los	Samen	Los	Samen	Los	Samen	Los	Samen	Los	Samen	Los	Samen	Los	Samen
Los van/Samen met Educatieve Minor	++		+		++		++		+		+		+		++		+		-		-		Los	
Aanmeldingsprocedure			++		++		++		++		+-		++		++		++		-		-		--	
Deadline aanmelding			++		++		++		++		++		++		++		++		-		-		--	
Toelatingseisen	+		+		+		++		+		+		+		+		+		+-		+-		+-	
Mogelijkheden instroom met doctoraal	--		+		++		++		-		-		--		--		--		--		--		--	
Welke schoolvakken	++		++		++		++		++		++		++		++		++		++		++		++	
Link naar verwantschapstabel op wetten.nl	--		--		++		++		++		++		--		--		++		--		--		++	
Wat als vooropleiding niet in verwantschapstabel is opgenomen	--		--		--		--		--		--		--		--		--		--		--		--	
Instroommomenten	++				++		++		++		++		++		+		++		++		+		--	
(on)mogelijkheid deeltijd expliciet genoemd	++		+		++		++		+		+		+-		+		+		++		+-		--	
Intakegesprek/Selectiegesprek	+		+				++		+-		+		--		++		-/+		--		--		--	
Taaltoets					++				--		-		--		+-		+-		--		--		--	
Kosten collegegeld	--		++		++		++		--		+-		++		--		-		--		--		--	
Extra kosten					++		--		--		--		--		--		--		--		--		--	
Mogelijkheden voor subsidie	--		--		++		++		--		-		+		--		--		--		--		--	
Inrichting programma	+		++		++		++		++		++		++		+		+-		++		+-		--	
Beschrijving van vakken	--		+-		++		++		+		++		++		+-		+-		++		+-		--	
Startdagen	++		++		++		++		--		--		--		--		++		--		--		--	
Dagen voor onderwijs op het instituut	+		++		++		++		--		+-		--		++		--		--		--		--	
Opmerking over werkdruk	++		-		--		--		--		-		--		--		--		--		--		--	
Organisatie stageschool	++		++		++		++		--		++		+		+		+		--		--		--	
Opmerking beperkt aantal stageplekken	++		++		-		++		--		--		--		+-		--		--		--		--	
Relatie met eerstegraadsopleiding (vrijstelling)	++		--		++		++		+-		+-		-		-		+-		+		++		+	
FAQ	++		--		--		--		--		+-		+		--		+-		--		+-		--	
Ervaring alumni	--		--		--		--		+-		+		++		+-		+-		--		+-		--	
Agenda voorlichtingsmomenten	+		+-		--		++		--		++		-		--		-		--		--		--	
Materiaal voorlichting beschikbaar	++				--		--		--		++		--		--		-		--		--		--	
Met wie contact opnemen voor vragen	--		++		++		++		++		++		++		++		++		++		+		--	

++ goed; + voldoende; +/- matig; - slecht; -- afwezig. Websites geraadpleegd op 6 november 2020.

toelatingseisen zoals een selectie gesprek of een taaltoets wordt niet op elke website helder gemeld en ook is de inhoud van het programma en bijbehorende vakken niet overal even helder beschreven, of makkelijk te vinden. Op een deel van de websites wordt geen informatie gedeeld over verwachte kosten, werkdruk en/of subsidiemogelijkheden waardoor studenten na aanmelding tegen onverwachte kosten of werkdruk aan kunnen lopen, een belangrijk knelpunt wat door (oud) studenten en opleiders genoemd wordt.

Toegankelijk en goed promotiemateriaal kan geïnteresseerden helpen om een goed beeld te krijgen van de studeerbaarheid van de opleiding en ervaringen in het beroep. Een enkele opleiding zet hiervoor videomateriaal of ervaringsverhalen op de website. Brochures waarin een totaalbeeld van de opleiding wordt geschetst zijn nauwelijks aanwezig. Ook beschikt niet elke website een agenda over geplande voorlichtingsbijeenkomsten.

Tot slot, begin 2020 is op initiatief van de Vereniging Hogescholen (VH) en de Vereniging van Universiteiten (VSNU) het Onderwijsloket¹⁹ in het leven geroepen. Dit centrale loket informeert belangstellenden over de vele routes naar het leraarschap. In vergelijking met de websites van de universiteiten bevat het onderwijsloket echter zeer geringe informatie over de Educatieve Module.

3.2 Bekendheid van de Educatieve Module onder vo scholen

Een groep lerarenopleiders die betrokken is bij de Educatieve Module geeft aan dat deze opleidingsvariant weinig bekendheid heeft in het scholenveld, en dat deze ook overal actief op scholen wordt gepromoot, mede omdat deze nog de status van een pilot betreft.

“We promoten de module op dit moment niet actief onder scholen”.

“Op dit moment promoten we de Educatieve Module niet actief binnen het VO. De opleidingsvariant wordt wel altijd meegenomen in ons totaalbeeld van onze opleidingen. De instituutsopleiders brengen dit onder de aandacht op ‘hun’ school”.

“De instroom zal nog wel vergroot kunnen worden, door op scholen meer aandacht voor de Educatieve Module te vragen. Het zou voor zittende docenten wel aantrekkelijk kunnen zijn om voor een ander vak een bevoegdheid te halen, mits zij vakinhoudelijk niet veel meer hoeven in te halen” (studieadviseur).

Betreft de laatste quote moet worden aangevuld dat de opleidingsinstituten inschatten dat er weinig on(der)bevoegde docenten werkzaam die een academische bachelor hebben die is opgenomen in de verwantschapstabel waardoor zij via de Educatieve Module vrij makkelijk een lesbevoegdheid kunnen behalen. Het specifiek werven op on(der)bevoegde docenten binnen deze doelgroep zou inefficiënt zijn.

De vragenlijst die door ResearchNed onder scholen is uitgezet bevestigt het beeld van geringe bekendheid met de Educatieve Module in het scholenveld. Onder de kleine groep scholen die heeft gereageerd op de vragenlijst²⁰ geven schoolleiders aan weinig bekend te zijn met de Educatieve Module. De bevraagde schoolopleiders, stage coördinatoren en werkplekbegeleiders hebben meer ervaring opgedaan met studenten of docenten die de Educatieve Minor of Module hebben gevolgd en zijn daarom beter op de hoogte van het bestaan ervan (Figuur 3.4). Dit is een logische bevinding aangezien de laatste groep nauwer contact heeft met de lerarenopleidingen dan dat een schoolleider heeft.

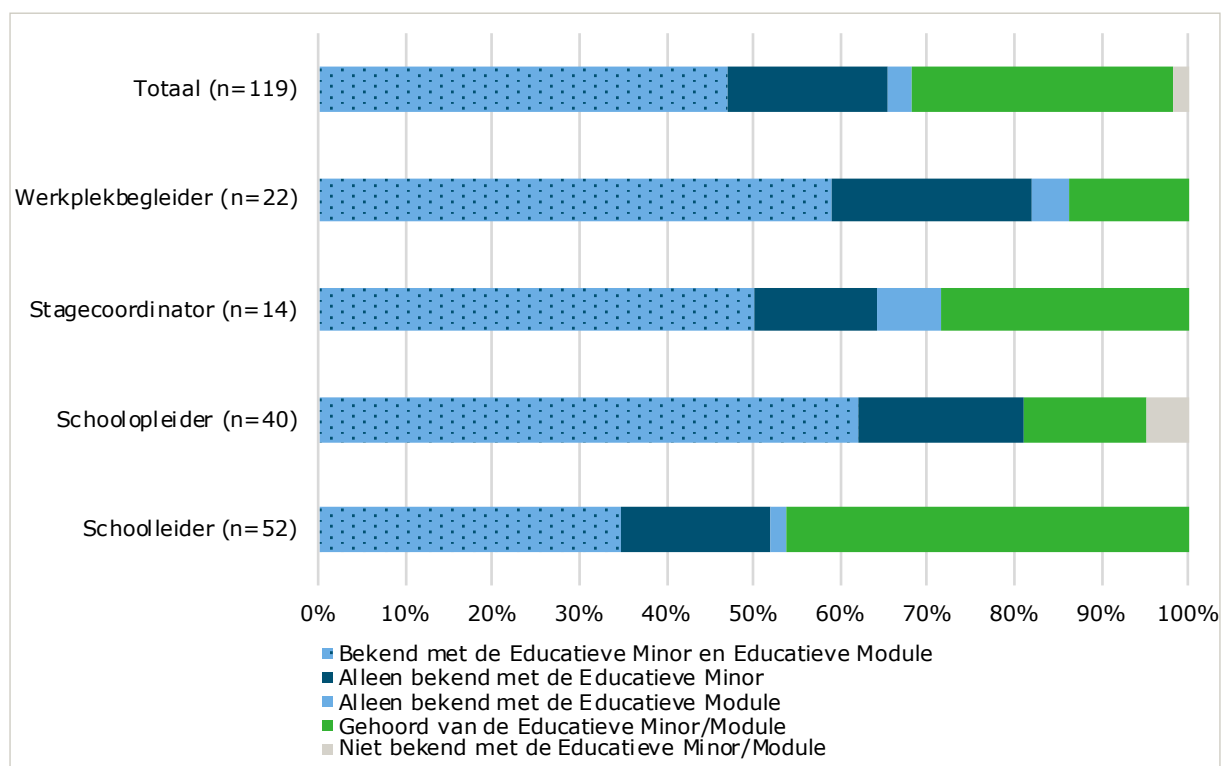
¹⁹ www.onderwijsloket.com.

²⁰ ResearchNed 2020.

Vanuit het perspectief van de scholen geeft 50% tot 75% van de respondenten aan dat de school contacten/afspraken met één of meerdere lerarenopleidingen heeft over de begeleiding van studenten of beginnende docenten vanuit de Educatieve Minor/Module, waarbij afspraken over de begeleiding van studenten meest voorkomend zijn (Figuren 3.5 en 3.6). Hierbij moet worden opgemerkt dat scholen waarschijnlijk in aanraking komen met de Educatieve Module via de afspraken die worden gemaakt m.b.t. de Educatieve Minor.

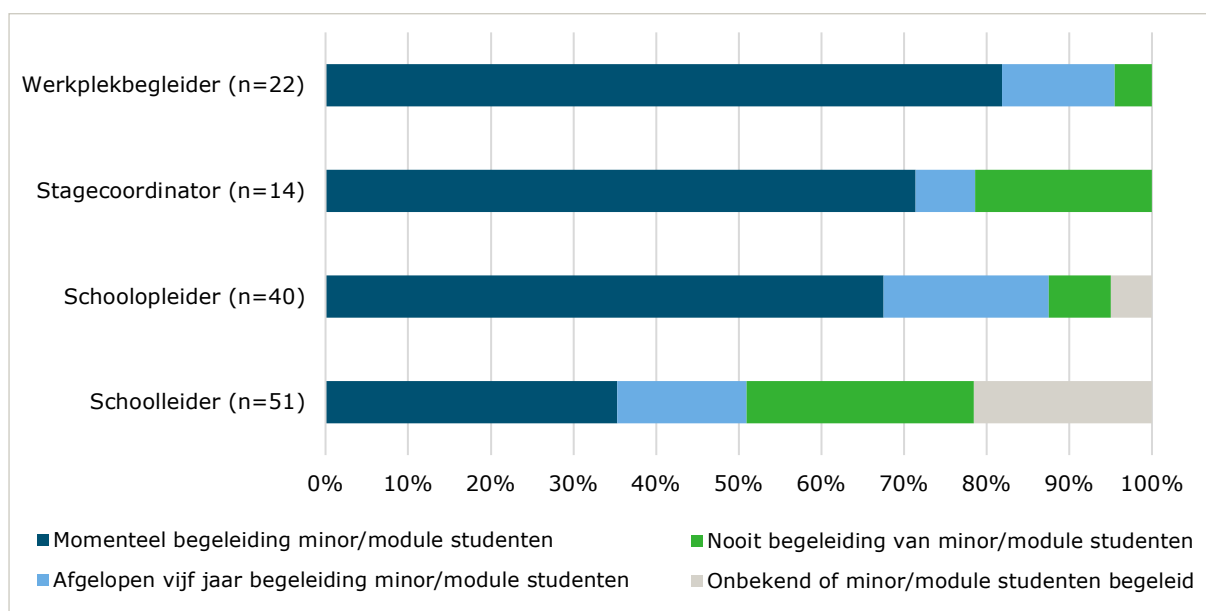
Ruim een derde van zowel de schoolleiders als schoolopleiders geeft aan dat op hun school een docent met een beperkte tweedegraads bevoegdheid werkzaam is (geweest). Een derde van de schoolleiders die ervaring heeft met dit type docenten geeft aan dat dit (ook) module studenten betreft, ongeveer de helft van de schoolopleiders geeft aan ervaring te hebben met docenten die de Educatieve Module hebben afgerond (Figuren 3.7 en 3.8). Omdat er feitelijk nog niet heel veel docenten werkzaam zijn in het onderwijs die de Educatieve Module hebben gedaan is het niet vreemd dat scholen hier nog maar weinig mee in aanraking zijn gekomen.

Deze bevindingen schetsen het beeld dat de scholen die gereageerd hebben over het algemeen wel van het bestaan van de Educatieve Minor en Module op de hoogte zijn, maar dat ze er in de praktijk weinig ervaring mee hebben opgedaan.

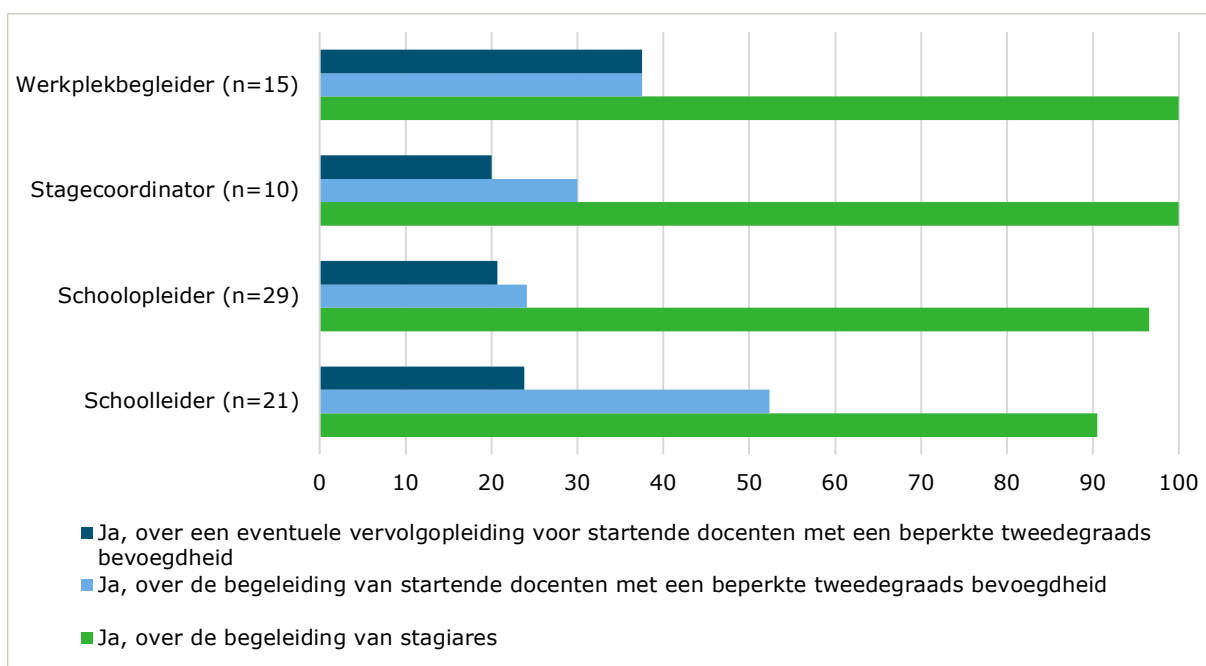
Figuur 3.4. Bekendheid Educatieve Minor/Module, percentages

Vragenlijst scholen Educatieve Minor/Module, ResearchNed (2020).

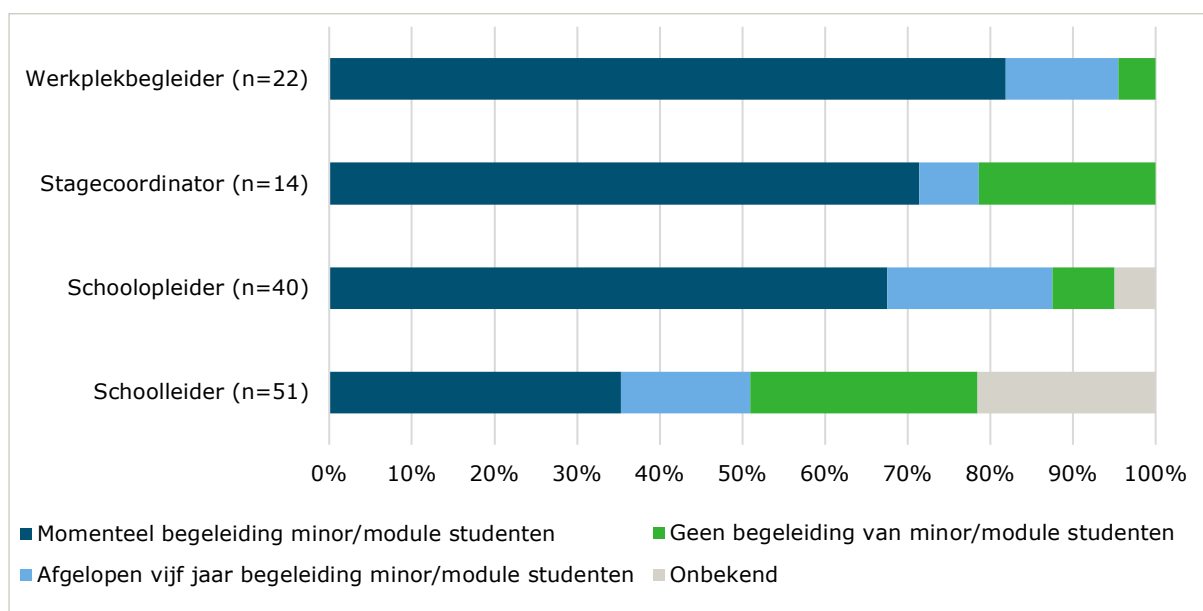
Figuur 3.5: Contact tussen school en lerarenopleiding(en) betreft het begeleiden van studenten en startende docenten Educatieve Minor/Module, percentages

Vragenlijst scholen Educatieve Minor/Module, ResearchNed (2020).

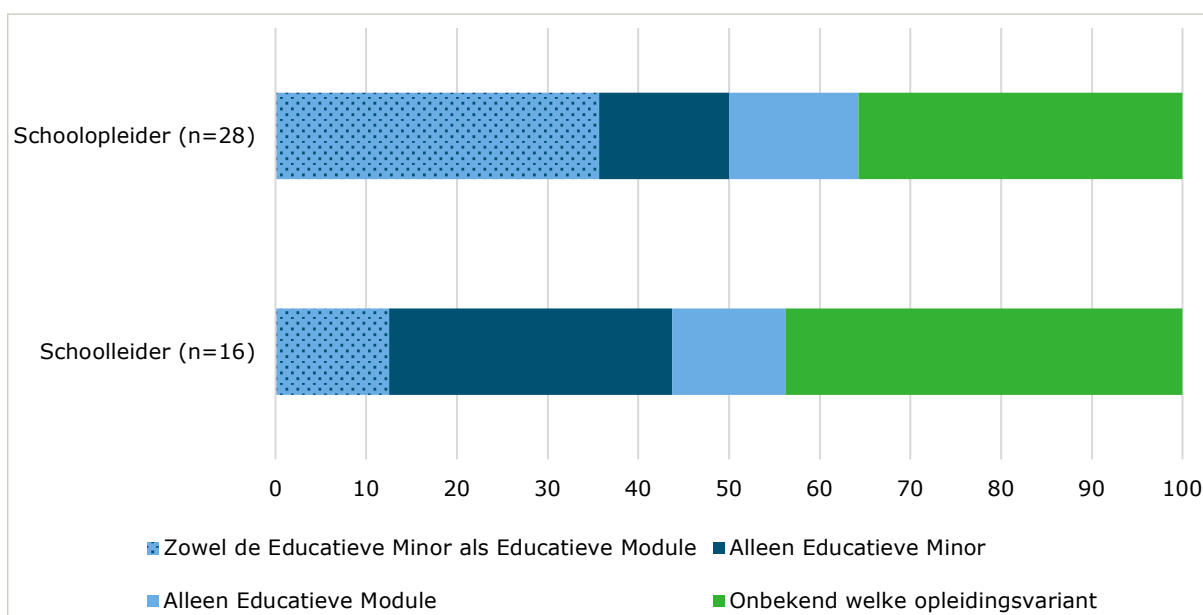
Figuur 3.6: Soort afspraken tussen school en lerarenopleiding(en) betreft het begeleiden van studenten en startende docenten Educatieve Minor/Module, percentages

Vragenlijst scholen Educatieve Minor/Module, ResearchNed (2020).

Figuur 3.7. Ervaring van scholen met het begeleiden van studenten gedurende hun stage binnen de Educatieve Minor/Module, percentages

Vragenlijst scholen Educatieve Minor/Module, ResearchNed (2020).

Figuur 3.8. Ervaring scholen met het in dienst hebben (gehad) van docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid, percentages

Vragenlijst scholen Educatieve Minor/Module, ResearchNed (2020).

3.3 Ervaren knelpunten met betrekking tot de instroom in de Educatieve Module

Aan studenten en opleiders is gevraagd naar wat hun deelname aan de Educatieve Module heeft bemoeilijkt. Hieruit kwamen twee factoren naar voren, namelijk de verwantschapstabel en bekostiging. Op beiden gaan we hieronder dieper in.

Belemmerende werking van de verwantschapstabel

Geïnteresseerden die een universitaire bachelor hebben afgerond kunnen zich aanmelden voor de Educatieve Module. Hierbij zijn de opleidingsinstituten verantwoordelijk voor de toelatingsprocedure. Echter, voor het verstrekken van een tweedegraads bevoegdheid is het van belang dat de vooropleiding inhoudelijk voldoende is voor het vak waarvoor een bevoegdheid kan worden behaald. De vooropleidingen die hieraan voldoen zijn opgenomen in de zogenaamde *verwantschapstabel*²¹. De verwantschapstabel regelt formeel niet de toelating, maar vormt indirect wel een belemmerende werking in de instroom om dat deze wel bepalend is voor het toekennen van een bevoegdheid na afronding van de Educatieve Minor/Module. Ondanks dat deze tabel kan worden aangevuld met geschikte bacheloropleidingen²² blijft deze een heikel punt, aangezien de procedure voor het beoordelen en opnemen van geschikte bacheloropleidingen veel tijd kost²³. Ook komen alleen Bachelors van Nederlandse Universiteiten in aanmerking voor eventuele opname in de tabel. Dit heeft geleid tot onduidelijkheid bij (potentiële) studenten veel frustratie bij de opleidingsinstituten opgeleverd.

“Omdat mijn studie nog vrij nieuw was (toen 3 jaar oud) was er nog niet gekeken naar of de Bachelor voldoende was om de tweedegraads bevoegdheid te krijgen. Ik ben daar zelf achteraan moeten gaan met de regels die daarvoor gelden. Na veel ‘kastje naar de muur’ hebben ze mij gelijk gegeven, aangezien de opleiding voldeed aan de eisen” (student).

“De rigide regels van de Verwantschapstabel is het grootste struikelblok voor het vergroten van de instroom. Ik spreek veel geïnteresseerde studenten die een overstap naar het onderwijs overwegen vanuit een andere baan. Niet iedereen heeft zin om als zij-instromer gelijk onbevoegd voor de klas te gaan staan. Voor hen is de Educatieve module een aantrekkelijke optie. Vaak hebben ze een afgeronde universitaire doctoraal of masteropleiding die niet past in de Verwantschapstabel, maar wel voldoende relevante vakinhoudelijke kennis” (studieadviseur).

“Ik ben helemaal voor duidelijke toelatingseisen, maar de Verwantschapstabel is soms heel knellend. Dan moet je een kandidaat, die veel kennis van het schoolvak heeft, toch afwijzen. Zo iemand mag dan wel met een kleine vak deficiëntie de opleiding tot eerstegraads docent volgen. Dat is scheef” (studieadviseur).

Als gevolg van bestaande toelatingseisen noemen de opleidingsinstituten ook dat een andere specifieke groep geïnteresseerden via de e Educatieve Module geen bevoegdheid kan halen, namelijk studenten die een vooropleiding in het buitenland hebben gevolgd die vakinhoudelijk aansluit maar buiten de verwantschapstabel valt. Dit kan ook het geval zijn voor internationale varianten van een bachelor. Op deze manier wordt onder andere nieuwkomers niet de mogelijkheid gegeven om via deze weg een bevoegdheid te halen.

Voor enkele opleidingsinstituten is een bijkomend probleem dat een student zich moet inschrijven bij een bacheloropleiding waartoe de Educatieve Module behoort. Deze gekozen juridische vorm waarbij een lesbevoegdheid moet zijn gekoppeld aan een bachelor zorgt bij alle universiteiten voor heel ingewikkelde administratieve routes via bacheloropleidingen. Deze complexiteit wordt versterkt door het feit dat de Educatieve Module geen officiële opleiding is (in de zin van CROHO) en daarmee niet past in

21 <https://wetten.overheid.nl/BWBR0028148/2018-12-18>.

22 Zie verschillende versies van de tabel op <https://wetten.overheid.nl/BWBR0028148/2018-12-18>.

23 Het ICL heeft in 2020 de procedure betreft het uitbreiden van de verwantschapstabel in overleg met OCW opgepakt. Vanaf 1 oktober 2020 hebben de opleidingsinstituten via een landelijk regiepunt een actievere rol gekregen waarmee de procedure versneld wordt. De procedure is inhoudelijk niet veranderd.

administratieve systemen. Voor opleidingsinstituten die zelf geen verwante bachelor aanbieden leidt dit tot soms administratieve problemen.

“De huidige regeling vereist een inschrijving op de Bachelor. Doordat wij zelf geen Bacheloropleidingen aanbieden, is dit erg omslachtig en een handmatig proces” (secretariaat).

Het is onduidelijk hoe groot de gemiste instroom in de Educatieve Module is vanwege bovenstaande knelpunten. Het ICL heeft begin 2020 een inventarisatie gedaan onder vier opleidingsinstituten waaruit blijkt dat deze gemiddeld ieder 10 potentiële leraren per jaar afwijzen vanwege de beperkingen van de verwantschapstabel²⁴. De instroom zou waarschijnlijk ook hoger kunnen zijn omdat onduidelijk is hoeveel geïnteresseerden al afhaken na het zien van de toelatingseisen zonder überhaupt contact te hebben gehad met de opleiding.

“Veel mensen haken bij het zoeken op de website al af omdat daar vermeld staat welke opleidingen wel en niet in de verwantschapstabel zijn opgenomen, en waarmee je dus wel en niet een bevoegdheid kan behalen na afronding van de module. De kandidaten die dan al zien dat hun vooropleiding niet in de verwantschapstabel staat, melden zich dus sowieso al niet” (studieadviseur).

In de zomer van 2020 is een door de universitaire lerarenopleidingen een gezamenlijke procedure ontworpen die het mogelijk maakt om een mogelijk verwante Nederlandse academische bacheloropleiding sneller te toetsen en tweemaal per jaar aan de verwantschapstabel toe te voegen. Het penvoerderschap van dit proces ligt bij de Universiteit van Amsterdam. Verwacht wordt dat door dit centrale proces de toevoeging van geschikt bevonden bacheloropleidingen aan de verwantschapstabel efficiënter, en daarmee sneller, zal zijn met gevolg dat er meer geïnteresseerden in aanmerking komen voor het halen van een bevoegdheid via de educatieve module.

Bekostiging deelname Educatieve Module

Naast problemen rond inschrijving en de verwantschapstabel wordt door zowel de (oud) studenten als de opleiders genoemd dat een groep module studenten tegen financiële problemen aanloopt. Ruim twee derde deel van de module studenten die de vragenlijst heeft ingevuld heeft de opleiding zelf bekostigd. De groep die gebruikt heeft gemaakt van een subsidie betreft in de meeste gevallen het 'korte scholingstraject vo'²⁵, een enkeling de lerarenbeurs. Een deel van de studenten noemt dat ze financiële problemen hebben ervaren door het (gedeeltelijk wegvallen) van inkomsten uit bestaand werk, en soms hoge reiskosten voor de stage waarvoor ze gebruik moeten maken van het openbaar vervoer.

“Ik was tijdens de Educatieve Module als zzp'er afhankelijk van inkomsten eigen bedrijf en dat was lastig te combineren” (student).

“Stage was onbetaald. Qua tijdsdruk lastig te combineren met een (bij)baan. Lessen voorbereiden kost veel (vrije) tijd, zeker als je 3 dagen per week voor de klas staat. Mijn spaargeld was op na zes maanden” (student).

“Dankzij de subsidie heb ik hier geen problemen aan ondervonden. Wel is het zo dat ik een stageplek heb gevolgd in Alkmaar, waar ik zelf in Amsterdam woon. Deze stage is onbetaald en de reiskosten moest ik zelf vergoeden” (student).

²⁴ ICL (2020).

²⁵ <https://duo.nl/particulier/tegemoetkomingen-en-subsidies-lerarenopleiding/subsidie-korte-scholingstrajecten-vo.jsp>.

Een kwart van de bevroegde module studenten geeft aan gebruik te hebben gemaakt van de subsidie 'korte scholingstrajecten vo'. Deze subsidie kan worden aangevraagd door leraren die reeds in het vo werkzaam zijn of in deze sector willen gaan werken en hiervoor een bevoegdheid nodig hebben. Deze subsidie komt de student 80% van het collegegeld tegemoet²⁶. Volgens de coördinatoren en/of studieadviseurs worden de studenten hier veelal op geattendeerd.

“Alle studenten die ik spreek tijdens mijn spreekuur die zich oriënteren op het leraarschap wijs ik op de mogelijkheid een Educatieve Module te volgen. De meesten zien deze optie in de vele opties en routes over het hoofd. Ik wijs ze ook op de subsidie voor korte scholingstrajecten” (studieadviseur).

“Wij informeren studenten actief over de subsidieregelingen bij DUO. Dat doen we op onze site, maar ook tijdens de startdag, waar een korte presentatie gegeven wordt over welke subsidies voor welke trajecten aan te vragen zijn. En daarbij beantwoorden we daarna vragen hierover van studenten (live of via de mail) die over hun specifieke situatie advies willen. Overigens is die tegemoetkoming korte scholingstrajecten redelijk mager: leuk dat collegegeld ermee bekostigd kan worden, maar de module is bij ons een voltijdstraject van 5 maanden, waarbij studenten geen tijd hebben voor een substantiële bijbaan. Voordeel is wel dat voor de meesten die 5 maanden te overzien is, en daarna hopelijk inkomsten als leraar” (studieadviseur).

Echter is het voor studenten niet per definitie makkelijk om de juiste subsidie te vinden. Er is een grote verscheidenheid aan subsidiemogelijkheden voor (potentiële) leraren waarbij het overzicht voor niet-ingewijden erg onoverzichtelijk is. Sommige subsidies zijn tijdelijk, specifiek voor bepaalde doelgroepen, of lopen via de school of juist alleen via de student.

3.4 Samengevat

Sinds de start van de pilot in 2016 is een duidelijke toename in het aantal instromers in de Educatieve Module. Toch blijft het aantal studenten lager dan gehoopt en verwacht. Dit is niet verbazingwekkend aangezien er verschillende knelpunten zijn (geweest) rond de instroom.

1. Door de opleidingsinstituten wordt de verwantschapstabel unaniem als belangrijkste belemmering genoemd.
 - a. Vele (brede) bacheloropleidingen en buitenlandse of inmiddels opgeheven opleidingen vallen buiten de verwantschapstabel. Hiermee vallen vele potentiële leraren buiten de boot. Verzoeken tot opname van die opleidingen in de verwantschapstabel kost volgens de procedure veel tijd en inspanning, en is maar voor een deel van de geïnteresseerden mogelijk.
 - b. Naast het aantal actieve afwijzingen in relatie tot de verwantschapstabel is het onduidelijk hoeveel geïnteresseerden afhaken na het zien van de toelatingseisen op de websites zonder überhaupt contact te hebben gehad met de opleidingsinstituten.
2. Promotieactiviteiten spelen een belangrijke rol in de bekendheid van het programma, en daarmee de instroom. Hier spelen de volgende aandachtspunten:
 - a. De opleidingsinstituten geven aan dat het promotiemateriaal via de gebruikelijke kanalen verspreid wordt.
 - b. Module studenten geven vaker dan minor studenten aan dat ze geïnformeerd zijn via de website van de Lerarenopleiding.
 - c. Er zijn verschillen in de manier waarop de Educatieve Module op de websites van de opleidingsinstituten gepresenteerd wordt. Onvolledige of lastig vindbare informatie kan leiden tot een lagere instroom, problemen rond inschrijving en toelating of verkeerde verwachtingen.
 - d. Betrokken opleiders zijn van mening dat informatievoorzieningen naar en vanuit de faculteiten beter kan.

²⁶ De subsidie voor de Educatieve Module wordt na dit collegejaar stopgezet.

-
- e. Het perspectief van de school laat zien dat ze bekend zijn met de Educatieve Module, maar weinig ervaring hebben opgedaan met studenten of beginnende docenten die een beperkte tweedegraadsbevoegdheid hebben.
3. Er wordt door zowel (oud) studenten als de opleiders genoemd dat een groep module studenten tegen financiële problemen aanloopt.
- a. Ruim twee derde deel van de module studenten die de vragenlijst heeft ingevuld heeft de opleiding zelf bekostigd.
 - b. Een kwart van de module studenten maakt gebruik van een subsidie, waarvan het merendeel 'korte scholingstrajecten vo' betreft. Gebruik van deze subsidie verschilt tussen de verschillende opleidingsinstituten.
 - c. Meerdere studenten noemen dat ze financiële problemen hebben ervaren door het (gedeeltelijk wegvallen) van inkomsten uit bestaand werk, en soms hoge reiskosten voor de stage.

4 Waardering van het programma van de Educatieve Module

In dit hoofdstuk komt de waardering van de verschillende onderdelen van het curriculum aan de orde. Deelvragen bij deze onderdelen zijn:

- › Hoe wordt het programma in het geheel gewaardeerd?
- › In welke mate zijn de deelnemers tevreden over de kwaliteit van de vakken en begeleiders?
- › Hoe wordt het praktijkdeel beoordeeld?
- › Voelen de deelnemers zich voldoende voorbereid op het beroep?

Voor het beantwoorden van deze vragen zijn de (oud) studenten, opleiders en het scholenveld bevraagd.

4.1. Algemeen oordeel (oud) studenten en opleiders

Studenten, alumni en opleiders is verzocht om het programma in zijn geheel een cijfer te geven. Module studenten waarderen het programma met een 7.5 (Tabel 4.1). Studenten die een vak volgen binnen het alfacluster zijn iets kritischer op het programma, studenten binnen het gamma cluster zijn het meest tevreden. Over het algemeen zijn de bevraagde opleiders hebben tevreden over deze opleidingsvariant, die ze met een 7.6 beoordelen (N=87).

Tabel 4.1: Oordeel Educatieve Module/Minor in de vorm van een cijfer 1-10, gemiddelden

		Educatieve Module		Educatieve Minor	
		N	Cijfer	N	Cijfer
	Totaal	112	7.5	534	7.3
Status	Afgerond	81	7.5	427	7.4
	Nog bezig	22	7.6	64	7.1
	Voortijdig gestopt	6	6.3	20	5.5
Geslacht	Man	41	7.5	226	7.2
	Vrouw	66	7.5	259	7.4
Leeftijd	Jonger dan 25 jaar	37	7.5	398	7.3
	25 tot 30 jaar	32	7.4	25	6.8
	30 jaar en ouder	33	7.5	10	6.7
Vak Cluster	Alfavakken	27	6.7	89	7.0
	Bètavakken	60	7.6	305	7.3
	Gammavakken	23	7.9	129	7.5
Overwogen te stoppen tijdens opleiding	Ja	22	7.0	104	6.6
	Nee	81	7.7	387	7.6
Overwogen te stoppen gedurende eerste jaar voor de klas	Ja	12	7.3	35	6.6
	Nee	25	7.8	88	7.4

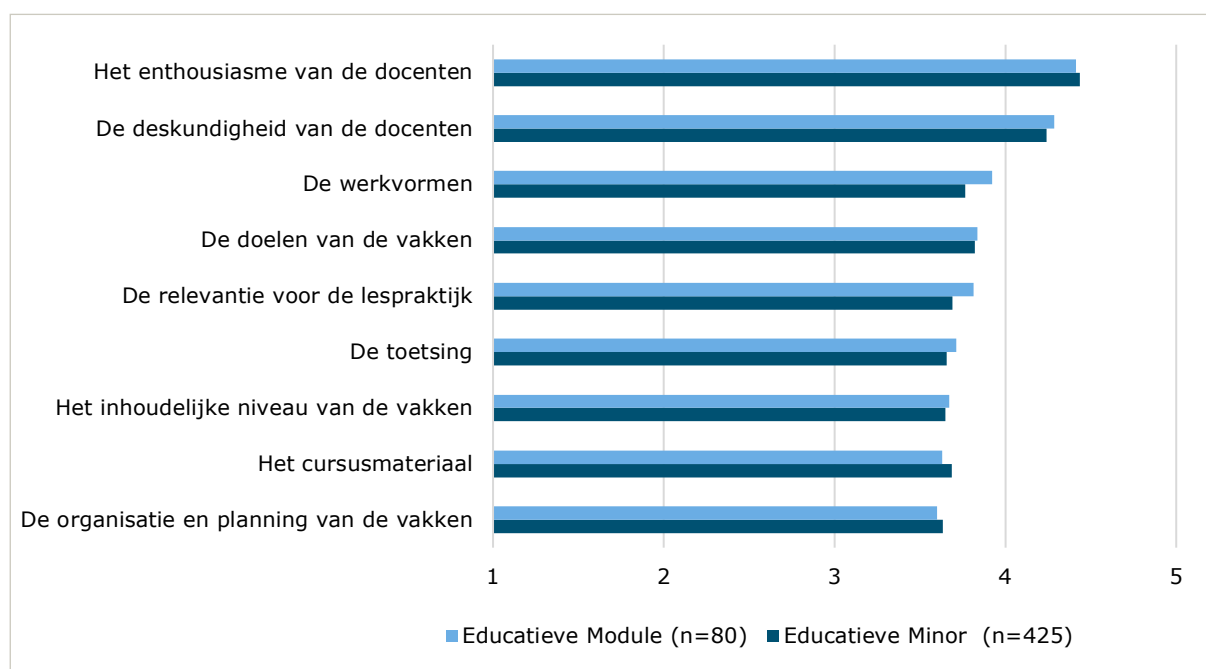
Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

4.2 Oordeel over het programma

Alle opleidingsinstituten onderscheiden binnen de Educatieve Module een theoretisch en praktisch deel die nauw op elkaar aansluiten, waarbij het praktische deel minstens 15 ECTS omvat. Voor de verschillende opleidingsinstituten geldt dat de inhoud van de verschillende programmaonderdelen nagenoeg overeenkomen. De praktijkervaringen die studenten tijdens hun stage opdoen vormen dan ook een belangrijk onderdeel van het programma waarbij de theoretische kennis het leerproces tijdens de stage ondersteunt.

Vakken aan de universiteit

Zowel minor als module studenten die het programma hebben afgerond geven aan tevreden te zijn over de kwaliteit van de aangeboden vakken, waarbij enthousiasme en deskundigheid van de opleiders opvallen (Figuur 4.1). Hierbij waarderen module studenten de verschillende elementen niet anders dan minor studenten doen. Onder de groep die gedurende de opleiding heeft overwogen te stoppen, hebben module studenten meer waardering voor de werkvormen en toetsing dan minor studenten dat hebben (Figuur 4.2).

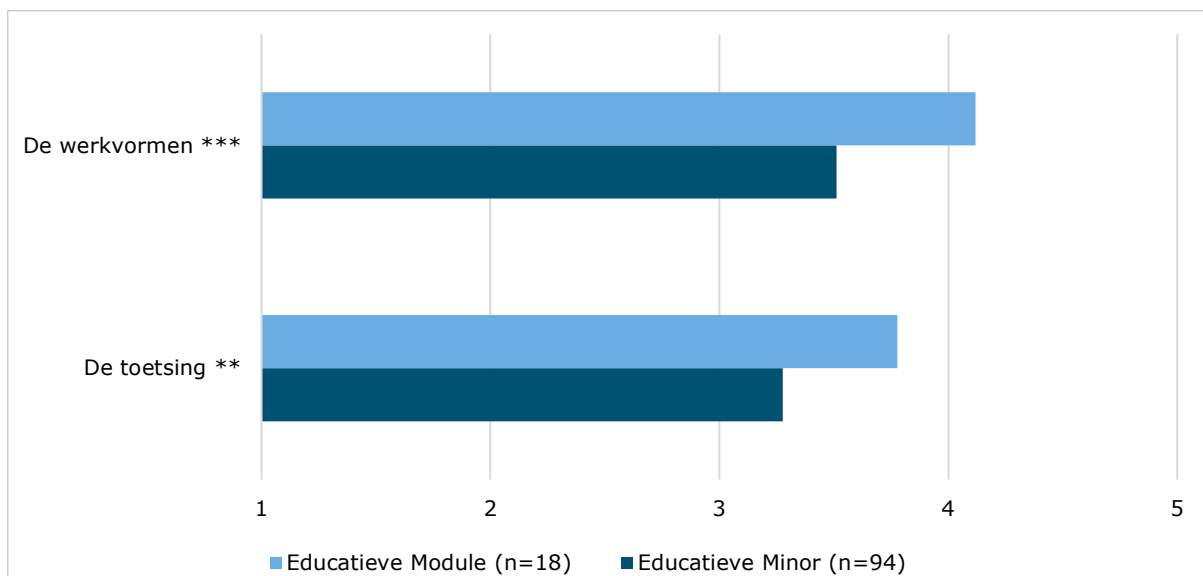

*** $p < 0.01$; ** $p < 0.05$; * $p < 0.10$.

Figuur 4.1: Tevredenheid met het programma, Module versus Minor studenten, gemiddelde scores²⁷

Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

²⁷ Scores 1-5: Helemaal mee oneens, Mee oneens, Neutraal, Mee eens, Helemaal mee eens.

*** $p < 0.01$; ** $p < 0.05$; * $p < 0.10$)

Figuur 4.2: Tevredenheid met het programma, groep overwogen te stoppen gedurende de opleiding, gemiddelde scores²⁸

Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

Stageplekken

Omdat de stageperiode voor deze opleidingsvariant vrij kort is, met als gevolg een vaak intensievere begeleiding, geven de opleidingsinstituten aan dat het lastig is om voldoende (geschikte) stageplekken te vinden voor deze opleidingsvariant. Daarnaast bestaat er voor de onderbouw concurrentie van zowel de universitaire eerstegraadsopleidingen als van de hbo-opleidingen die ook stageplekken nodig hebben voor hun leraren in opleiding. Dit geldt voor zowel de Educatieve Module als de Educatieve Minor.

“Vooral voor tekortvakken natuur en scheikunde zijn er te weinig stageplekken. Dit heeft of te maken met het feit dat secties al met personeelsproblemen te kampen hebben en er geen stagiaire bij kunnen hebben of dat de school een overeenkomst heeft met andere lerarenopleidingen.”

“Vinden van stageplekken is moeizaam. De stageplekken gaan eerst naar de masterstages (LIO-plekken) en deze stage concurreert met stageplekken voor studenten van het tweedegraadsgebied, maar vragen veel meer begeleiding”.

“Daarnaast vinden scholen de stage van een half jaar vaak erg kort, ze hebben liever een hbo student of een eerstegrader die wat langer blijft”.

Ondanks de uitdagende situatie voor opleiders, geeft 75% van de (oud) studenten aan dat de stageplek door de opleiding is geregeld (Tabel 4.2). Een klein aantal is aangeboden door de stageschool zelf, ongeveer een kwart van de (oud) studenten heeft zelf een plek geregeld. Ruim driekwart van de module studenten heeft stagegelopen op een opleidingsschool.

²⁸ Scores 1-5: Helemaal mee oneens, Mee oneens, Neutraal, Mee eens, Helemaal mee eens.

Tabel 4.2: Kenmerken stageplaatsen, percentages

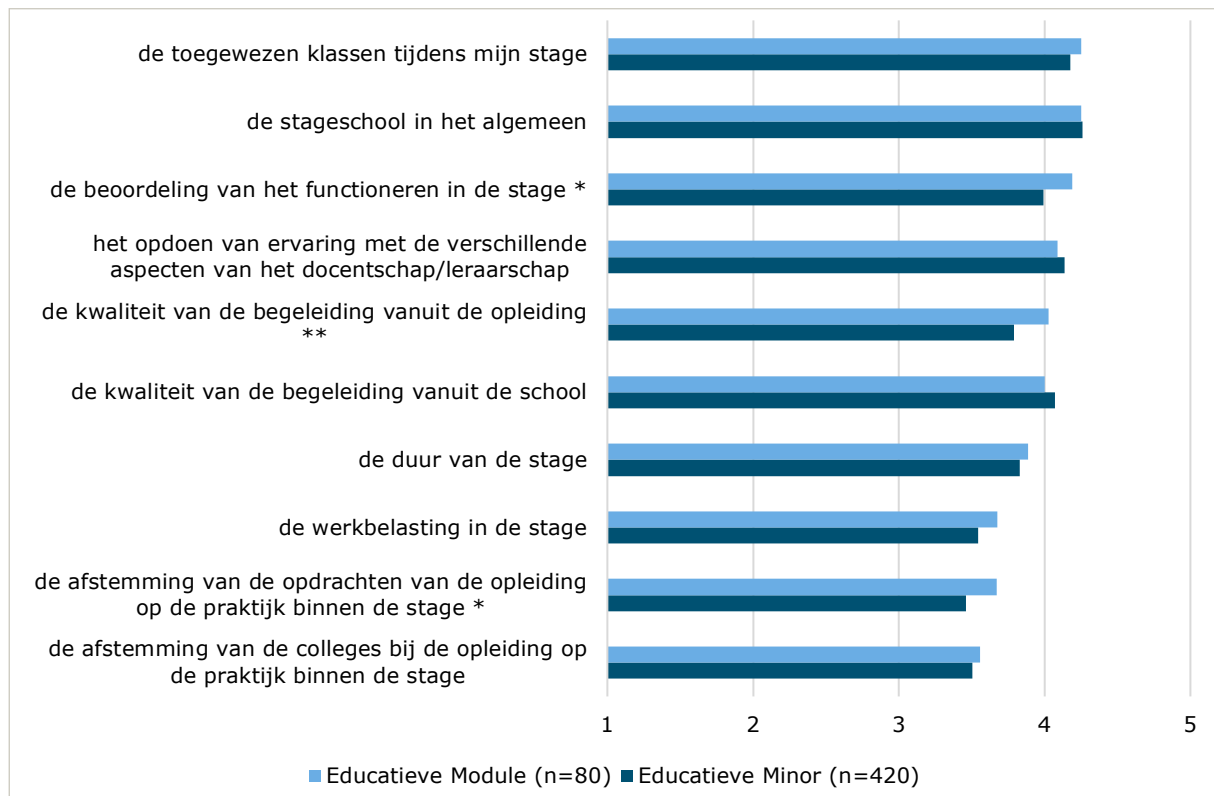
		Educatieve Module (n=81)	Educatieve Minor (n=426)
Status	Opleidingsinstituut	67.9	77.9
	De stageschool	4.9	0.5
	Zelf geregeld	24.7	21.6
Opleidingsschool	Wel opleidingsschool	77.8	65.7
	Geen opleidingsschool	9.9	11.3
	Onbekend	12.3	23.0
Klassen lesgegeven	vmbo basis	6.2	4.4
	vmbo kader	4.9	5.6
	vmbo gl	3.7	7.3
	vmbo tl	35.8	40.3
	havo/vwo onderbouw	88.9	89.7
	havo/vwo bovenbouw	43.2	36.8
	mbo	2.5	0.7

Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module

De bevoegdheid die bij afronding van het programma afgegeven wordt kwalificeert voor de onderbouw havo/vwo en het gehele vmbo-tl. De klassen waarin stagegelopen wordt sluit hier grotendeels op aan. Opvallend is dat een aanzienlijk deel van de bevroagde studenten aangeeft ook stage te hebben gelopen in havo/vwo bovenbouw klassen (Tabel 4.2). Voor de totale groep deelnemers komt dit vaker voor bij studenten binnen het bèta cluster. Een tekort aan geschikte stageplekken kan hier een oorzaak van zijn. Naast het feit dat opleidingen stellen dat in ieder geval in onderbouw stagegelopen moet worden, kan het voor komen dat er ook stage wordt gelopen in de bovenbouw, zeker in het geval van vakken die pas in jaar 2 en 3 voor het eerst aangeboden worden.

Afstemming vakken en stage

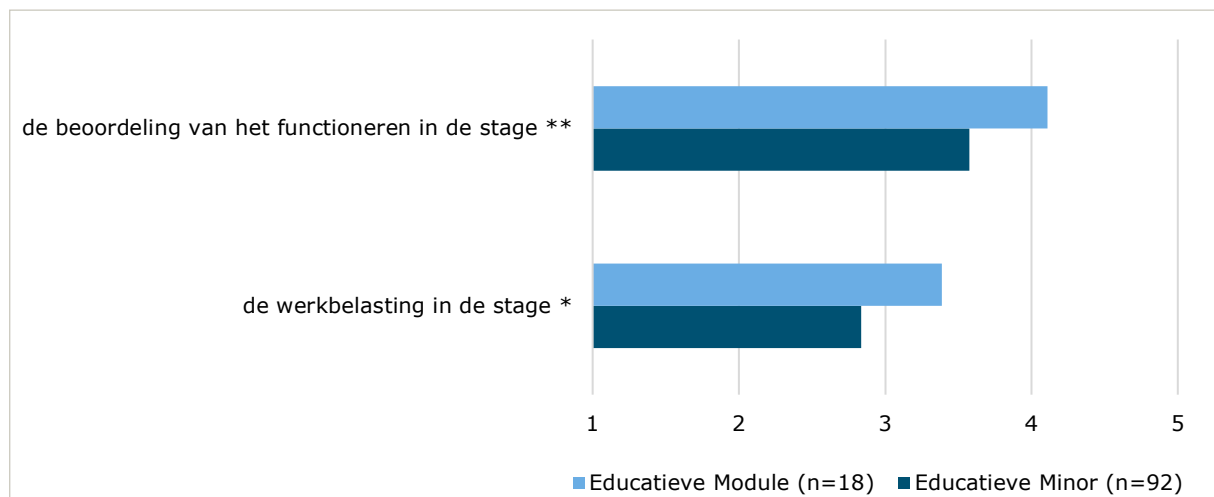
Module studenten zijn over het algemeen positief zijn over het stagedeel van het programma (Figuur 4.3). Over de kwaliteit van de begeleiding vanuit de opleiding, de beoordeling van de stage en de afstemming van de opdrachten zijn module studenten meer tevreden dan minor studenten aangeven. Onder de groep die gedurende de opleiding heeft overwogen te stoppen zijn module studenten meer tevreden over de werkbelasting en de beoordeling van het functioneren tijdens de stage dan minor studenten aangeven (Figuur 4.4).

*** p < 0.01; **p < 0.05; *p < 0.10

Figuur 4.3: Tevredenheid stage, module studenten versus minor studenten, gemiddelde scores²⁹ groep afgerond

Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

*** p < 0.01; **p < 0.05; *p < 0.10

Figuur 4.4: Tevredenheid stage, groep overwogen te stoppen gedurende de opleiding, gemiddelde scores³⁰

Bron: vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

29 Scores 1-5: Helemaal mee oneens, Mee oneens, Neutraal, Mee eens, Helemaal mee eens.

30 Scores 1-5: Helemaal mee oneens, Mee oneens, Neutraal, Mee eens, Helemaal mee eens.

Enkele studenten zijn kritisch over de afstemming tussen enerzijds de door de opleiding gegeven colleges en opdrachten en anderzijds de praktijk waarbij wordt genoemd dat de praktijk de theorie inhaalde, of dat het aanbod niet voldoende aansloot bij de doelgroep.

“De colleges van de opleiding voelde vaak als mosterd na de maaltijd. Veel dingen kwam ik al op mijn stage tegen en deze werden dan pas later voor het eerst besproken in de colleges”.

“De colleges en opdrachten van de opleiding waren grotendeels gericht op didactiek, maar veel minder op klassenmanagement. Dit sloot niet aan bij de stagelessen die ik gaf in de onderbouw, omdat klassenmanagement daar een enorme rol speelt. Ik had het gevoel dat ik vanuit de opleiding niet voldoende had geleerd om in een klas met drukke kinderen les te geven”.

Kwaliteit stagebegeleiding

De studenten geven aan tevreden te zijn over de kwaliteit van de begeleiding vanuit zowel de opleiding als de stageschool (Figuur 4.3). Enkele oud-studenten benoemen dat de stageschool niet altijd goed op de hoogte was van waar de student aan moet voldoen.

“De beoordeling van de stage wordt gedaan door de opleiding, terwijl mijn begeleider van stage veel beter inzicht had in de groei die ik had doorgemaakt omdat zij mij elke dag zag voor de klas. Mijn begeleider vanuit school wist soms niet goed hoe hij mij moest begeleiden”.

Opleiders herkennen het probleem dat de scholen niet altijd goed op de hoogte zijn van de inhoud en de eisen van het programma en dat het soms lastig is om zicht te hebben op de verwachtingen rond het leerproces van studenten.

“Scholen hebben vaak de verwachting dat een student van de Educatieve Module (stagescholen weten niet of ze een gewone minor student of een module student hebben) hetzelfde kan als een student uit de gewone opleiding”.

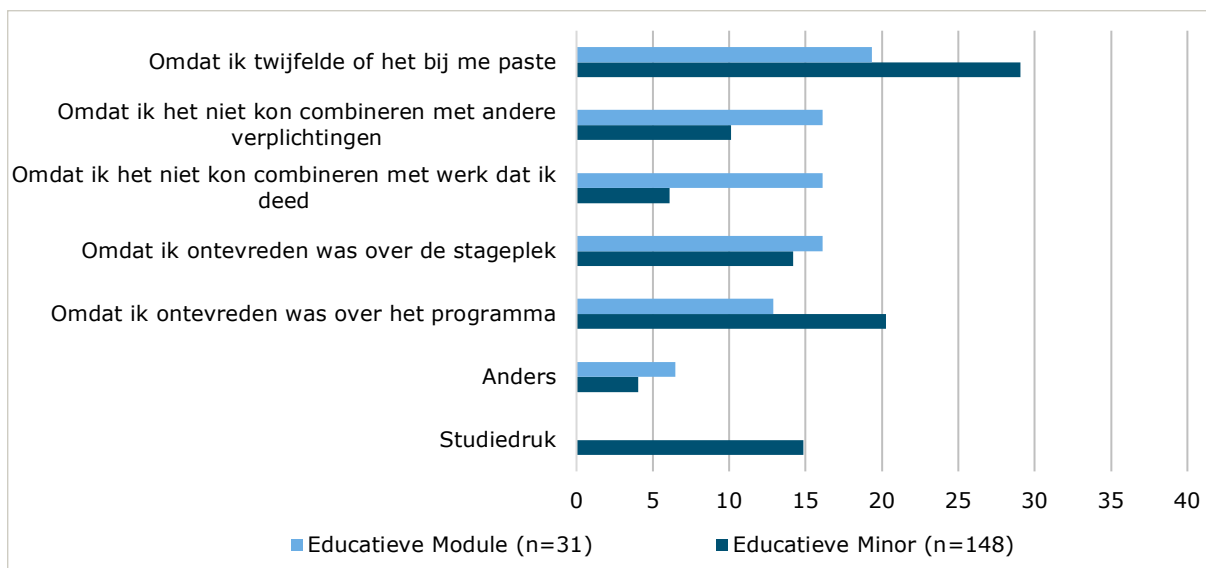
“De beoordeling [van de stage] is soms best lastig omdat studenten nog maar vrij weinig lesgegeven hebben. Dat levert soms wel vragen op bij de tutor en vakcoach en/of schoolopleider”.

“Scholen vinden het traject niet alleen kort, maar hebben ook moeite om grip te krijgen op het leerproces van een minorstudent: wanneer moet een student welke vaardigheden onder de knie hebben? Scholen krijgen hier wel steeds meer zicht op”.

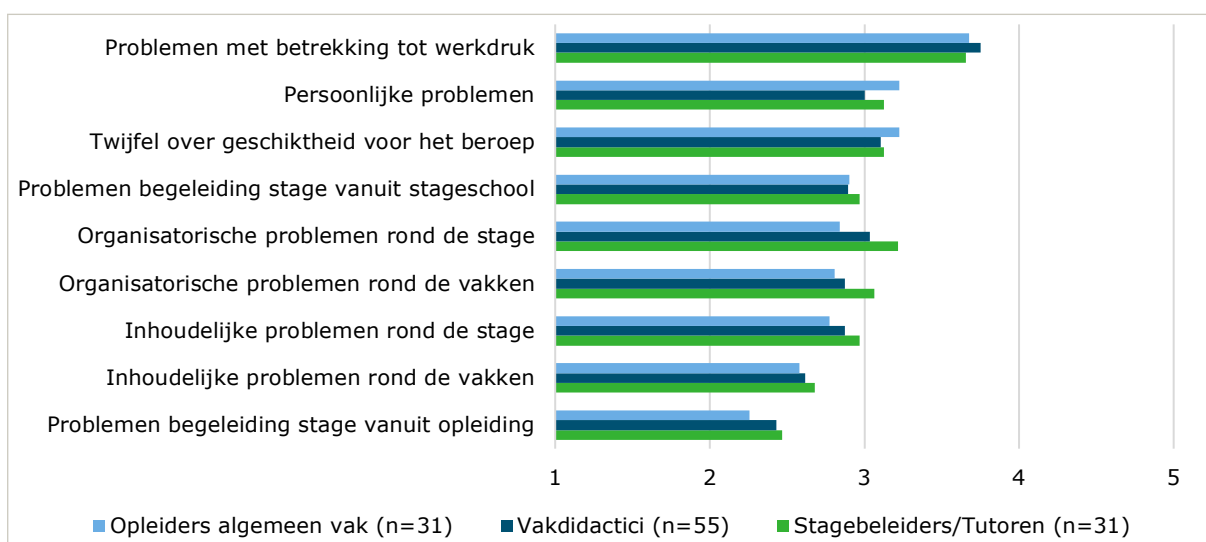
Opvallend hierbij is dat opleiders aangeven dat studenten zich weinig melden met problemen die de begeleiding vanuit de opleiding rond de stage betreft (zie paragraaf 4.4).

4.3 Werkdruk, en andere problemen die module studenten ervaren

Ruim een kwart van de module studenten die de vragenlijst hebben ingevuld, heeft gedurende het volgen van de opleiding overwogen te stoppen. Module studenten geven hierbij vaker dan minor studenten aan dat ze moeite hadden om de opleiding te combineren met andere verplichtingen (werk, gezin, zorg) (Figuur 4.5). Dit is in lijn met de andere levensfase waarin module studenten zich vaker bevinden. Werkdruk is ook door opleiders het meest genoemde probleem van studenten waarmee ze bij opleiders aan te kloppen, gevolgd door persoonlijke problemen (Figuur 4.6).

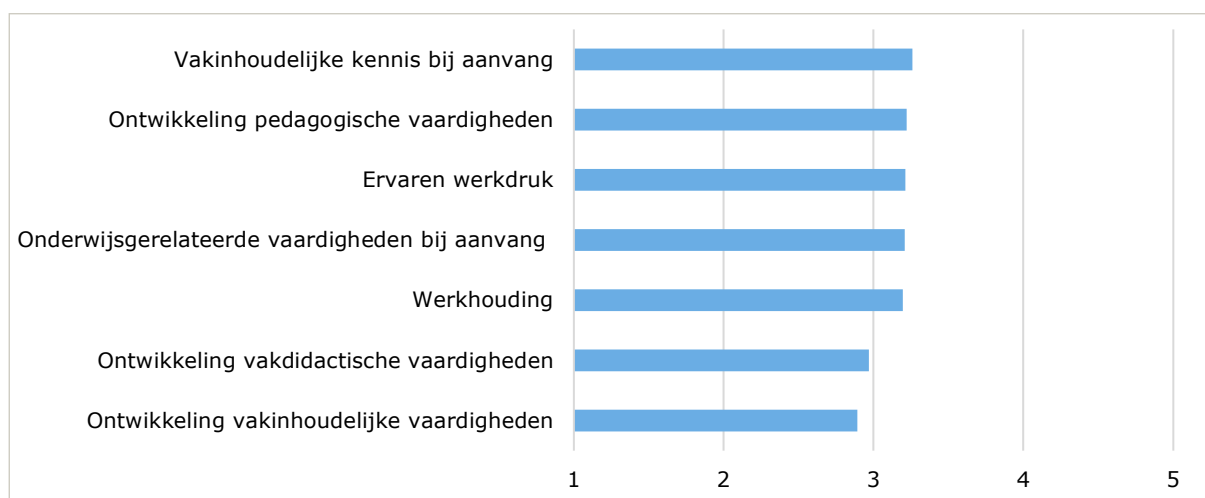

Figuur 4.5: Redenen voor overwegen te stoppen gedurende de opleiding, percentages
Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

Figuur 4.6: Oordeel van opleiders over problemen van studenten, gemiddelde scores³¹
Vragenlijst opleiders Educatieve Minor/Module

³¹ Scores 1-5: Helemaal mee oneens, Mee oneens, Neutraal, Mee eens, Helemaal mee eens.

Figuur 4.7: Oordeel opleiders betreft verschillen tussen minor en module studenten, gemiddelde scores³²
 Vragenlijst opleiders Educatieve Minor/Module.

Opleiders is gevraagd aan te geven in hoeverre ze ervaren dat de problemen van module studenten anders zijn dan die van minor studenten. Uit reacties op stellingen hierover lijkt dat opleiders geen verschillen ervaren (Figuur 4.7). Echter uit de toelichting die gegeven kon worden komen toch enkele verschillen naar voren:

“Studenten die in de bachelor fase zitten benaderen de opleiding soms als het afvinken van vakken en het verzamelen van studiepunten. Dat zie je veel minder bij de master of module studenten die echt docent willen worden”.

“De snelheid van leren: bachelor studenten houden van snel, veel en oppervlakkig, ouderen zoeken meer fundering, hebben tijd en ruimte nodig”.

“Module studenten hebben vaker problemen bij het maken van de opdrachten. Ze zijn er vaak al ‘een tijdje uit’, vinden vaak de digitale omgeving lastig. Ze hebben vaak wat meer levenservaring en zijn wat meer gewend om met de werkdruk om te gaan. Ze zijn vaak wat kritischer naar de inhoud van de opleiding. Minor studenten hebben vaak moeite met het ‘arbeidsethos’- een volle week waarbij je vroeg begint en tot aan het eind van de dag doorgaat. Vaak is dit het eerste wat ze tegen komen dat ze niet meteen makkelijk afgaat. Beschikken vaak over meer recente vakinhoud”.

Aan betrokkenen in de scholen is gevraagd in hoeverre de bekwaamheden gedurende de stage van studenten die de Educatieve Minor/Module volgen verschillen van studenten/stagiaires die een opleiding voor een volledige tweedegraads bevoegdheid volgen. De betrokkenen zijn het erover eens dat minor/module studenten vakinhoudelijk iets bekwaamer zijn dan studenten die de hbo-variant volgen. Op pedagogisch en vakdidactisch gebied worden ze door deze groep respondenten als iets minder bekwaam ervaren (Tabel 4.3).

³² Scores 1-5: Helemaal mee oneens, Mee oneens, Neutraal, Mee eens, Helemaal mee eens.

Tabel 4.3: Oordeel scholen betreft verschillen tussen bekwaamheden van minor/module studenten en studenten hbo-variant, gemiddelde scores³³ (N=35).

	M	SD
Vakinhoudelijke bekwaamheid	3.76	1.156
Vakdidactische bekwaamheid	2.31	1.132
Pedagogische bekwaamheid	2.06	0.765

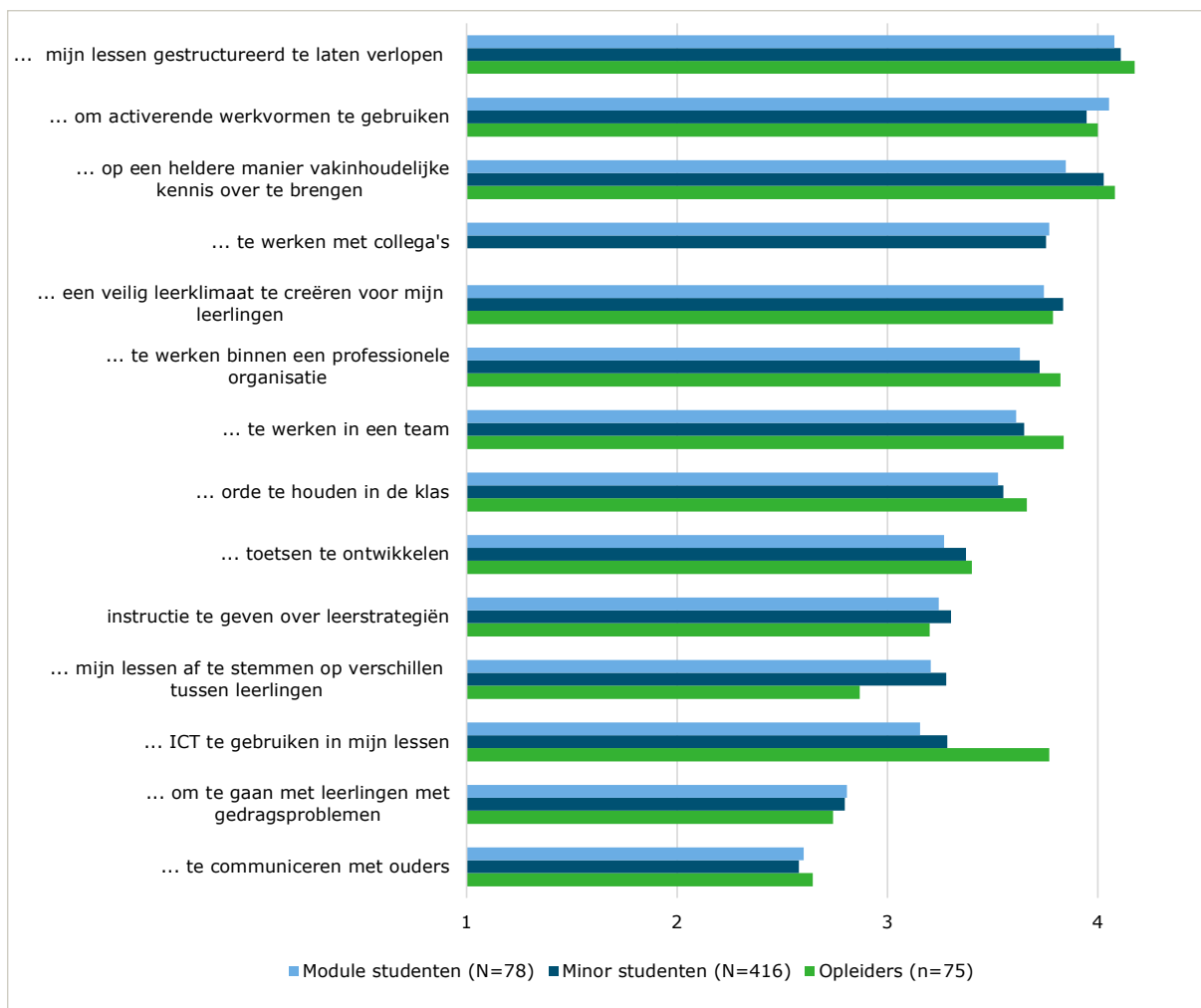
Vragenlijst opleiders Educatieve Minor/Module.

4.4 Opbrengst programma: voldoende voorbereid op het leraarschap?

Zowel studenten als opleiders zijn stellingen voorgelegd of ze voldoende zijn voorbereid op verschillende aspecten van het leraarschap. Hieruit komt een overeenkomstig beeld naar voren, zowel studenten als opleiders zijn tevreden over de kwaliteit van de basisvaardigheden en over het werken met collega's en binnen een team. Als dieper wordt ingegaan op verschillende elementen van het lesgeven en leraarschap, geven zowel de studenten als opleiders aan het programma niet voldoende mogelijkheden heeft geboden om studenten voor te bereiden op communicatie met ouders, omgang met leerlingen met gedragsproblemen en de differentiëren (Figuur 4.8). De mening van (en over) module studenten verschilt hierbij niet van minor studenten.

Bovenstaande beeld komt overeen met de doelstellingen van het programma, namelijk het bieden van een solide basis voor een start als leraar. Lesvaardigheden rond differentiatie en leerstrategieën behoren tot de meer complexe vaardigheden waarvoor in dit traject nauwelijks tot geen ruimte is.

³³ Scores 1-5: Veel minder bekwaam, Minder bekwaam, Even bekwaam, Meer bekwaam, Veel meer bekwaam.

Figuur 4.8: De Educatieve Module bereidt studenten voldoende voor om..., gemiddelde scores³⁴ oud studenten en opleiders

Vragenlijst (oud) studenten Educatieve Minor/Module en vragenlijst opleiders Educatieve Minor/Module.

In lijn hiermee geven studenten die het programma hebben afgerond aan dat het programma vooral een basis voor het lesgeven biedt.

“Het was eigenlijk allemaal net te kort (te weinig uren) om het allemaal goed uit de verf te laten komen. Je moet keuzes maken en je kunt overal goed aan snuffelen”.

“Doordat het vrij kort is ligt de focus erg op de basis van het lesgeven, andere zaken leer je pas ‘echt’ als je als docent aan het werk gaat”.

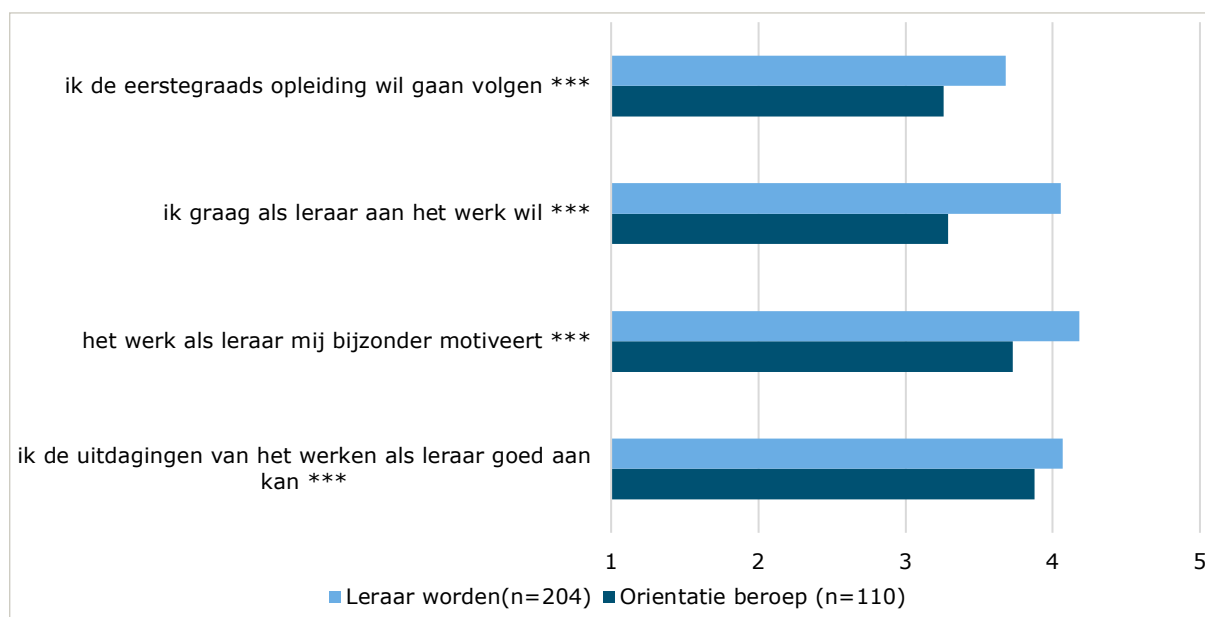
Opleiders bevestigen dat na afronding van het programma de studenten startbekwaam zijn maar wel echt het vak nog moeten leren. Dit gegeven is in lijn met de uitgangspunten van het programma en geeft ook aan dat ontwikkeling van vaardigheden kan worden voortgezet middels het doorstromen naar een eerstegraads opleiding of via een inductietraject dat door de school aangeboden wordt.

34 Scores 1-5: Helemaal mee oneens, Mee oneens, Neutraal, Mee eens, Helemaal mee eens.

“Of het programma voldoende ruimte biedt om dit alles te verwerven, hangt mede af van de persoonlijkheid en kwaliteit van de student, zijn/haar inspanningen, de kwaliteit van begeleiding op de stageschool en de ervaren samenhang tussen hetgeen men leert op stage én instituut. Het onderwijs is en blijft een ervaringsvak.”

“Eens of helemaal eens met alle stellingen zou betekenen dat de student klaar is met de lerarenopleiding en dat is niet het uitgangspunt van de minor. Realisme is dus nodig”.

De studenten is gevraagd naar verkregen inzichten door het volgen van het programma. Module studenten verschillen hierin nauwelijks van minor studenten; module studenten zijn alleen iets sterker bevestigd in het idee dat ze graag als leraar aan het werk willen. Voor de totale groep studenten die het programma heeft afgerond geldt dat de groep die gemotiveerd was om leraar te willen worden zich zelfverzekerder zegt te voelen over het leraarschap dan de groep die zich wilde oriënteren op het beroep (Figuur 4.9).

*** $p < 0.01$; ** $p < 0.05$; * $p < 0.10$

Figuur 4.9: Verkregen inzichten door het programma, naar motivatie bij aanvang, gemiddelde scores³⁵
Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

4.5 Meerwaarde van het programma

In de vragenlijst is studenten die het programma heeft afgerond gevraagd of ze weer opnieuw voor de Educatieve Minor/Module zouden kiezen als ze nu voor die keus zouden staan. Bijna 80% van de module studenten die die opleiding heeft afgerond geeft aan nogmaals de keuze te maken om het programma te volgen als dat zou kunnen (voor de minor studenten is dit 84%). Meest genoemde redenen hiervoor zijn persoonlijke ontwikkeling (33%), het verkrijgen van waardevolle kennis en vaardigheden (29%) en het verkrijgen van een (snelle) bevoegdheid (18.5%). Praktijkervaring en het vergroten van een baankans worden minder vaak genoemd (respectievelijk 10.5 en 8.3%).

“Omdat ik gigantisch veel heb geleerd over de omgang met mensen, over mezelf, het leven etc door voor de klas te staan. Het is een beroep dat je een enorme spiegel voor houdt. Ook denk ik dat dit wel mijn ‘roeping’ is, ondanks dat ik de werkdruk zo lastig vind. Zonder die ervaring was ik nooit het onderwijs in gegaan”.

³⁵ Scores 1-5: Helemaal mee oneens, Mee oneens, Neutraal, Mee eens, Helemaal mee eens.

“Het programma was kort, interessant en leidde tot de gewenste bevoegdheid. Fantastische manier om kennis te maken met de onderbouw en ook in de vakdidactische colleges daarop te focussen”.

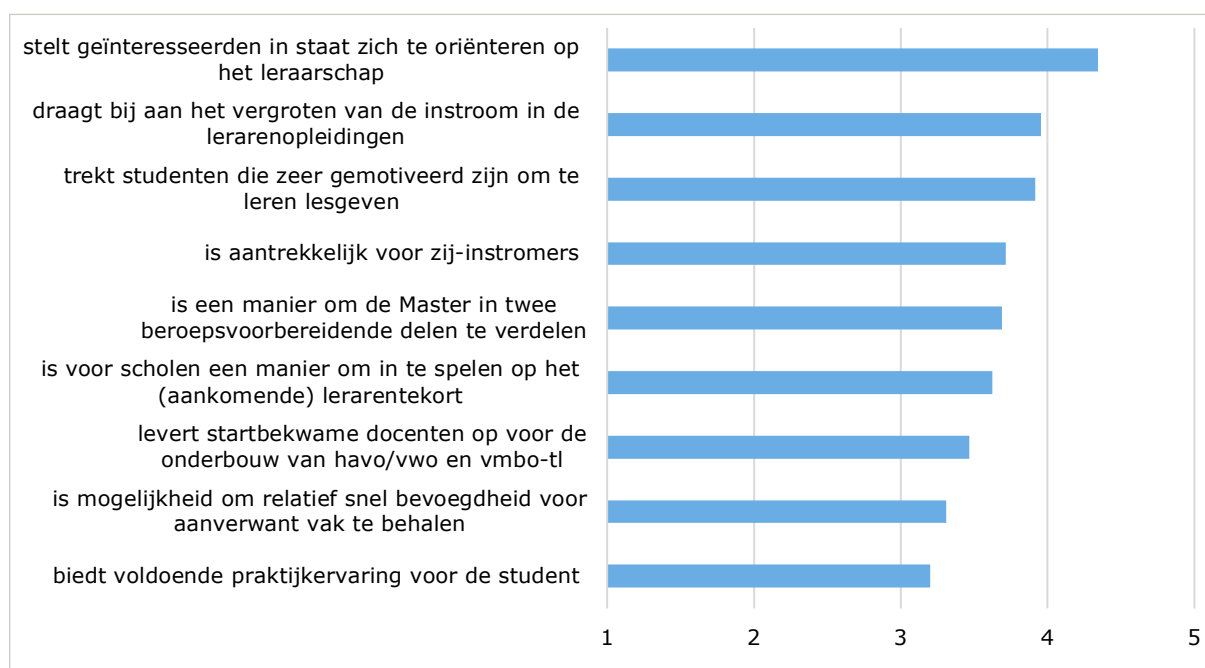
“Via vrijstellingen de enige manier om behaalde studieonderdelen van een niet-afgemaakte eerstegraadsopleiding alsnog met terugwerkende kracht in een tweedegraads bevoegdheid te verzilveren”.

16% van de module studenten die het programma heeft afgerond geeft aan deze misschien nogmaals te doen als ze opnieuw voor de keuze zouden staan (11% van de minor studenten geeft dit aan). De resterende 6% geeft aan niet nogmaals voor het programma te kiezen waarvan bijna de helft geeft aan dat de studiedruk te hoog is, een kwart noemt de negatieve ervaring met het opleidingsinstituut als reden waarom is getwijfeld om nogmaals dezelfde keuze te maken. Andere interesses, negatieve ervaring binnen de stage en niet interessante vakken worden hierbij minder vaak genoemd (respectievelijk 18.8%, 14.6% en 10.4%).

“Van tevoren was al gezegd dat het veel was, maar toen ik er middenin zat snapte ik pas wat dat inhield. Er wordt zoveel op je afgevuurd dat je af en toe de bomen door het bos niet meer ziet. Dit zou ik niet nog een keer willen”.

“Als ik van tevoren had geweten hoe stressvol ik het had gevonden, had ik het niet gedaan. Maar misschien dat ik het dan over een aantal jaren wel had gedaan, omdat ik dan hopelijk beter met stress heb leren omgaan en dus meer van de opleiding kan genieten”.

De bevroegde opleiders geven aan dat de Educatieve Module en Minor een geschikte manier is voor geïnteresseerden om zich te oriënteren op het leraarschap. Ook trekt het volgens hen studenten die gemotiveerd zijn om het lesgeven te leren, en is het een manier om in te spelen op het lerarentekort (Figuur 4.10).

Figuur 4.10: Oordeel opleiders over bijdrage Educatieve Minor/Module aan het opleidingsstelsel, gemiddelde scores³⁶ (N=78)

Vragenlijst opleiders Educatieve Minor/Module.

³⁶ Scores 1-5: Helemaal mee oneens, Mee oneens, Neutraal, Mee eens, Helemaal mee eens.

90% van de bevroegde opleiders geeft aan dat het programma behouden moet worden; de helft van deze groep geeft wel aan dat een aantal aanpassingen gewenst zijn (Figuur 4.11). De groep opleiders die vindt dat het programma behouden kan blijven is ervan overtuigd dat binnen het programma voldoende basis wordt gelegd om te groeien in het docentschap.

“Het is een vrij basaal programma maar legt toch terdege een basis voor het docentschap. Ook de gewone tweedegraadsopleiding levert niet altijd mensen af die onmiddellijk geschikt zijn voor het beroep”.

“De tijd die deze studenten op een school stagelopen blijkt voldoende om goed zicht te krijgen op wat het beroep van leraar inhoudt. Om zich verder te ontwikkelen is meer ervaring nodig (leeftijd en werkervaring) maar dat komt bij deze studenten vanzelf. Zij sluiten zich niet af van het proces dat gepaard gaat met het opdoen van ervaring”.

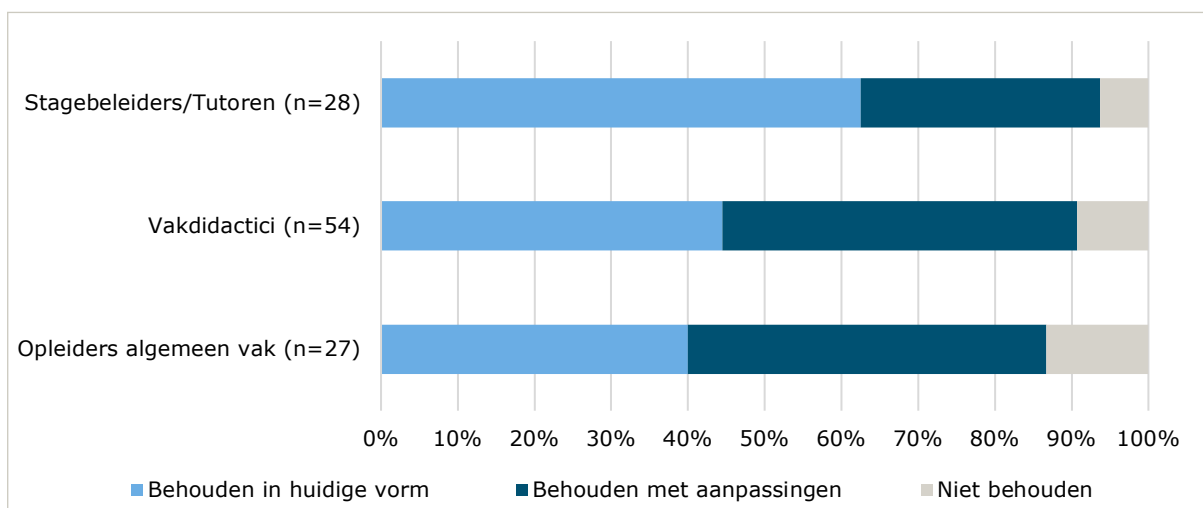
“Docenten zijn voldoende doorgroei bekwaam. Veel stromen door naar een volledige bevoegdheid, waar ze meer de diepte ingaan”.

De opleiders die graag aanpassingen zouden zien noemen vooral het bieden van meer tijd waardoor meer ruimte ontstaat voor zelfreflectie, identiteitsontwikkeling en maatwerk.

“In een half jaar tijd kun je sommige ontwikkelingen net aanraken, maar er is niet veel ruimte voor diepgang. Het is ook de vraag of we docenten kunnen opleiden die zich kunnen blijven ontwikkelen, er is niet zoveel ruimte voor studenten om een visie op hun docentschap te ontwikkelen van waaruit zij hun ontwikkeling op de langere termijn vorm kunnen geven”.

“Uitsmeren over heel jaar. Meer tijd voor (begeleiding van) de identiteitsontwikkeling en zelf-reflectief vermogen”.

“Wat mij betreft zou het programma langer moeten duren. Dus bijv. 9 maanden. Dat je voor de zomervakantie al bijv. lessen observeert op je stageschool, daar al een verslag over schrijft, je visie al wat vormgeeft etc. Dan een zomervakantie daarop broeden, en na de zomervakantie meteen kunnen beginnen met lessen verzorgen, zodat je in dat half jaar veel meer vliegreuten kunt maken”.

Figuur 4.11: Oordeel opleiders over het wel of niet behouden van de Educatieve Minor/Module binnen het opleidingsstelsel, percentage per type opleiders

Vragenlijst opleiders Educatieve Minor/Module.

De resterende 10 % van de opleiders geeft aan dat het programma in deze vorm niet behouden moet blijven (Figuur 4.11). De beperkte tijd is hier een de meest genoemde reden.

“De voordelen wegen niet op tegen de nadelen. Het is het verschuiven van het begeleidingsprobleem van opleidingen naar scholen. Studenten kunnen niet harder, dus de begeleiding blijft en werkende op een middelbare school met goede begeleiding voor nieuwe docenten en op de opleiding ben ik van mening dat de begeleiding op de opleiding beter bijdraagt aan de ontwikkeling van studenten dan op de scholen zelf. Dat is omdat de praktijk op de scholen is dat de werkdruk te hoog is om even goed te kunnen begeleiden als op de opleiding. Op een school is het begeleiden van nieuwe docenten een taak naast je baan, op de opleiding is het je baan, naast je taak van werkcolleges geven”.

4.6 Samengevat

Bij de meeste opleidingsinstituten schuiven module studenten aan bij een grotere groep studenten die de educatieve minor volgt, in een enkel geval bij de master. Voor de opleidingsinstituten geldt dat de inhoud van de verschillende programmaonderdelen nagenoeg overeenkomen.

- › Module studenten waarderen het programma met een 7.5.
 - Ze zijn tevreden te zijn over de kwaliteit van de aangeboden vakken, waarbij tevredenheid over enthousiasme en deskundigheid van de opleiders opvalt.
 - Module studenten waarderen de verschillende elementen van het programma niet anders dan minor studenten dat doen.
- › Module studenten zijn over het algemeen positief over het stagedeel van het programma.
 - 75% van de (oud) studenten geeft aan dat de stageplek door de opleiding is geregeld.
 - Ruim driekwart heeft stagegelopen op een opleidingsschool.
 - Module studenten zijn tevreden over de kwaliteit van de begeleiding vanuit de opleiding, de beoordeling van de stage en de afstemming van de opdrachten. Zij zijn hierover tevredener dan minor studenten dat zijn.

Verschil in levensfase speelt een rol in de manier waarop module studenten het programma doorlopen.

- Module studenten geven vaker dan minor studenten aan moeite te hebben de opleiding te combineren met andere verplichtingen (werk, gezin, zorg).
- Opleiders bevestigen dit en noemen dat module studenten over het algemeen wat meer levenservaring hebben en beter om kunnen gaan met ‘arbeidsethos’. Tegelijkertijd zoeken ze meer naar fundering waardoor ze meer ruimte en tijd nodig hebben en kritischer zijn.
- Module studenten ervaren minder problemen met betrekking tot de vraag of het leraarschap bij ze past.
- › Bijna 80%% van de module studenten die die opleiding heeft afgerond geeft aan nogmaals de keuze te maken om het programma te volgen als dat zou kunnen.
- › De bevraagde opleiders zijn overwegend positief over het programma waarvan de helft benoemt dat er enkele aanpassingen nodig zijn. Deze wens komt voort uit de spanning tussen het snel kunnen behalen van een bevoegdheid en het (ervaren) korte en intensieve programma; het bieden van meer tijd zou zelfreflectie, identiteitsontwikkeling en maatwerk ten goede komen. Op dit punt dragen doorstroom naar een eerstegraadsopleiding en/of een passend inductietraject bij aan de gewenste doorgaande ontwikkeling.
- › De betrokkenen scholen geven aan dat minor/module studenten vakinhoudelijk iets bekwaamer zijn dan studenten die de hbo-variant volgen, maar op pedagogisch en vakdidactisch gebied wat minder bekwaam worden ervaren. Ook hier geldt dat doorstroom naar een eerstegraadsopleiding en/of een passend inductietraject bij zal dragen aan de gewenste doorgaande ontwikkeling.

5 Uitstroom Educatieve Module

In dit hoofdstuk wordt een overzicht geschetst van de verschillende carrières die deelnemers hebben doorlopen nadat ze de Educatieve Module hebben afgerond, of voortijdig zijn gestopt. Hierbij komt het aantal uitgegeven certificaten aan de orde, wordt in kaart gebracht in welke mate er doorstroom naar de eerstegraadsopleiding en in het beroep plaatsvindt, en beschreven wat de redenen zijn om voortijdig met het programma te stoppen.

5.1 Rendement Educatieve Module

Het ICL heeft het jaarlijks aantal afgegeven certificaten geïnventariseerd bij de verschillende instituten die de Educatieve Minor/Module aanbieden (Tabel 5.1). Omdat deze aantallen niet gekoppeld zijn aan het jaar van instroom is het niet mogelijk om het rendement per studiejaar te berekenen. Duidelijk is wel dat deze opleidingsvariant sinds 2016 ruim 1144 docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid heeft opgeleverd³⁷. Via de Educatieve Module zijn de meeste certificaten uitgegeven voor de bètavakken biologie, natuurkunde en wiskunde, gevolgd door de vakken Engels, geschiedenis en Nederlands (Tabel 5.2). Behalve voor de klassieke talen geldt dat voor de tekortvakken het aantal afgegeven certificaten vanaf 2018 is toegenomen ten opzichte van de uitgaven voor 2018 (Figuren 5.1 en 5.2).

Tabel 5.1: Certificering Educatieve Minor en Educatieve Module, collegejaren 2016/2017 – 2019/2020, aantallen

	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020 ³⁸	Totaal
Afgegeven certificaten Educatieve Minor	260	260	318	115	953
Afgegeven certificaten Educatieve Module	13	51	100	27	191
Totaal aantal certificaten	273	311	418	142	1144

VSNU (2020).

Tabel 5.2: Vakken met meer dan 10 afgegeven certificaten, collegejaren 2016/2017 – 2019/2020³⁹

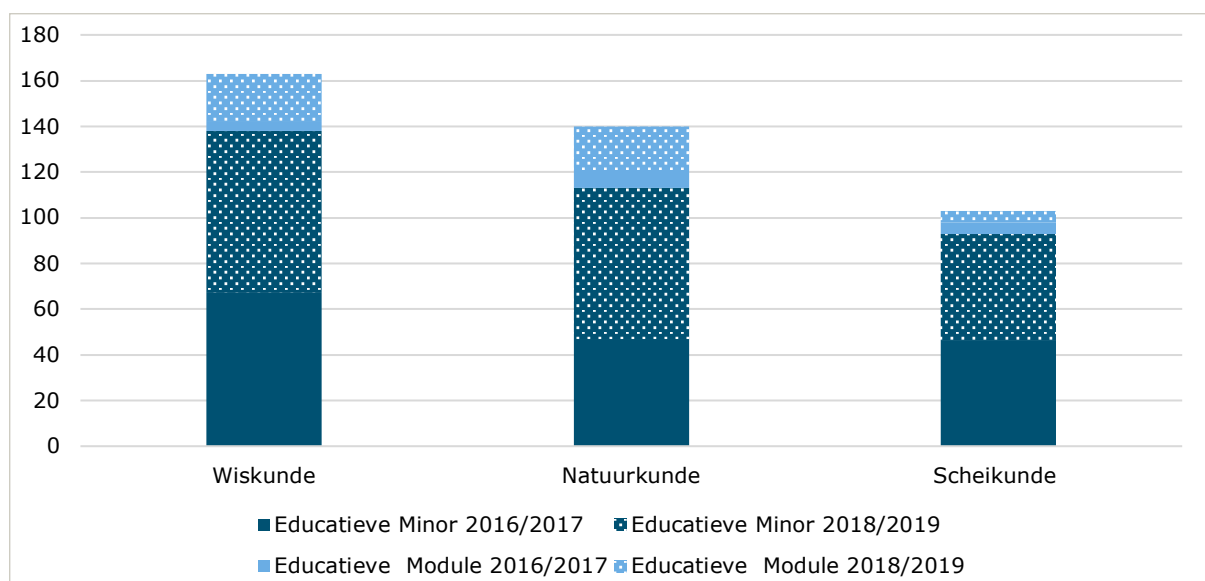
	Educatieve Minor 2016/2019	Educatieve Module 2016/2019	Aandeel Educatieve Module
Biologie	117	28	23.9
Natuurkunde	113	27	23.9
Wiskunde	138	25	18.1
Engels	67	22	32.8
Geschiedenis	78	14	17.9
Nederlands	69	13	18.8
Economie	44	11	25.0

VSNU (2020).

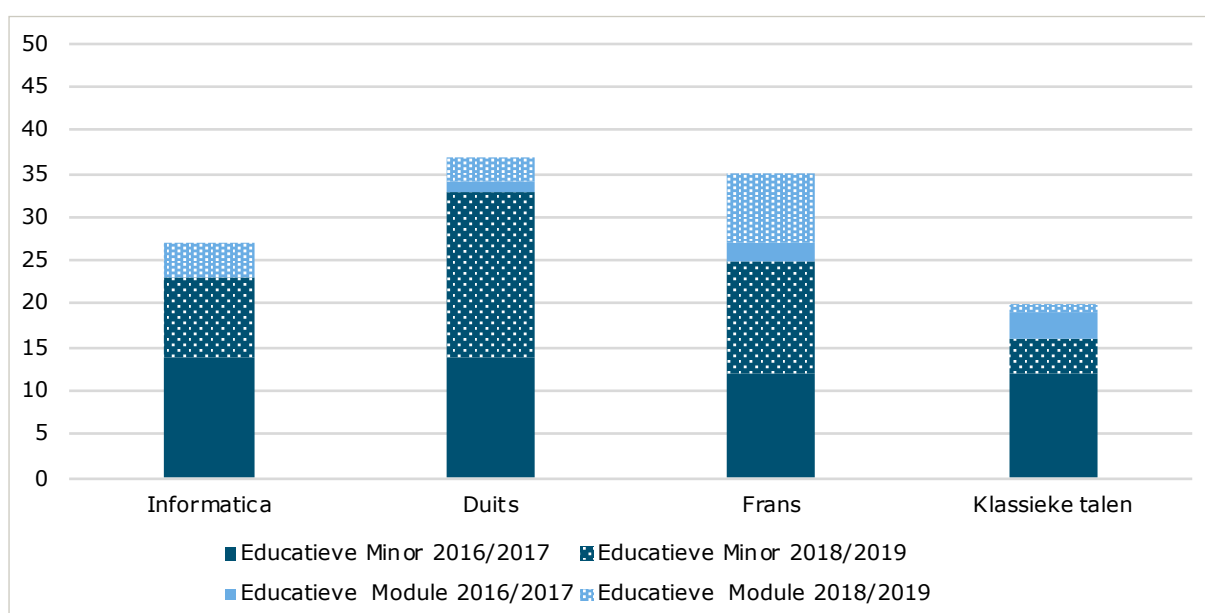
37 Niet alle certificering voor het jaar 2019/2020 is volledig, certificering studiejaar 2020/2021 ontbreekt.

38 Niet alle certificering voor het jaar 2019/2020 is volledig, certificering studiejaar 2020/2021 ontbreekt.

39 Niet alle certificering voor het jaar 2019/2020 is volledig, certificering studiejaar 2020/2021 ontbreekt.

Figuur 5.1: Uitgegeven certificaten tekortvakken wiskunde, natuurkunde en scheikunde binnen Educatieve Minor en Module, collegejaren 2016/2017 en 2018/2019⁴⁰, aantallen VSNU (2020).

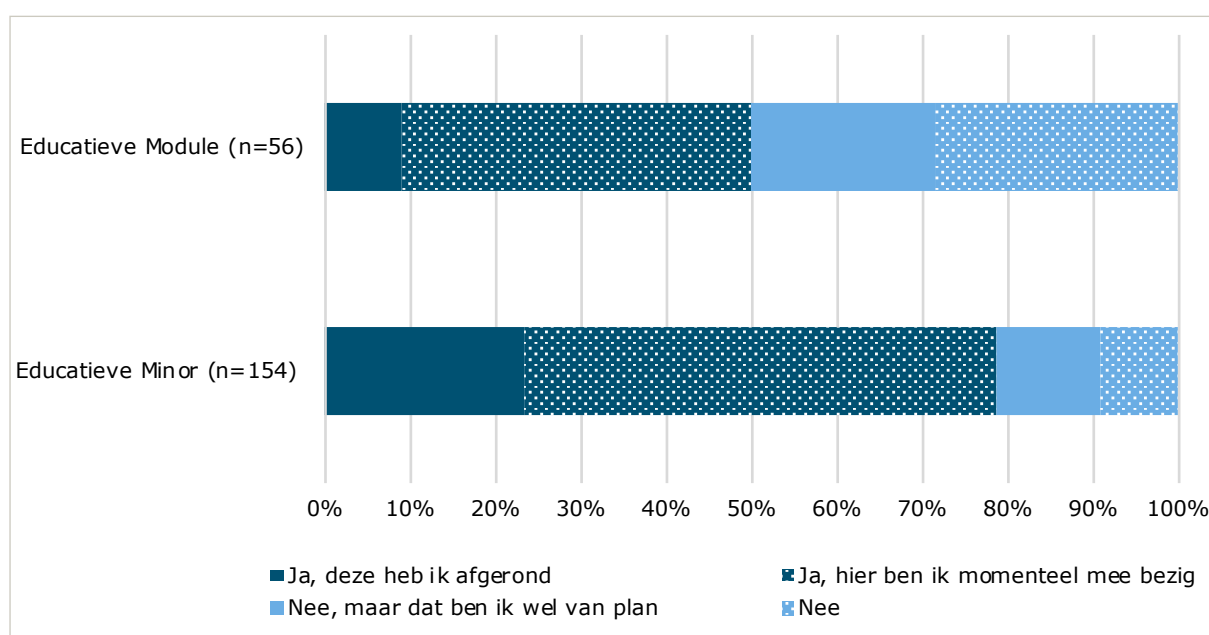
Figuur 5.2: Uitgegeven certificaten tekortvakken informatica, Duits, Frans en Klassieke talen binnen Educatieve Minor en Module, collegejaren 2016/2017 en 2018/2019⁴¹, aantallen VSNU (2020).

40 Niet alle certificering voor het jaar 2019/2020 is volledig, certificering studiejaar 2020/2021 ontbreekt.

41 Niet alle certificering voor het jaar 2019/2020 is volledig, certificering studiejaar 2020/2021 ontbreekt.

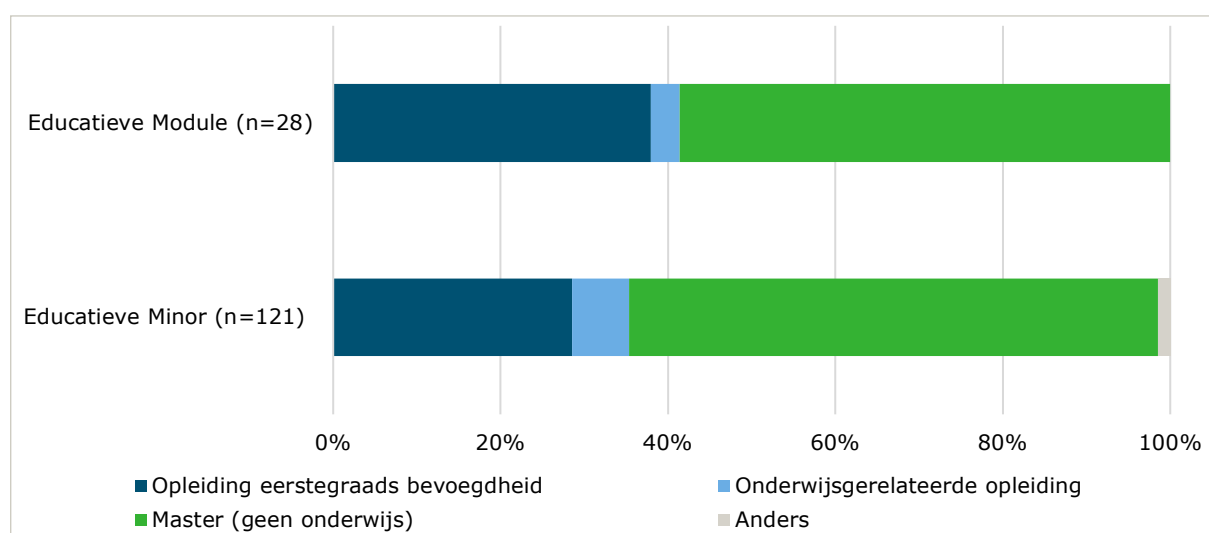
5.2 Waar komen module studenten na hun opleiding terecht?

De meerwaarde van de Educatieve Minor en Module is dat het programma de mogelijkheid biedt om zich te oriënteren op het beroep én om een relatief snel een bevoegdheid te halen om in te stromen in het beroep. Daarnaast geeft de succesvolle afronding van het programma bepaalde vrijstelling voor de eerstegraadsopleiding. De helft van de bevroegde module studenten die de het programma succesvol heeft afgerond geeft aan een vervolgopleiding te hebben gevolgd, of op dat moment te volgen (Figuur 5.3). Onder de groep die een vervolgopleiding doet, heeft bijna 40% van de module studenten gekozen voor een eerstegraadsopleiding⁴². (Figuur 5.4).

Figuur 5.3: Vervolgopleiding na afronding Educatieve Module, percentages

Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

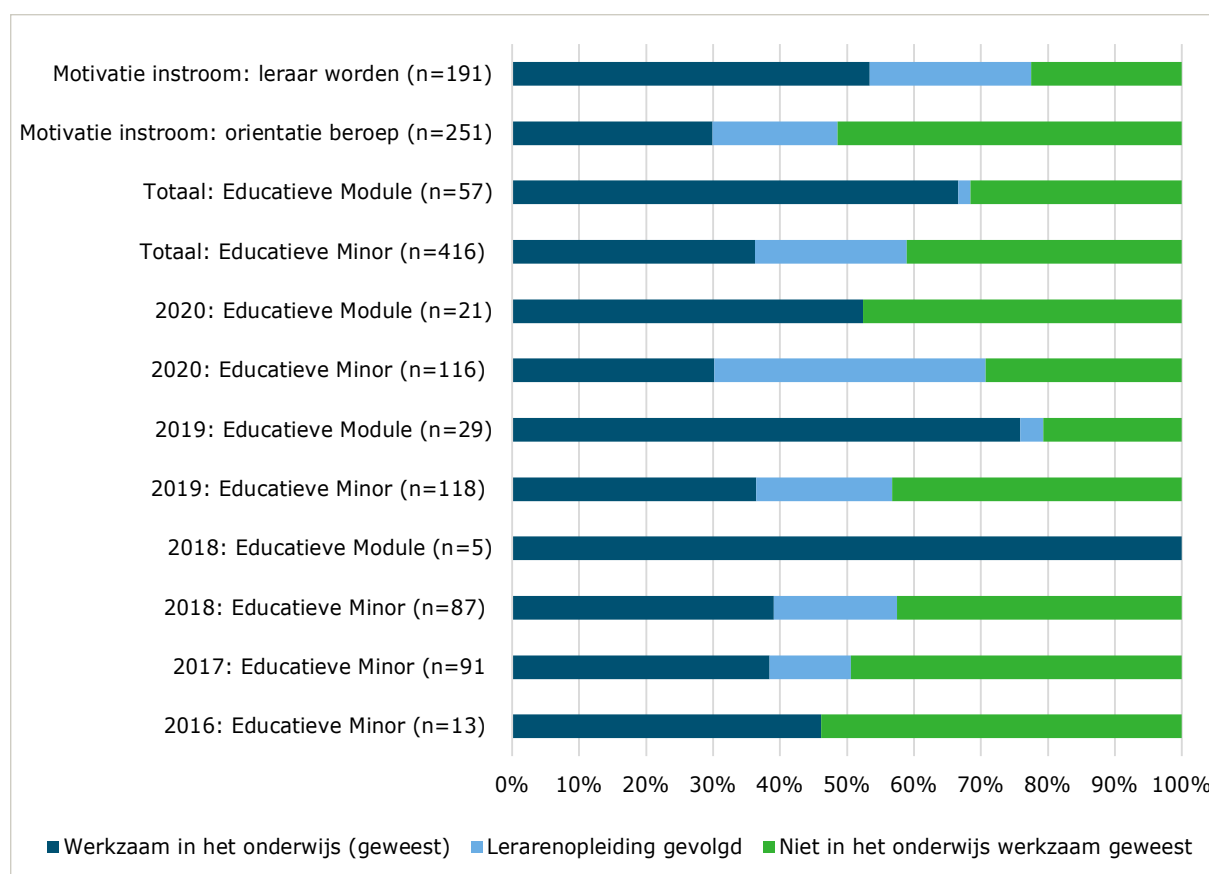
Figuur 5.4: Type vervolgopleiding na afronding Educatieve Module, percentages

Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

⁴² Het is niet gelukt is om via de administraties van de opleidingsinstituten te achterhalen hoeveel module studenten zijn ingestroomd in de eerstegraadsopleiding.

Bijna 70 % van de bevroegde module studenten die het programma succesvol heeft afgerond geeft aan in het onderwijs werkzaam te zijn (geweest) (Figuur 5.5). Omdat minor studenten vaker een (bachelor) opleiding nog moeten afronden is het logisch dat een kleiner deel in het onderwijs werkzaam is (geweest). Als dit naar instroomjaar onderscheiden wordt dan blijft de bevinding dat module studenten vaker dan minor studenten in het onderwijs werkzaam zijn (geweest) staan.

De bevindingen laten ook zien dat voor de totale groep respondenten geldt dat degene die het programma deed omdat hij/zij graag leraar wou worden, ongeveer de helft in het onderwijs werkzaam is (geweest). Dit percentage is, zoals verwacht, lager voor de groep die het programma heeft gebruikt om zich te oriënteren op het leraarschap.

Figuur 5.5: Werkzaam in het onderwijs (geweest) na afronding Educatieve Module, percentages, naar instroomjaar

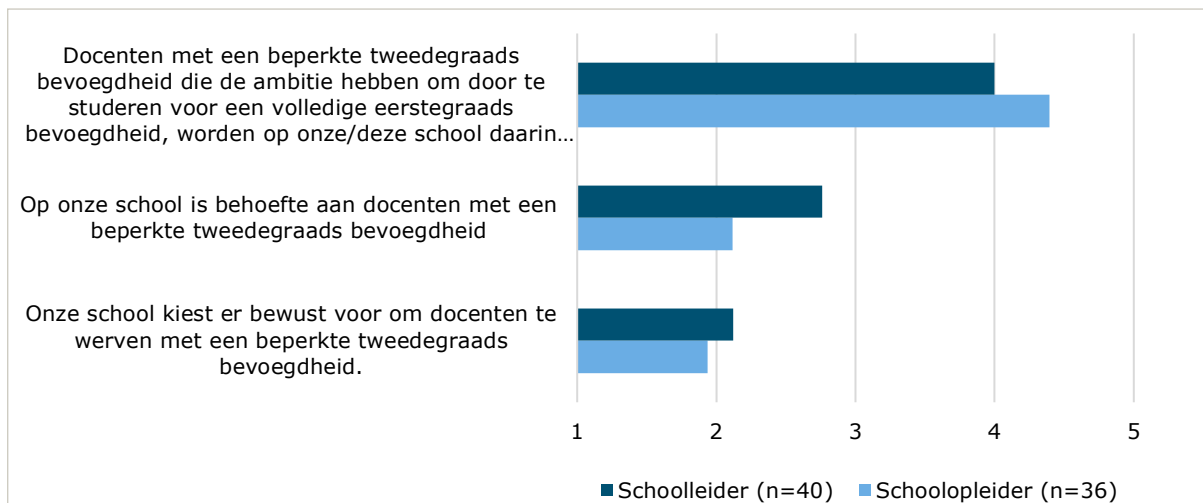
Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

5.3. Hoe staan werkgevers ten opzichte van de beperkte tweedegraads bevoegdheid?

Wanneer de scholen gevraagd wordt wat naar de redenen waarom ze docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid aanstellen, komt het beeld naar voren dat ze hier niet expliciet behoefte aan hebben, of gericht op werven (Figuur 5.6). Een vijfde geeft aan dat ze deze groep docenten aannemen omdat ze vanwege tekorten al het personeel aannemen dat ze kunnen vinden (Figuur 5.7).

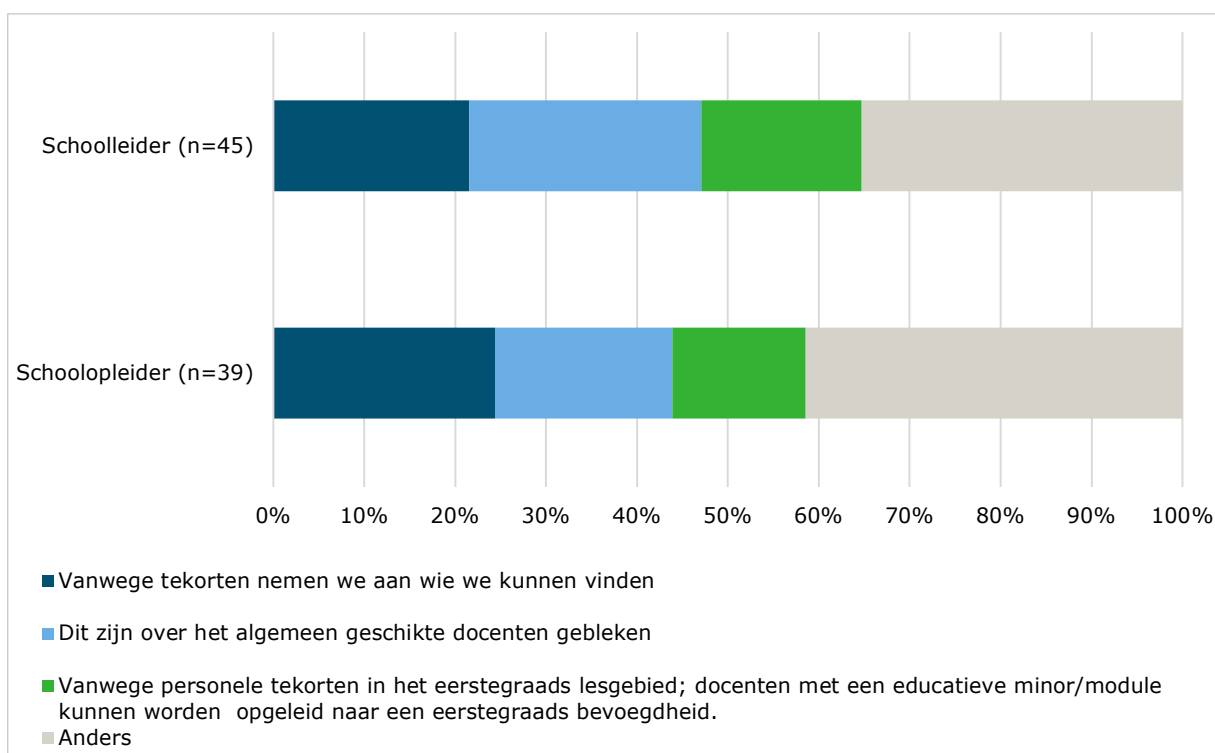
Toch is er een groep schoolleiders en -opleiders die aangeven deze specifieke groep docenten geschikt te vinden. Ook geeft een groep aan de mogelijkheid te zien om via het aanstellen van docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid het aantal docenten met een eerstegraads bevoegdheid te doen laten toenemen. Scholen geven daarbij aan dat ze docenten hierin stimuleren en ondersteunen (Figuur 5.6). De academische achtergrond van deze beginnende docenten is hierbij van meerwaarde

omdat over het algemeen wordt ervaren dat deze docenten leerbaar zijn en zich sneller ontwikkelen. In de rapportage van ResearchNed wordt meer aandacht gegeven aan de mate waarin scholen in het voortgezet onderwijs in aanraking komen met deze specifieke groep docenten⁴³.

Figuur 5.6: Behoeftte van scholen om docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid aan te stellen, gemiddelde scores⁴⁴

Vragenlijst scholen Educatieve Minor/Module.

Figuur 5.7: Redenen van scholen om docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid aan te stellen, percentages

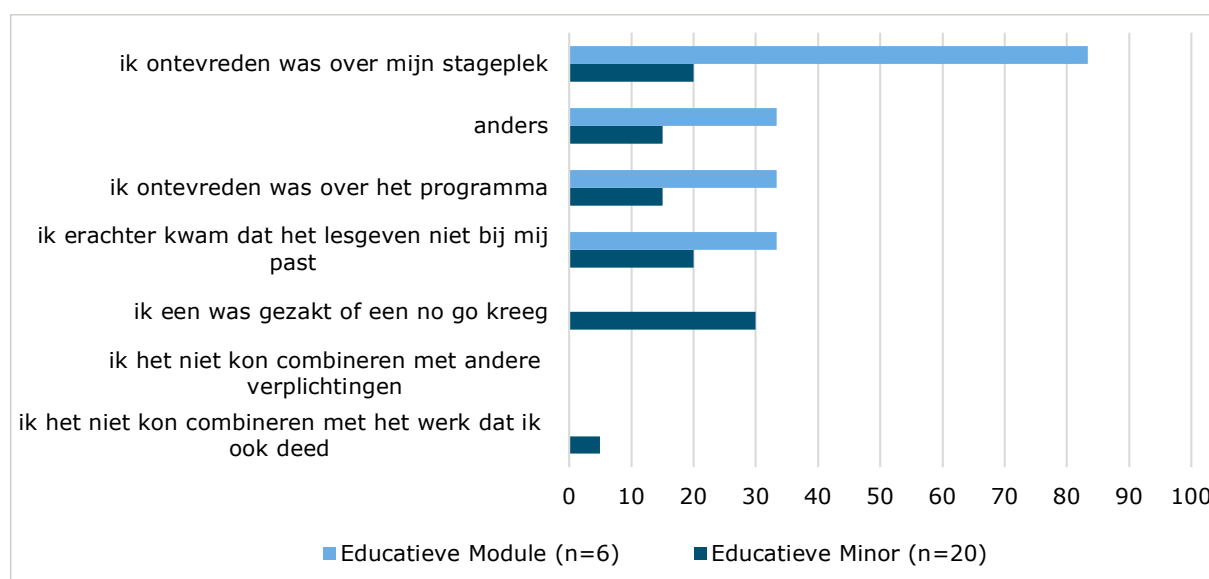
Vragenlijst scholen Educatieve Minor/Module.

⁴³ Lommertzen et al. (2021).

⁴⁴ Scores 1-5: Helemaal mee oneens, Mee oneens, Neutraal, Mee eens, Helemaal mee eens.

5.4 Vroegtijdige beëindiging van de Educatieve Module

Vanuit de administratie van 9 van de 10 opleidingen⁴⁵ hebben we kunnen berekenen dat ruim 10% van de module studenten voortijdig is gestopt met de opleiding⁴⁶. 26 van de 648 respondenten die de vragenlijst voor (oud) studenten hebben ingevuld gaven aan voortijdig te zijn gestopt met de opleiding (4%). In deze vragenlijst is gevraagd wat de reden is van het niet afronden van het programma (Figuur 5.8). Gezien het kleine aantal is het lastig een eenduidig beeld te vormen van de meest voorkomende redenen, alhoewel de situatie rond de stage en twijfel over het beroep de boventoon lijken te voeren. Geen van de module studenten geeft aan gezakt te zijn of een negatief studieadvies hebben kregen. Onder de totale groep module en minor studenten die in de vragenlijst aangeven te zijn gestopt komen mannen, jongere studenten, en studenten die een vak volgden binnen het bèta cluster vaker voor (Tabel 5.3).

Figuur 5.8: Genoemde redenen gestopt met Educatieve Minor/Module, percentages (N=26)

Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module, ResearchNed (2020).

Tabel 5.3: Kenmerken groep voortijdig gestopt met Educatieve Minor/Module (N=26)

		%
Geslacht	Man	57.7
	Vrouw	30.8
Leeftijd bij aanvang	Jonger dan 25 jaar	53.8
	25 tot 30 jaar	23.1
	30 jaar en ouder	3.8
Vakcluster	Alfavakken	19.2
	Bètavakken	53.8
	Zaakvakken	23.1
Motivatatie deelname	Oriëntatie beroep	34.6
	Leraar worden	30.8
	Praktisch/Communicatievaardigheden	7.7

Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

⁴⁵ Utrecht moet nog reageren.

⁴⁶ Nog vergelijken met percentages in de master.

Onder deze groep gestopte studenten bestaat met name kritiek op de (gebrek aan) begeleiding gedurende de stage. Op de vraag wat het opleidingsinstituut hier anders in had kunnen doen wordt genoemd dat kritischer had moet worden gekeken naar de kwaliteit van de stageplek en begeleider. Ook wordt genoemd dat de communicatie tussen de opleiding en stageplek beter had gekund.

“Selecteer stagescholen die openstaan voor de module/minor. Mijn stageschool besloot nog voor ik was begonnen dat het niet in een half jaar kon”.

“Meer contact met de stageplek en stagebegeleider, meer aandacht voor wat de stagebegeleider kan betekenen voor de stagiair. Concreet: gezamenlijk (opleiding, stageschool, en stagiair) een plan van aanpak bedenken, voorafgaande aan de stage”.

“Duidelijk aan de stagebegeleiders uitleggen wat er van de stagiairs wordt verwacht en een redelijke werkdruk met ze afspreken”.

Gevraagd is of als men de keuze had of ze alsnog zouden kiezen voor het programma. Opvallend genoeg geeft van deze groep een kwart aan opnieuw het programma te zullen volgen, ruim een derde geeft aan dit misschien te doen. Omdat te weinig respondenten dit hebben toegelicht kan geen inzicht gegeneraliseerd worden in de achterliggende redenen. Het is echter goed mogelijk dat het beroep simpelweg niet bij ze past waardoor ze (op tijd) zijn behoed voor een verkeerde keuze. Het intensieve, maar tegelijk ook korte traject stelt studenten wellicht eerder voor de keuze om te stoppen dan dat ze bij een langer traject zouden hebben gedaan. Dit kan gezien als winst voor zowel de student, de opleiding en het onderwijsveld.

5.5 Samengevat

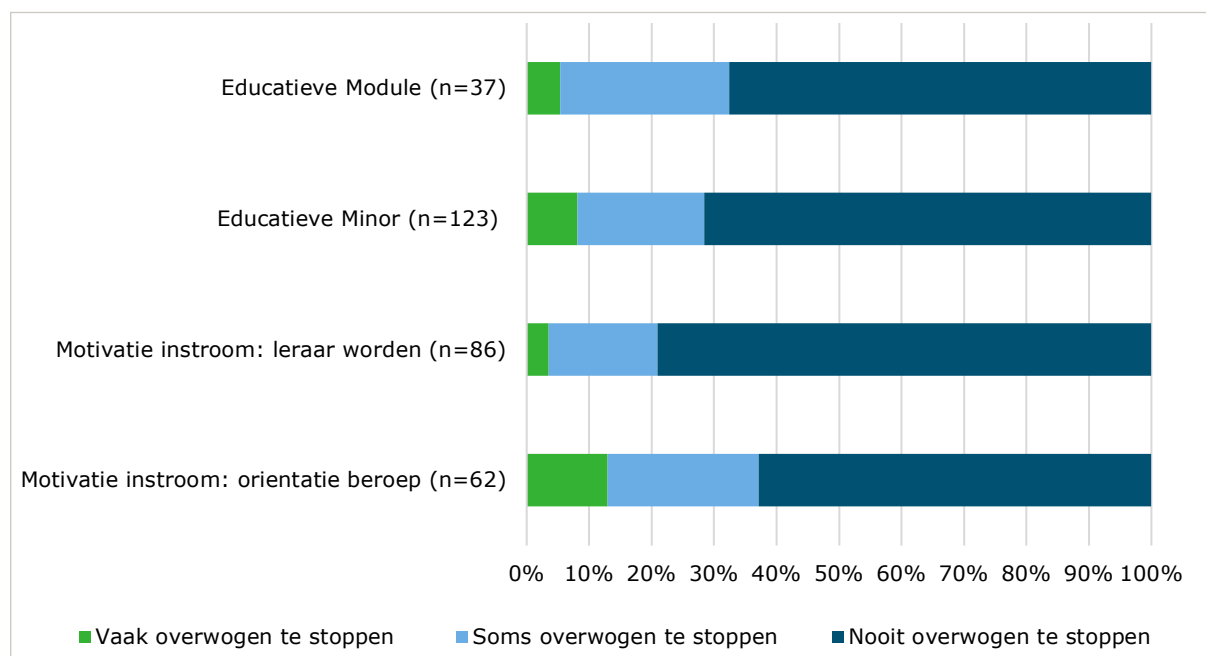
1. De helft van de bevroagde module studenten die de het programma heeft afgerond geeft aan een vervolgopleiding te hebben gevolgd, of op het moment van bevragen te volgen. Voor bijna 40% van de module studenten betreft dit een eerstegraads lerarenopleiding.
2. Bijna 70 % van de bevroagde module studenten die het programma succesvol heeft afgerond geeft aan in het onderwijs werkzaam te zijn (geweest).
3. Gezien het kleine aantal module studenten dat is gestopt met het programma is het lastig een eenduidig beeld te vormen van de meest voorkomende redenen. De situatie rond de problemen met/ in het praktijkdeel en twijfel over het beroep lijken de boventoon te voeren. Geen van de module studenten die de vragenlijst heeft ingevuld geeft aan gezakt te zijn of een negatief studieadvies hebben kregen. Onder de groep module die gestopt geeft een kwart aan opnieuw het programma te zullen volgen, ruim een derde geeft aan dit misschien te doen.

6 Ervaringen voor de klas

Op basis van vragenlijsten is in het voorgaande hoofdstuk is duidelijk geworden dat een aanzienlijk deel van de module studenten in het onderwijs werkzaam is (geweest). Deze groep is bevraagd hoe zij het eerste jaar voor de klas ervaren hebben waarbij wordt gereflecteerd op het geleerde uit de opleiding en de begeleiding van uit de school aan de orde komt. Vanuit het perspectief van scholen komt het oordeel over de vaardigheden aan de orde.

6.1. Voelen module studenten zich voldoende voorbereid op het leraarschap?

Ongeveer een derde van de bevraagde studenten heeft in het eerste jaar voor de klas (vaak) overwogen te stoppen, module studenten verschillen hierin weinig van minor studenten (Figuur 6.1). Opvallend is wel dat de groep die bij aanvang van de opleiding gemotiveerd was om leraar te worden het minst vaak heeft overwogen te stoppen gedurende het eerste jaar voor de klas.

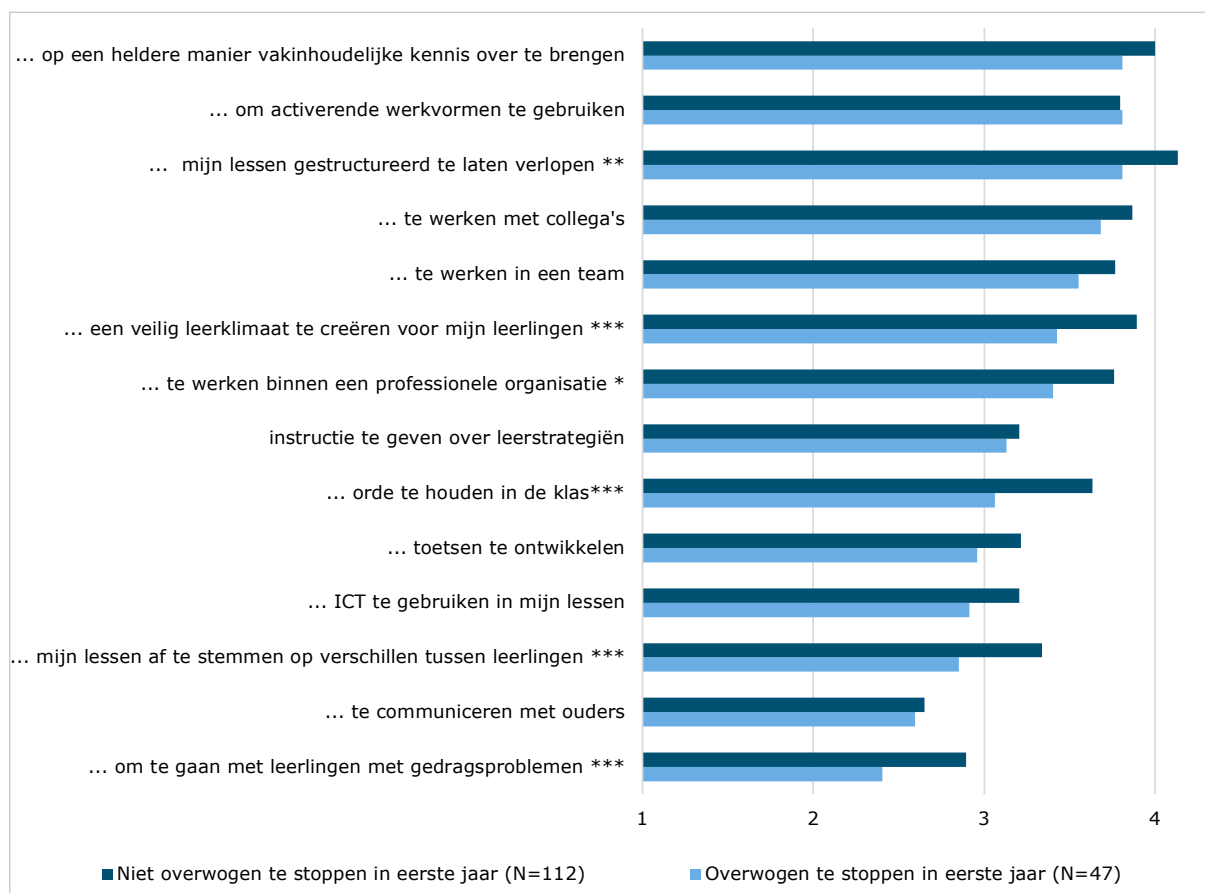
Figuur 6.1: Overwogen te stoppen gedurende het eerste jaar voor de klas, percentages

Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

In paragraaf 4.4 zijn de antwoorden gepresenteerd op de vraag in welke mate het programma de studenten voldoende heeft voorbereid op verschillende aspecten van het leraarschap. Deze vraag is opnieuw bekeken voor de groep die in het onderwijs aan de slag is gegaan (n=159), waarbinnen onderscheid wordt gemaakt tussen degenen die gedurende dat eerste jaar heeft overwogen te stoppen en degenen die dat niet hebben overwogen (Figuur 6.2). Onvoldoende voorbereid zijn op klassenmanagement, omgaan met gedragsproblemen en differentiëren worden vaker genoemd door de groep die in het eerste jaar heeft overwogen te stoppen. Dit zijn echter uitdagingen die algemeen gelden voor beginnende docenten. Inductietrajecten spelen dan ook een belangrijke rol in de ondersteuning en professionalisering gedurende de eerste jaren van het beroep⁴⁷.

⁴⁷ Helms-Lorenz et al. (2019); Helms-Lorenz et al. (2020).

“Binnen onze partnerschappen wordt deze groep nieuwe leraren opgenomen in inductietrajecten op hun school, die samen met de lerarenopleidingen in Samen Opleiden & Professionaliseren vormgegeven worden. Via deze trajecten zou de begeleiding van de eerste jaren na de start geborgd moeten zijn. Ook zouden we graag zien dat deze docenten ook deel uit gaan maken van schoolvaknetwerken, waarin docenten, vakdidactici en wetenschappers informatie uitwisselen en samen werken aan de ontwikkeling van het schoolvak” (opleidingsdirecteur).

*** p < 0.01; **p < 0.05; *p < 0.10

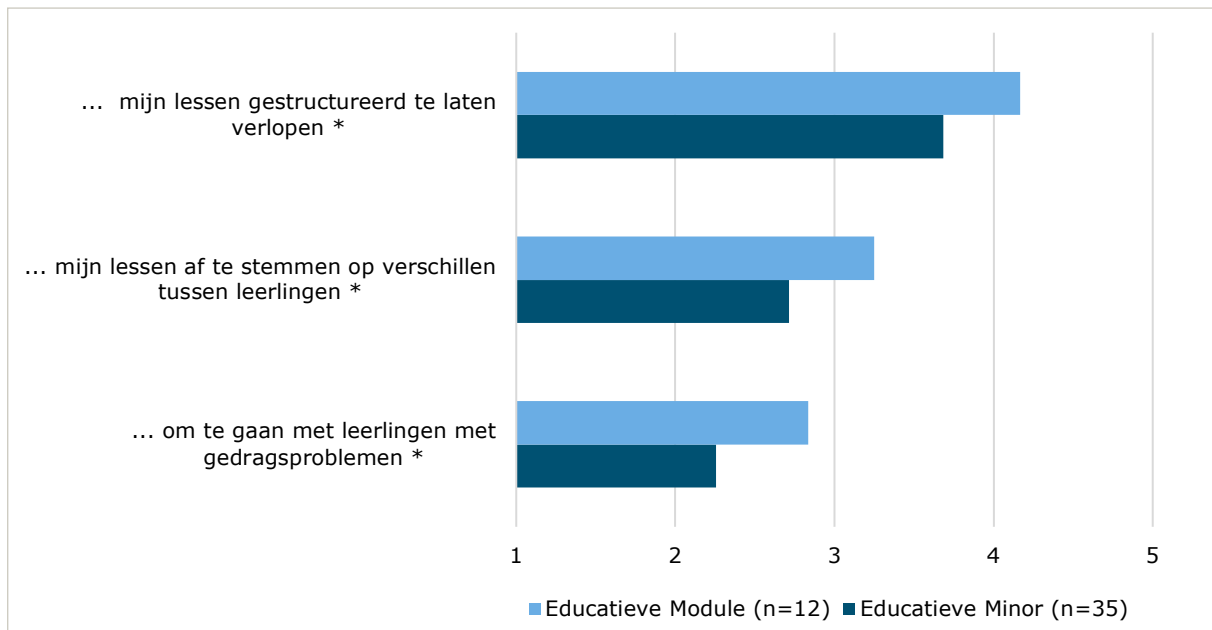
Figuur 6.2: Heeft de Educatieve Minor/Module je voldoende voorbereid om..., gemiddelde scores⁴⁸, groep die in het onderwijs aan de slag is gegaan

Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

Aan minor en module studenten is gevraagd waar ze in het eerste jaar voor de klas het meest aan hebben gehad én waar ze het meest moeite mee hebben gehad. Opvallend is dat module studenten veel gehad te hebben aan het maken van een lesplan en klassenmanagement, terwijl minor studenten ook structuur in de les als waardevol benoemen. Beide vallen onder de doelstellingen van het programma, het aanleren van basisvaardigheden. Minor studenten voelen zich hier wel minder goed op voorbereid (Figuur 7.4).

Zowel module als minor studenten geven aan in het eerste jaar het meest moeite gehad te hebben met klassenmanagement (Figuur 6.5). Vaker dan minor studenten noemen module studenten moeite te hebben met differentiëren en administratieve zaken. Opvallend is dat module studenten minder vaak dan minor studenten aangeven moeite te hebben gehad met het dragen van verantwoordelijkheid, zelfstandig werken en het contact met ouders. Leeftijd en (daarbij) meer levenservaring zou hier een rol in kunnen spelen.

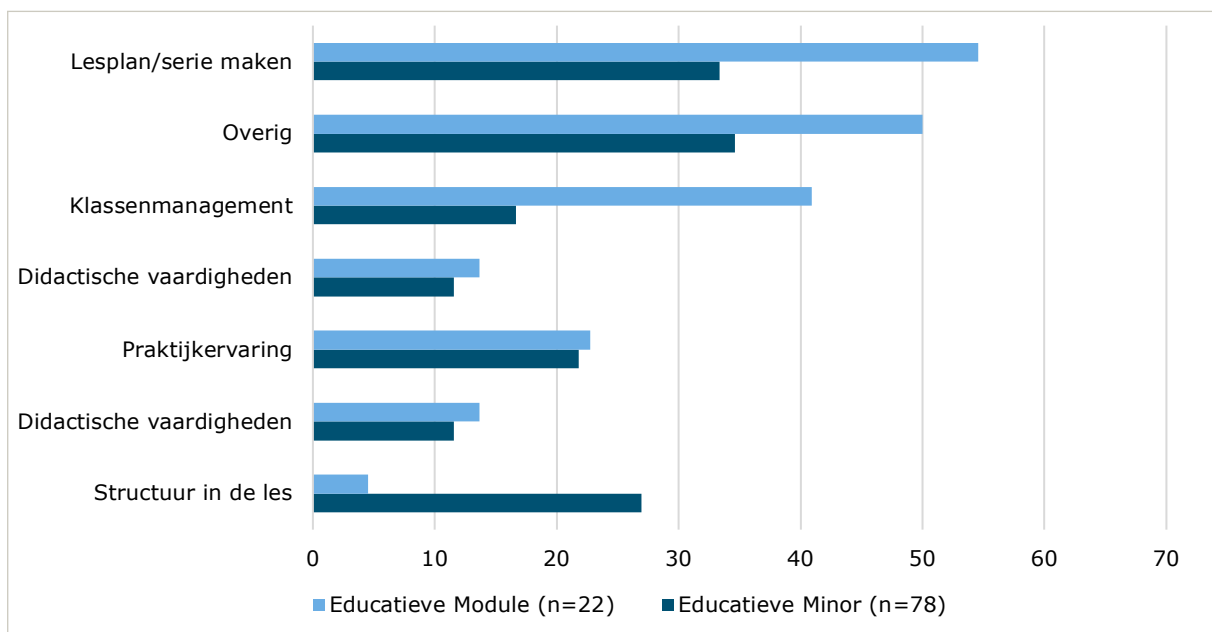
48 Scores 1-5: Helemaal mee oneens, Mee oneens, Neutraal, Mee eens, Helemaal mee eens.

*** p < 0.01; **p < 0.05; *p < 0.10

Figuur 6.3: Heeft de Minor/Module je voldoende voorbereid om..., gemiddelde scores⁴⁹, groep die in het onderwijs aan de slag is gegaan, module vs minor studenten

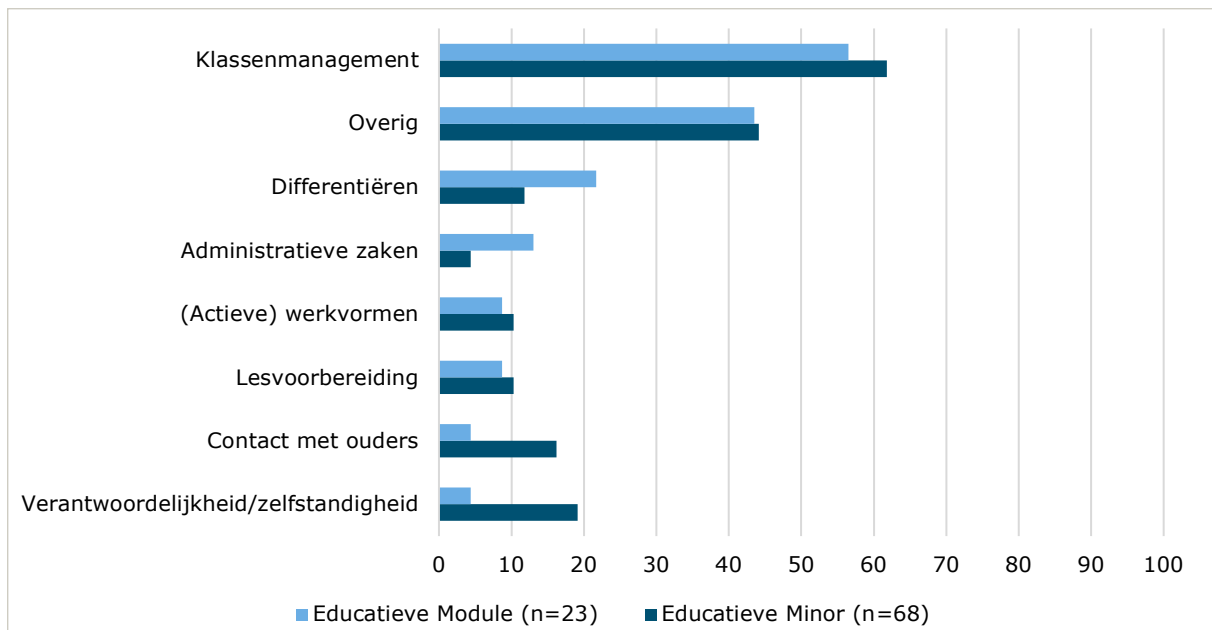
Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

Figuur 6.4: Waar heb je in het eerste jaar voor de klas het meest aan gehad, percentages, module vs minor studenten

Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

49 Scores 1-5: Helemaal mee oneens, Mee oneens, Neutraal, Mee eens, Helemaal mee eens.

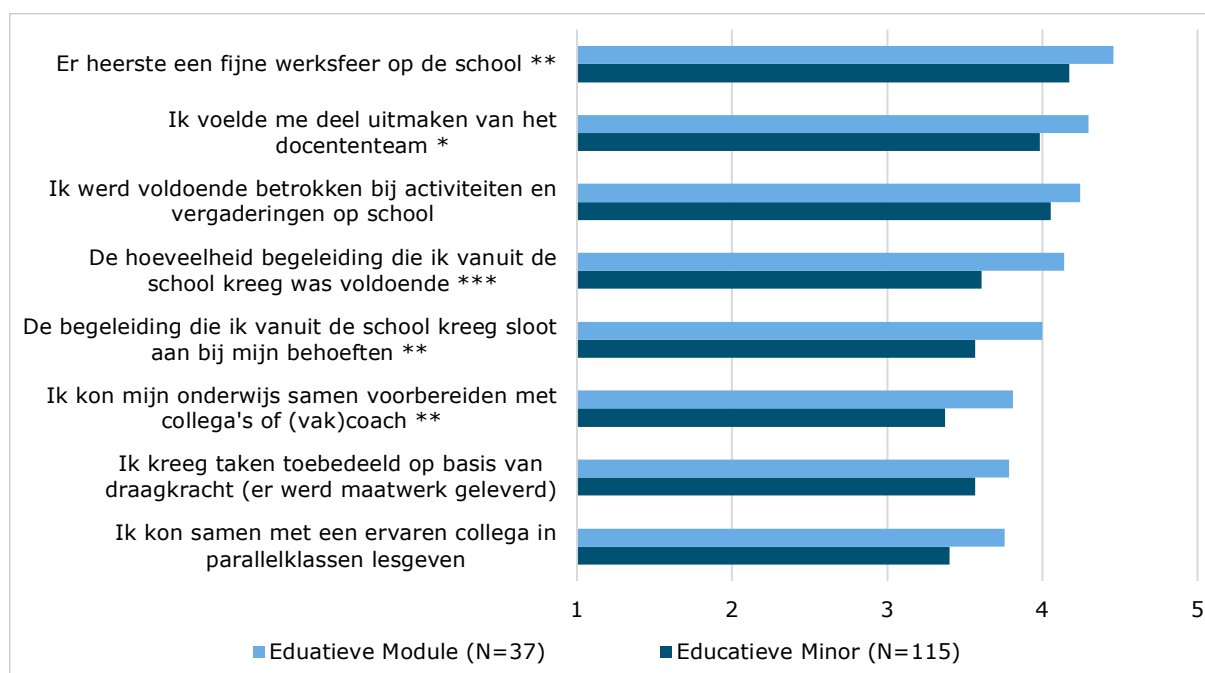
Figuur 6.5: Waar heb je in het eerste jaar voor de klas het meest moeite mee gehad, percentages, module vs minor studenten

Vragenlijst (oud)studenten Educatieve Minor/Module.

6.2 Voelen module studenten zich voldoende begeleid in eerste jaar voor de klas?

Ondanks dat de groep niet erg groot is, geven module studenten aan dat ze zich in het eerste jaar voor de klas meer betrokken en beter begeleid voelen dan minor studenten hebben ervaren (Figuur 6.6). Module studenten zijn meer tevreden over de hoeveelheid en kwaliteit die door de school werd aangeboden, hebben vaker met een ervaren collega in parallelklassen lesgegeven en voelen zich meer tevreden over de werksfeer binnen de school en het gevoel onderdeel te zijn van een docententeam. Deze bevindingen zijn een indicatie dat module studenten iets steviger ingebed zijn in de school gedurende het eerste jaar na behalen van tweedegraads bevoegdheid. Meer levenservaring, het eerder (onbevoegd) voor de klas hebben gestaan, en een andere levensfase kunnen hieraan ten grondslag liggen.

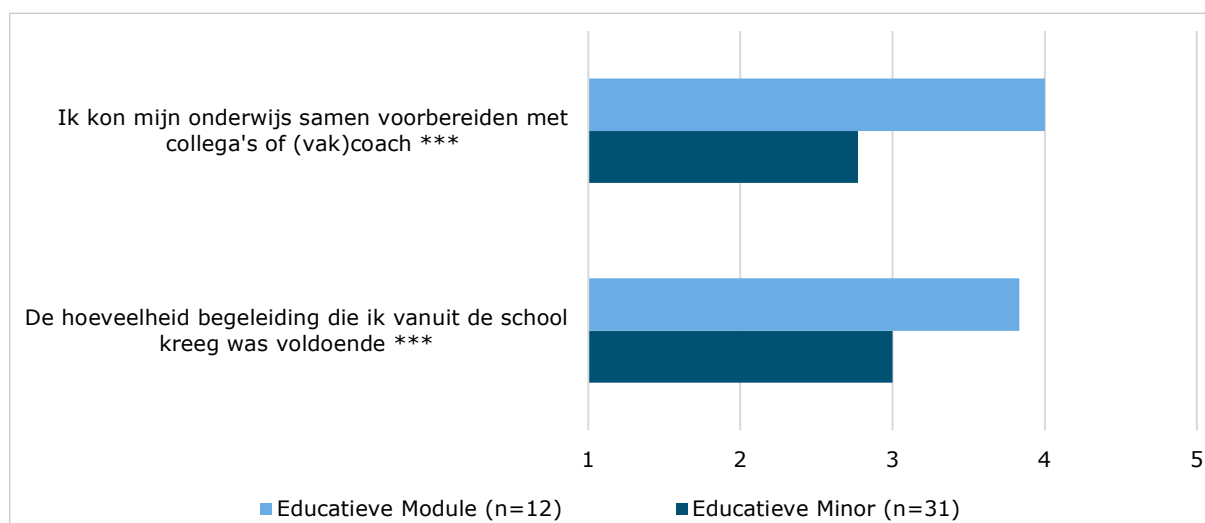
In lijn met deze bevinding laat Figuur 6.7 zien dat van de oud module en minor studenten die in het eerste jaar voor de klas hebben overwogen te stoppen, zijn oud module studenten tevredener over de begeleiding en betrokkenheid vanuit de school dan de oud minor studenten.

*** p < 0.01; **p < 0.05; *p < 0.10

Figuur 6.6: Begeleiding en betrokkenheid in het eerste jaar werkzaam als docent, gemiddelde scores⁵⁰ module vs minor studenten

Vragenlijst (oud)studenten Eduatieve Minor/Module.

*** p < 0.01; **p < 0.05; *p < 0.10

Figuur 6.7: Begeleiding en betrokkenheid in het eerste jaar werkzaam als docent, gemiddelde scores⁵¹, groep overwogen te stoppen met lesgeven in het eerste jaar, module vs minor studenten

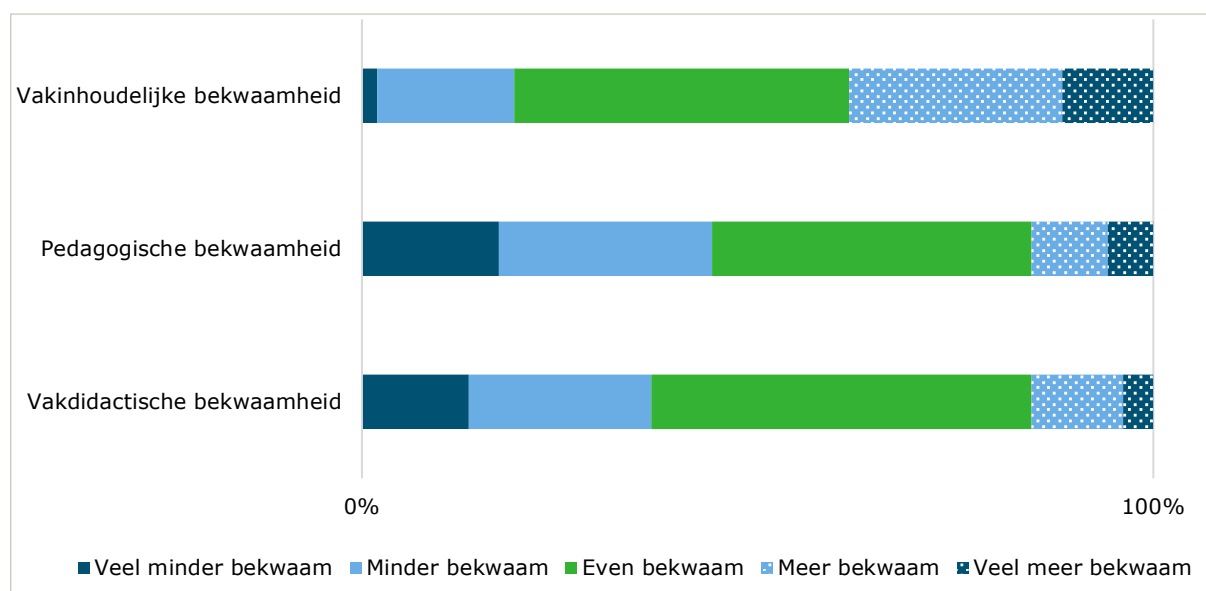
Vragenlijst (oud)studenten Eduatieve Minor/Module.

50 Scores 1-5: Helemaal mee oneens, Mee oneens, Neutraal, Mee eens, Helemaal mee eens.

51 Scores 1-5: Helemaal mee oneens, Mee oneens, Neutraal, Mee eens, Helemaal mee eens.

Betrokken personen in de scholen is gevraagd naar de mate waarin bekwaamheden van beginnende docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid verschilt van die van beginners met een volledige tweedegraads bevoegdheid⁵². Ook voor de scholen geldt dat deze groep startende docenten vakinhoudelijk iets sterker worden bevonden dan beginnende docenten die een hbo-opleiding voor een tweedegraads bevoegdheid hebben gevolgd (Figuur 6.8). Wel worden ze op pedagogisch en vakdidactisch gebied als minder bekwaam ervaren. Opvallend is daarbij wel dat betrokken begeleiders van beginnende docenten hier iets positiever naar kijkt stagebegeleiders doen.

Uit de verdiepende gesprekken die door ResearchNed zijn gevoerd blijkt echter wel dat schoolleiders/schoolopleiders aangeven dat scholen de verwachting hebben dat de meeste gediplomeerden van de Educatieve Minor of Module toch wel doorgaan met nascholing en/of een vervolgopleiding, zodat de beperkingen die een programma van 30 EC met zich meebrengt wordt gecompenseerd⁵³. Ook ontstaat vanuit de scholen het beeld dat geen belemmeringen worden ervaren om beginnende docenten met een beperkte tweedegraads lesbevoegdheid aan te nemen. De geïnterviewden geven aan dat deze groep docenten goed in staat is om 'gebrek' aan didactische en pedagogische vaardigheden te compenseren met een persoonlijke aanleg en motivatie voor het leraarschap⁵⁴.

Figuur 6.8: Oordeel scholen betreft verschillen tussen bekwaamheden van beginnende docenten die de Educatieve Minor/Module of de HBO-variant hebben gevolgd, gemiddelde scores⁵⁵ (N=52).

Vragenlijst opleiders Educatieve Minor/Module.

6.3 Samengevat

- › Ongeveer een derde van de bevroagde studenten heeft in het eerste jaar voor de klas (vaak) overwogen te stoppen, module studenten verschillen hiervan niet van minor studenten.
- › Zowel module als minor studenten geven aan in het eerste jaar van beroepsuitoefening het meest moeite gehad te hebben met klassenmanagement. Opvallend is dat module studenten minder vaak dan minor studenten aangeven moeite te hebben gehad met het dragen van verantwoordelijkheid, zelfstandig werken en het contact met ouders. In het eerste jaar voor de klas ervaren Module

52 Scores 1-5: Veel minder bekwaam, Minder bekwaam, Even bekwaam, Meer bekwaam, Veel meer bekwaam.

53 Lommertzen et al. (2021).

54 Lommertzen et al. (2021).

55 Scores 1-5: Veel minder bekwaam, Minder bekwaam, Even bekwaam, Meer bekwaam, Veel meer bekwaam.

studenten meer betrokkenheid en betere begeleiding dan minor studenten. Leeftijd en (daarbij) meer levenservaring zou hier een rol in kunnen spelen.

- › Alhoewel module studenten als beginnend docent dezelfde problemen ervaren als beginnende docenten in het algemeen doen, lijken ze bepaalde aspecten van het werk als minder lastig te ervaren dan minor studenten. Inbedding in de school, omgang met lastige leerlingen en contact met ouders lijkt ze in het eerste jaar voor de klas makkelijker af te gaan.
- › Scholen ervaren dat de pedagogische en didactische bekwaamheden van beginnende docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid wat minder sterk zijn ontwikkeld dan die van beginnende docenten die een hbo-variant voor een tweedegraads bevoegdheid hebben gevolgd.

7 Conclusies, aanbevelingen en reflectie op huidige ontwikkelingen

Eén van de routes om de instroom in de universitaire geschoolde leraren in het voortgezet onderwijs te verhogen is de Educatieve Module. Na het afronden van een verwante bacheloropleiding kan in een half jaar een beperkte tweedegraads bevoegdheid voor het onderwijzen van het schoolvak op het vmbo-tl en de onderbouw van havo/vwo worden behaald. Deze variant wordt momenteel door twaalf universitaire lerarenopleidingen aangeboden en is nog niet wettelijk verankerd binnen het opleidingsstelsel.

Deze evaluatie heeft onder andere als doel zicht te krijgen of er voldoende redenen zijn om de Educatieve Module te continueren en daarbij te verankeren in het opleidingsstelsel van de universitaire lerarenopleidingen. Hiervoor is het van belang om overzicht te krijgen op de ontwikkeling van de instroom en de kenmerken van de instromers. In hoeverre onderscheiden zij zich van deelnemers aan de educatieve minor, hoe waarderen ze het programma, en, niet onbelangrijk, gaan ze daadwerkelijk aan de slag als leraar in het voortgezet onderwijs? Ook is gereflecteerd op de bekendheid van de Educatieve Module en op de rol die deze opleidingsvariant heeft binnen de flexibilisering van de universitaire lerarenopleiding.

Deze onderdelen zijn niet alleen vanuit het perspectief van de (oud) studenten, maar ook vanuit de opleiders en de scholen benaderd. Bijna 650 (oud) minor/module studenten hebben bijgedragen aan het verkrijgen van een breed én verdiepend inzicht. Bijna 90 betrokken opleiders van de opleidingsinstituten en ruim 100 schoolleiders/schoolopleiders hebben hun ervaring en mening over de Educatieve Module en Educatieve Minor gedeeld. Daarnaast is gebruik gemaakt van in- en uitstroomcijfers die het ICL in het voorjaar van 2020 kaart heeft gebracht.

7.1 Conclusies

De bevindingen laten zien dat er voldoende draagvlak is/redenen zijn om de Educatieve Module te behouden in het opleidingsstelsel van de universitaire lerarenopleiding:

1. De Educatieve Module draagt bij aan een grotere en meer diverse instroom in de lerarenopleiding, en daarmee in het beroep.
 - › Het aantal deelnemers is overduidelijk toegenomen en bij enkele opleidingsinstituten behoort een vijfde deel module studenten binnen de totale instroom om een beperkte tweedegraadsbevoegdheid te behalen. Het huidige aandeel van 20% komt overeen met de verwachtingen die door de VSNU waren geschetst bij de invoering van deze variant; namelijk een verwachte toename van 20-25% aan het opleidingsprogramma tot een beperkte tweedegraadsbevoegdheid.
 - › Tot voorheen was weinig bekend over de kenmerken van de deelnemers aan de Educatieve Module. Deze evaluatie heeft inzichtelijk gemaakt dat module studenten niet alleen studenten zijn die recent hun bachelor of master afgerond hebben. Het betreft wel degelijk ook oudere studenten die graag als leraar aan de slag willen maar niet altijd de ruimte hebben (gehad) om een opleiding voor een eerstegraads of tweedegraads bevoegdheid te volgen of er bewust voor gekozen hebben eerst andere ervaringen op te doen alvorens in het onderwijs te willen gaan werken. De Educatieve Module is daarom een aantrekkelijke en unieke optie voor diverse doelgroepen die in een later stadium van hun (studie)loopbaan interesse hebben in het leraarschap. De doelgroep van de Educatieve Module betreft:
 - Studenten die in hun bachelor geen ruimte hadden voor de Educatieve Minor.
 - Geschikte kandidaten die graag als leraar aan de slag willen maar niet altijd de ruimte hebben (gehad) om een opleiding voor een eerstegraads- of tweedegraads bevoegdheid te volgen.

-
- Kandidaten die niet meteen na afronding van hun bachelor of master het onderwijs in willen, maar eerst meer levenservaring willen opdoen.
 - Studenten die zich willen oriënteren op het beroep en zich eventueel daarna aanmelden voor de educatieve master.
 - Zij-instromers die al enige tijd geleden hun studie hebben afgerond en nu alsnog via een korte route het onderwijs in willen.
 - Studenten die hebben besloten de educatieve master niet af te ronden maar wel voldoende kennis en ervaring hebben opgedaan om de beperkte tweedegraads bevoegdheid te behalen.
2. De Educatieve Module draagt bij aan de instroom bevoegde docenten in het beroep. Sinds de invoering van het programma zijn minimaal 190 certificaten⁵⁶ uitgegeven, waarvan de helft een beperkte tweedegraads bevoegdheid voor een bètavak betreft. Voor wat betreft de uitstroom geldt ook dat het bij aanvang door de VSNU beoogde aandeel behaald is⁵⁷. Module studenten zijn na afronding van het programma vaker dan minor studenten werkzaam (geweest) in het onderwijs. En alhoewel ze als beginnend docent dezelfde problemen ervaren als beginnende docenten van andere opleidingsvarianten, ervaren ze bepaalde aspecten van het werk als minder lastig; inbedding in de school, omgang met lastige leerlingen en contact met ouders gaat ze in het eerste jaar voor de klas makkelijker af dan beginnende docenten die de Educatieve Minor hebben gedaan. Meer ervaring met de doelgroep in combinatie met meer levenservaring kan hier een verklarende rol in spelen. Eerder onderzoek heeft laten zien dat vooral motivatie om leraar te worden een belangrijke voorspeller voor de instroom in het beroep is. Deze evaluatie toont aan dat een deel van de deelnemers binnen de Educatieve Module bij aanvang gemotiveerd is om leraar te worden.
3. Scholen ervaren dat beginnende docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid vakinhoudelijk sterker zijn dan beginnende docenten die een vierjarige hbo-variant voor een tweedegraadsbevoegdheid hebben gevolgd. Dit is een logische bevinding aangezien module en minor studenten vaak op het vwo een jaar langer vak inhoud hebben gevolgd en daarnaast op de universiteit minimaal twee jaar vakinhoudelijke ervaring hebben opgedaan.
4. Scholen percipiëren dat de pedagogische en didactische bekwaamheid van beginnende docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid achter ligt in vergelijking met beginnende docenten die een vierjarige hbo-variant voor een tweedegraadsbevoegdheid hebben gevolgd. Deze bevinding bevestigt ook beeld uit eerdere evaluaties, en is in lijn met wat bekend is uit grootschalige longitudinale studies die de startvaardigheid van beginnende docenten met een eerstegraads en tweedegraads bevoegdheid met elkaar vergelijken⁵⁸. Over het algemeen hebben beginnende docenten met een eerstegraads bevoegdheid een lagere startvaardigheid op het gebied van pedagogisch en didactisch handelen dan beginnende docenten met een tweedegraads bevoegdheid. De bevindingen in deze evaluatie zeggen daarom niet direct iets over de kwaliteit van de Educatieve Module en Minor, maar geven aan dat het leraarschap een ervaringsberoep is waar het maken 'vlieguren' van groot belang is voor de ontwikkeling van het pedagogisch-didactisch handelen. Onderzoek naar de ontwikkeling van pedagogisch en didactisch handelen van beginnende docenten laat dan ook zien dat beginnende docenten met een lager startniveau en beginnende docenten met een eerstegraads bevoegdheid, significante vorderingen maken wanneer passende begeleiding en inductieactiviteiten wordt geboden⁵⁹. Ontwikkeling van pedagogisch didactisch handelen van beginnende docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid kan, zoals geldt voor elke beginnend docent, worden bevorderd door passende inductieactiviteiten in de eerste jaren voor de klas. Ook docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid vallen onder deze trajecten, die tegenwoordig steeds meer in de context van Samen Opleiden aangeboden worden.

⁵⁶ Administratie voorjaar 2020.

⁵⁷ Ministerie OC&W (2016).

⁵⁸ Helms-Lorenz et al. (2019) & Helms-Lorens et.al (2020).

⁵⁹ Helms-Lorenz et al. (2019) & Helms-Lorens et.al (2020).

7.2 Aanbevelingen

Uit de evaluatie kan worden opgemaakt dat de instroom in de Educatieve Module vergroot kan worden wanneer beter wordt ingespeeld op de volgende elementen:

1. **Toelating** - Verwacht wordt dat door de recente wijziging in het proces voor opname van een opleiding in de verwantschapstabel (waarbij de ICL nu het proces aanstuurt en niet meer de DUO), ontbrekende bacheloropleidingen sneller kunnen worden opgenomen in de verwantschapstabel, waardoor er meer geïnteresseerden via de Educatieve Minor/Module een bevoegdheid kunnen halen. Wel is het van belang dat geïnteresseerden op de hoogte zijn van deze werkwijze zodat ze zich melden met een vooropleiding die zou kunnen voldoen aan de eisen. Momenteel wordt dit niet expliciet op de websites van verschillende opleidingsinstituten genoemd waardoor een onbekend potentieel bij bezoek van de website zal afhaken zonder contact te hebben gehad met het opleidingsinstituut zelf. Daarnaast wordt verwacht dat in de nabije toekomst meer ruimte en flexibiliteit komt binnen de toelatingsprocedures, wanneer toelating 'leerwegaafhankelijk' bepaald zal gaan worden via assessments en entreetoetsing – en daarmee tot afschaffing van de verwantschapstabel zal leiden. Dit zal een bevorderende werking op de instroom in de Educatieve Module hebben.
2. **Bekostiging** - Ondanks dat de opleidingsinstituten aangeven studenten te informeren over de verschillende subsidiemogelijkheden heeft een gering deel van de module studenten hier daadwerkelijk gebruik van gemaakt. Gezien het feit dat de informatievoorziening over mogelijke subsidiemogelijkheden voor toekomstige leraren zeer onoverzichtelijk is, zouden de opleidingen kunnen bekijken op welke manier ze studenten hierin beter kunnen ondersteunen. Juist omdat een deel van de module studenten in de evaluatie aangeeft dat de bekostiging een belemmering vormt, mede ook omdat het intensieve traject de combinatie met een (bij)baan lastig maakt.
3. **Bekendheid** - Voor het vergroten van de instroom is bekendheid en aanzien van de lerarenopleidingen van belang. Deze evaluatie maakt duidelijk dat de Educatieve Module onder (aanstaande) studenten, faculteiten en onder scholen minder bekend is dan de masteropleidingen en de Educatieve Minor. De aan de orde gekomen belemmeringen rond instroom, administratieve onduidelijkheden en de status van een pilot maakt dat niet alle opleidingsinstituten de volle aandacht hebben geschonken aan de bekendheid van deze variant.
 - a. Allereerst kan er winst behaald worden in de manier de Educatieve Module wordt beschreven op de websites van de verschillende opleidingsinstituten. Het is van belang dat de opleidingsinstituten helder en consistent zijn in hun communicatie aan geïnteresseerden over de mogelijkheden, ook als een vooropleiding niet in de verwantschapstabel is opgenomen. Afstemming en synchronisatie zou de instroom en de beeldvorming kunnen verbeteren.
 - b. Een deel van de opleidingsinstituten is zich ervan bewust dat de faculteiten niet structureel of in detail worden geïnformeerd over het bestaan van de Educatieve Module. Meer bekendheid bij de studieadviseurs van de betrokken faculteiten zou meer geïnteresseerden voor de lerarenopleiding kunnen genereren.
 - c. Daarnaast zou de inbedding van het leraarschap binnen de verwante bachelor programma's een positievere beeldvorming van het beroep kunnen genereren. Dit treft echter niet alleen de Educatieve Module, maar ook de Educatieve Minor en de masteropleidingen. Een gezamenlijke visie van de faculteiten en de lerarenopleiding op het opleiden van leraren kan de beeldvorming van het leraarsberoep ten goede komen.
 - d. Ook zou de instroom in de Educatieve Minor en Module kunnen profiteren als interesse ontwikkeling voor het onderwijs binnen de universiteit (meer) gestimuleerd wordt⁶⁰. Promotie en werving voor de Educatieve Module (en Minor) zou zich bijvoorbeeld meer kunnen richten op specifieke doelgroepen binnen het eigen instituut; bestaande studenten die zelf al bezig zijn met

⁶⁰ Zie ook Coskum, et al. (2020).

onderwijs gerelateerde activiteiten, zoals studentassistenten, zouden door studieadviseurs actiever aangesproken kunnen worden op de mogelijkheden bij de lerarenopleiding.

4. **Maatwerk** - Met name omdat de Educatieve Module een voltijd programma van vijf dagen per week betreft, ervaart een groep studenten dat deelname zeer lastig te combineren is met gezin of ander werk. Zowel opleiders, scholen en (oud) studenten geven aan dat een deeltijd variant meer werkbaar zou zijn. Een deeltijdvariant zou bijvoorbeeld ruimte scheppen voor het opdoen van praktijkervaring op meerdere scholen waardoor de keuze om verder te gaan in het onderwijs niet is gebaseerd op een enkele schoolcontext. Een deeltijdvariant zou de samenwerking met scholen en de kwaliteit van het leerproces en dus ook de uitstroom vergroten, wat op termijn de risico's op vroegtijdige en ongewenste uitval uit het beroep verkleint. De invoering van een modulair curriculum zoals omschreven in het bestuursakkoord zou in deze behoefte kunnen voorzien.
5. **Inductie en Samen Opleiden** - Tot slot, na afronding van ieder opleidingstraject tot docent zijn passende inductieactiviteiten vanuit de school, mogelijk in combinatie met een Samen Opleiden traject zeer aan te raden om beginnende docenten te ondersteunen in de verdere ontwikkeling van pedagogisch-didactische vaardigheden en doorgaande professionalisering te stimuleren. De noodzaak van passende begeleiding en doorgaande professionalisering via inductieactiviteiten krijgt tegenwoordig steeds meer de aandacht. Meer scholen behoren tot een opleidingsschool waarin Samen opleiden steeds meer de norm wordt.

7.3 Reflectie op de positie van de Educatieve Module binnen de huidige plannen voor de flexibilisering van de universitaire lerarenopleidingen

Deze evaluatie laat zien dat er een groeiende instroom is in zowel de Educatieve Module als Educatieve Minor. Het programma biedt een unieke mogelijkheid om in een zeer korte en intensieve periode in aanraking te komen met het leraarschap en hiervoor een bevoegdheid te behalen. Het is duidelijk dat deze beperkte bevoegdheid basisvaardigheden behelst welke middels opvolgende professionalisering activiteiten verder ontwikkelt moeten worden. Ook is duidelijk dat veel studenten bij het doorlopen van het programma een hoge werkdruk ervaren welke door het korte en intensieve ontwerp lastig te managen is. In deze paragraaf wordt gereflecteerd op de rol van de Educatieve Module in de plannen om het curriculum van de eerstegraad opleiding op te knippen in twee delen waardoor (deels) kan worden ingespeeld op deze, en andere, uitdagingen waar de lerarenopleidingen mee te maken hebben. Deze reflectie is tot stand gekomen door het combineren van het Bestuursakkoord met gemaakte opmerkingen in de inventarisatie en in de vragenlijsten, welke zijn nabesproken met en aangevuld door enkele betrokken opleiders en beleidsmakers.

Op 12 oktober 2020 is het bestuursakkoord 'flexibilisering lerarenopleidingen' gesloten tussen de Vereniging Hogescholen en de Vereniging van Universiteiten (VSNU)⁶¹. Dit akkoord betreft een versnelling en versterking van flexibilisering van de lerarenopleidingen. Binnen dit akkoord wordt *onder andere* voor de universitaire lerarenopleidingen de modularisering van het curriculum als doel gesteld waarbij een mogelijk scenario is dat het tweede -en eerstegraads opleidingstraject worden opgeknipt in tweede delen. In dit voorstel volgen studenten van universiteiten die aan de modularisering meedoen (dat zijn niet alle universiteiten) eerst een basismodule van 30 EC (de bestaande Educatieve Module/Minor) waarmee ze een (beperkte) tweedegraadsbevoegdheid verwerven. Hiermee kan een docent aan het werk in de onderbouw van het voortgezet onderwijs waarna, als gewenst, middels een leerwerktraject waarin het volgen van vakken op de universiteit gecombineerd wordt met de eigen lespraktijk, een eerstegraads bevoegdheid behaald kan worden. Het idee van de twee delen is dat de beperkte bevoegdheid een grotere groep beginnende docenten in staat stelt om eerder en meer praktijkervaring op te doen ('kilometers te maken') dan dat nu het geval is. Dit soort flexibele, en persoonlijke,

⁶¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/10/12/bestuursakkoord-flexibilisering-lerarenopleidingen>

opleidingsprogramma's zullen dan binnen een jaar, of enkele jaren leiden tot een eerstegraads bevoegdheid. Het leerwerktraject wordt afgestemd met de betrokken scholen en de partnerschappen voor Samen Opleiden en Professionaliseren.

Ook wordt verwacht dat in de nabije toekomst het toelatingsbeleid breder en consistentier wordt en daarmee meer duidelijkheid verschaft voor geïnteresseerden, scholen en de opleidingen zelf, met als beoogd gevolg een grotere instroom in de universitaire lerarenopleidingen. Een grotere groep studenten in het basisdeel van het voorgestelde curriculum zal kunnen leiden tot meer diverse groepen. Verwacht wordt dat het samenvoegen van de huidige diverse opleidingsvarianten tot één flexibel en modulair curriculum, tot efficiëntere besteding van tijd en middelen zal leiden. Immers, het werken met een basiscurriculum dat iedereen volgt maakt de organisatie eenvoudiger en doelmatiger. Het stelt de organisatie in staat om daarbinnen verschillende doelgroepen te definiëren en daar de begeleiding op af te stemmen. Kortom, het samenvoegen van de varianten de inzet van de beschikbare mankracht effectiever maken welke het leveren van maatwerk zal bevorderen.

Tegelijkertijd biedt dit ontwerp de mogelijkheid om studenten die in eerste instantie kiezen voor een eerstegraadsopleiding ook een beperkte tweedegraads bevoegdheid te verstrekken. In het huidige stelsel is deze erkenning niet mogelijk terwijl ze wel aan de eisen kunnen voldoen en in principe al aan de slag.

Tot slot stelt een modulair ingericht curriculum de scholen in staat om meer universitair opgeleide leraren aan te nemen, waarbij zij eerder worden betrokken bij de begeleiding van beginnende docenten. De mogelijkheid om het programma in deeltijd te doorlopen komt een groep scholen tegemoetkomen die de kritiek hebben dat de huidige 'snelkookpan' niet voor iedere student werkt.

De verdere ontwikkeling van deze eerste plannen vragen om een verankering van de Educatieve Module in het huidige opleidingsstelsel. De bevindingen in deze evaluatie geven aan dat het bestaan van de Educatieve Module van meerwaarde is voor flexibilisering van de lerarenopleiding.

7.4 Good practices ter bevordering van de instroom in de Educatieve Module

Promotieactiviteiten

ICLON - ambassadeurs aan de opleidingsscholen

Aan iedere opleidingsschool het ICLON samenwerkt is een ambassadeur vanuit het ICLON verbonden. Deze ambassadeur is op de hoogte van dit traject en kan hier vragen over beantwoorden.

Radboud Universiteit - Factsheet voor scholen

In vergelijking met de eenjarige Educatieve Master waren de partnerscholen minder bekend met de Educatieve Minor/Module. Daartoe heeft de docentenacademie in 2019 een factsheet ontwikkeld over de Educatieve Minor/Module⁶². Het doel achter deze factsheet is het onder de aandacht brengen van het bestaan van de opleiding, het informeren van partnerscholen over de stage-eisen en het enthousiasmeren van schoolopleiders/werkplekbegeleiders om daadwerkelijk stageplekken aan te bieden. Dit heeft geholpen om de bekendheid te vergroten en het imago te verbeteren.

TU/e – vrijstelling voor professionele vaardigheids cursussen

Met enkele faculteiten zijn afspraken gemaakt dat studenten vrijstelling krijgen voor andere binnen de faculteit aangeboden professionele vaardigheids cursussen. Dit heeft de instroom in de Educatieve Minor vergroot.

62 Bijlage D.

Wageningen University and Research - Onderdeel Food Valley scholennetwerk

De leerstoelgroep van de WUR waaraan de Educatieve Minor/Module wordt gegeven maakt deel uit van het zogeheten Food Valley scholennetwerk. Hieraan nemen alle vo-scholen in de omgeving en de hbo-instellingen deel. De coördinator van de minor neemt deel aan het periodiek rectorenoverleg. De Educatieve Module is op die manier bekend en er wordt actief meegewerkt aan het creëren van zoveel mogelijk stageplekken. Als leerstoelgroep wordt binnen dit netwerk regelmatig nieuwsbrieven uitgegeven waarin ook items over de Educatieve Module worden opgenomen.

Samenwerking met scholen

Verdeling stageplekken

Omdat in de praktijk het aanbod van stageplekken voor module/minor studenten vaak achterblijven bekijken enkele opleidingsinstituten of ze extra plekken kunnen werven middels het omzetten van masterstageplekken naar minorplekken (indien voldoende uren binnen de onderbouw havo/vwo). Ook wordt de partnerlerarenopleiding (hogeschool) benaderd met de vraag of zij stageplekken niet kunnen invullen. Hierbij wordt de gezamenlijke verantwoordelijkheid in het samen opleiden van toekomstig docenten benadrukt.

Suggestie voor focus op voordelen van begeleiding studenten op kortere stageplekken/stageduur

Opleidingsinstituten en scholen zouden kunnen inventariseren of er naast de gebruikelijke vak coaches voor de het eerstegraads traject ander docenten interesse hebben om een korter durende stage te begeleiden. Bijvoorbeeld door vak coaches te werven die het lastig vinden om hun klas een heel jaar af te staan maar hier voor een korte periode wel interesse in hebben, mits zij voldoende gefaciliteerd worden in de begeleiding. Hiermee zou het aantal stageplekken vergroot kunnen worden.

Informatievoorziening website

De websites van de Universiteit van Amsterdam, het ICLON en de Universiteit Utrecht zijn een goed voorbeeld van het toegankelijk, overzichtelijk en volledig verstrekken van informatie betreft de Educatieve Module.

7.5 Beperkingen van de evaluatie

De evaluatie heeft ingestoken op het gebruik van verschillende perspectieven om een te eenzijdig beeld van het oordeel over het programma te voorkomen. Hiervoor vormen de gegevens die zijn verzameld middels vragenlijsten een belangrijke basis voor de evaluatie. Ondanks dat vragenlijsten het mogelijk maken om in detail op gewenste thema's in te gaan hebben ze het nadeel van een mogelijk selectieve respons.

De vragenlijst aan (oud) studenten is aan alle studenten die sinds 2016 zijn ingestroomd in de Educatieve Minor of Educatieve Module verstrekt. Omdat dit op uitnodiging via de contactgegevens die de opleidingsinstituten voorhanden hadden is selectie naar instroomjaar ontstaan. De respons is hoger onder de meer recente groep deelnemers, wat maakt dat ervaringen van de meer recente studenten oververtegenwoordigd zijn in deze evaluatie. Het is onbekend in welke mate bias is ontstaan door selectieve respons onder meer positieve of meer negatieve deelnemers; zowel tevreden als ontevreden oud-studenten hebben de vragenlijst ingevuld maar deze kunnen niet vergeleken worden met de tevredenheid van de totale groep.

Omdat niet elk opleidingsinstituut even goed in staat was om oud-studenten te benaderen verschilt het respons percentage tussen de verschillende opleidingen. En omdat het aantal instromers ook verschilt, is er variatie in het aandeel respondenten per opleidingsinstituut waarbij van het totaal aantal ingevulde vragenlijst is een vijfde deel ingevuld door (oud) studenten van de Universiteit Leiden. Aangezien de analyse gedaan kon worden op de ervaringen van bijna 650 studenten met diverse vooropleiding, motivatie en eerdere ervaring zijn we van mening dat vanuit het perspectief van de studenten de

evaluatie van de betrouwbaarheid is voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen die de instroom en waardering van het programma betreffen.

Minder zeker zijn we of de in kaart gebrachte loopbanen representatief zijn voor alle deelnemers aan het deze opleidingsvariant. In deze evaluatie is het niet gelukt om de loopbaan van module studenten in detail in kaart te brengen. De opleidingscode van de Educatieve Minor en Module zijn onderdeel van een bacheloropleiding wat maakt dat deze niet gelokaliseerd kan worden in de beschikbare loonadministratie van de DUO of het Ministerie van OC&W. Voor verkrijgen van inzicht in de loopbaan na afronding van het programma was het noodzaak om oud-studenten te bevragen middels de vragenlijst.

De bevindingen vanuit het perspectief van de opleiders leunen wat meer op de reactie van drie universiteiten, namelijk de Universiteit van Amsterdam, Utrecht en Delft. Vanuit de Universiteit Leiden en Twente zijn geen vragenlijsten door opleiders ingevuld. Uit navraag bij enkele opleidingsinstituten waarvan de het aantal opleiders dat de vragenlijst heeft ingevuld lager is, blijkt echter wel dat zij zich herkennen in het merendeel van de bevindingen en geselecteerde citaten.

Het is lastig om een uitspraak te doen over de representativiteit van de vragenlijst die onder scholen is uitgezet om dat er geen centrale registratie bestaat van waar minor/module studenten stagelopen, en werkzaam zijn. Het is daarom onbekend in hoeverre scholen die juist meer of minder bekend zijn met deze opleidingsvariant de vragenlijst hebben ingevuld. Omdat de Educatieve Minor en Module een relatieve kleine plek in neemt in alle routes naar het leraarschap, kan ervan worden uitgegaan dat de scholen die in aanraking komen met deze opleidingsvariant eerder de vragenlijst hebben ingevuld dan scholen die hier onbekend mee zijn. Meer informatie over onderzoeksopzet en onder scholen in het voortgezet onderwijs wordt beschreven in het de rapportage van ResearchNed⁶³.

7.6 Suggesties voor vervolgonderzoek

Voor deze evaluatie is veel informatie verzameld, meer dan dat nodig was voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Deze 'bijvangst' zou in vervolgonderzoek nader aandacht kunnen krijgen. Allereerst betreft dit een algemeen beeld dat ontstaat over de manier waarop zowel studenten als opleiders binnen het alfa cluster het programma en de begeleiding ervaren. Deze groep lijkt meer moeite te hebben met en zijn kritischer op de inhoud van het programma en de begeleiding dan betrokkenen uit het bèta of gamma cluster. Nadere analyse van de verzamelde data zou tot inzichten kunnen leiden die van belang kunnen zijn voor de opleidingsinstituten.

Ook is duidelijk geworden dat de motivatie van studenten bij aanvang van het traject gerelateerd lijkt aan verschillende aspecten zoals de eerdere opgedane ervaring, de waardering van het programma en de instroom in het leraarsberoep. De verzamelde gegevens zijn rijk genoeg om hier ook nadere analyses, zoals correlatie- of verklarende analyses, op te doen. Opgedane inzichten kunnen mogelijk gebruikt worden voor het verder ontwikkelen van bestaande toelatingsassessments.

63 Lommertzen et al. (2021).

Geraadpleegde bronnen

- Adriaens, H., Fontein, P. en de Vos, K. (2018). De toekomstige arbeidsmarkt voor onderwijspersoneel po, vo en mbo 2018-2028. Tilburg: CentERdata.
- Helms-Lorenz, M., van der Pers, M., Maulana, R., van der Lans, R., Moorer, P. en Flens, P. (2019). Opschaling van inductie en het pedagogisch-didactisch handelen van beginnende docenten in het voortgezet onderwijs. *Pedagogische Studiën*. 96, 1, p. 40-63.
- Helms-Lorenz, M., van der Pers, M., Moorer, P., Lugthart, E., van der Lans, R. en Maulana, R. (2020). Begeleiding Startende Leraren 2014-2019, Eindrapportage. Rijksuniversiteit Groningen.
- Hovius, M., van Kessel, N. en Vergunst, H. (2010). Een nieuwe route naar het leraarschap Evaluatie startjaar educatieve minor. Nijmegen: ITS.
- ICL (2020). Overzicht belemmerende werking verwantschapstabel educatieve module. Notitie februari 2020.
- Lockhorst, D. en Weijers, S., Oberon (2012). De rol van de school in de educatieve minor. Eindrapport in opdracht van de VO-raad. Utrecht: Oberon.
- Lommertzen, J. Van Casteren, W., Vroegh, T. en Muja, A. (2021). Evaluatie educatieve minor en module in het wo. Onderzoek in opdracht van het ministerie van OCW. Nijmegen: ResearchNed.
- Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap (2016). Kamerstuk, Lerarenopleidingen in het wetenschappelijk onderwijs. Tweede Kamer der Staten-Generaal. kst-27923-220.
- ResearchNed (2020). Vragenlijst vo-scholen educatieve minor en module. ResearchNed Nijmegen.
- Rooij, van, E., Fokkens-Bruinsma, M., Goedhart, M., Coskun, B., Kuipers, A., Dam, M. en de Vries, M. (2019). Onderzoek naar de vergroting van de instroom in de eerstegraads lerarenopleiding voor wiskunde, natuurkunde, scheikunde en informatica. Rijksuniversiteit Groningen.
- Van der Aa, R., Bendig-Jacobs, J., Kans, K., Ormskerk, S. Hogeling, L. en Thomassen, M. (2012), Evaluatie educatieve minor Eindrapportage. Tilburg/Nijmegen: Ecorys en ResearchNed.
- VSNU (2008). Kader voor de educatieve minor gericht op een bevoegdheid voor vmbo-tl en de eerste drie jaren van havo en vwo.
- VSNU (2020). Lerarenopleidingen. Educatieve Minor, Educatieve Module, Zij-Instroom. Aantal deelnemers en diploma's. Website: <https://vsnu.nl/lerarenopleidingen.html>.

Website Educatieve Module per opleidingsinstituut

Universiteit van Amsterdam

<https://student.uva.nl/ilo/content/az/veelgestelde-vragen-educatieve-module/veelgestelde-vragen-educatieve-module.html#Wat-zijn-veelgebruikte-websites-en-toepassingen>

Vrij Universiteit Amsterdam

<https://www.vu.nl/nl/opleidingen/overig-onderwijs/lerarenopleidingen/educatieve-module/index.aspx>

Universiteit Leiden

<https://www.universiteitleiden.nl/iclon/lo/informatie-over-de-opleiding/beperkte-tweedegraads-bevoegdheid>

Universiteit Utrecht

<https://educatievmodule.sites.uu.nl/>

Radboud Universiteit

<https://www.ru.nl/docentenacademie/onderwijs/educatieve-minor-module/>

Rijksuniversiteit Groningen

<https://www.rug.nl/gmw/lerarenopleiding/onderwijs/educatieveminor/>

Wageningen University & Research

<https://www.wur.nl/Landingspagina-redacteuren-29/en/Research-Results/Chair-groups/Social-Sciences/Education-and-Learning-Sciences-1/Minor-Education.htm>

Universiteit Twente

<https://www.utwente.nl/onderwijs/master/opleidingen/educatie-communicatie-betawetenschappen/educatieve-module/>

Technische Universiteit Delft

<https://www.tudelft.nl/tnw/studeren/minoren-en-keuzevakken/educatie/>

Tilburg University

<https://www.tilburguniversity.edu/nl/onderwijs/masteropleidingen/educatieve-module-nederlands>

Technische Universiteit Eindhoven

<https://studiegids.tue.nl/opleidingen/graduate-school/masters-programs/science-education-and-communication/science-education-and-communication/combineren/met-een-andere-master/educatieve-module/>

Bijlage A: Vragenlijst Verkort Programma Tweedegraads Bevoegdheid

Uitnodigingsmail

Beste oud-student,

Omdat je bij ons de opleiding tot docent met een tweedegraads bevoegdheid hebt gevolgd, benader ik je via deze weg met het verzoek een vragenlijst in te vullen.

Deze vragenlijst is onderdeel van een landelijke evaluatie van de Educatieve Module van de VSNU. Op dit moment overweegt het ministerie van OC&W namelijk of zij het huidige experiment met de Educatieve Module wil voortzetten of niet. De VSNU wil daarom inzicht krijgen in de meerwaarde en tekortkomingen van dit verkorte programma en weten hoe het studenten is vergaan na het behalen van hun bevoegdheid. We zijn erg benieuwd naar jouw ervaringen!

Omdat het programma van de Educatieve Module niet verschilt van die van de Educatieve Minor benaderen we ook oud-studenten van de Educatieve Minor met het verzoek de vragenlijst in te vullen, zodat ook zij een belangrijke bijdrage leveren aan de verbetering en continuering van het programma. Mocht je de opleiding voortijdig hebben verlaten, of je bent (nog) niet aan de slag als docent dan zijn jouw ervaringen ook zeer waardevol.

Invullen van de vragenlijst zal ongeveer 10 minuten van je tijd in beslag nemen. Er wordt vertrouwelijk met je gegevens omgegaan. Deze worden anoniem verwerkt en in de rapportages zullen de uitkomsten in geen geval naar jou herleid kunnen worden. De vragenlijst staat open tot begin mei van dit jaar.

Klik hier om naar de vragenlijst te gaan.

Ik dank je hartelijk voor de medewerking!

Met vriendelijke groet, namens het onderzoeksteam en hoofdonderzoekster Marieke van der Pers,
<naam coördinator/vakdidacticus/secretariaat>

Vragenlijst Verkort Programma Tweedegraads Bevoegdheid

Deze vragenlijst bevat drie routings

1. Nog bezig met de Educatieve Minor/Module
2. Voortijdig gestopt met de Educatieve Minor/Module
3. De Educatieve Minor/Module afgerond

Voor de leesbaarheid van deze bijlage zijn de codes voor de routing achterwege gelaten.

Verkort Programma Tweedegraads Bevoegdheid: een Terugblik en het Vervolg

Beste (oud) student van de Educatieve Minor of Educatieve Module,

Deze vragenlijst zal ongeveer 10 minuten van je tijd in beslag nemen. Er wordt vertrouwelijk met je gegevens omgegaan. Deze worden anoniem verwerkt, beveiligd opgeslagen en niet gedeeld met derden. In de rapportage zullen de uitkomsten in geen geval naar jou of een school herleid kunnen worden.

Q1 Toestemmingsverklaring

Hierbij verklaar ik dat ik vrijwillig aan deze vragenlijst deelneem en hierbij geef ik toestemming om mijn antwoorden op de vragen in deze vragenlijst anoniem te verwerken en analyseren in het kader van de evaluatie van de educatieve module/minor uitgevoerd door Wageningen University & Research, in opdracht van de VSNU.

Q2 Ik volg(de) het programma voor het behalen van een beperkte tweedegraads bevoegdheid...

- ☐ gedurende mijn Bachelor (Educatieve Minor (EM))
- ☐ na het behalen van mijn Bachelor/Master (Educatieve Module (EM))

Q3 Geef een cijfer voor het gehele programma, op een schaal van 1-10:

Q4 Informatie Bachelor

Naam Bachelor:

Instituut Bachelor:

Q5 Informatie behaalde Bachelor/Master

Naam Bachelor/Master:

Instituut Bachelor/Master:

Datum Bachelor/Master afgerond (Maand + Jaar):

Q6 Heb je voordat je aan de EM begon kennis gemaakt met onderwijsgerelateerde vaardigheden? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Nee
- ☐ Ja, als studentassistent
- ☐ Ja, als onbevoegd docent
- ☐ Ja, bij een (sport)vereniging
- ☐ Ja, bij het begeleiden van huiswerk
- ☐ Ja, via familie of vrienden die in het onderwijs werken
- ☐ Anders, namelijk:

Q7 Wat was je motivatie om de EM te volgen? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Ik wilde graag leraar worden
- ☐ Ik wilde me oriënteren op het werkveld – is het docentschap iets voor mij?
- ☐ Ik volgde al een lerarenopleiding maar besloot dit in een andere vorm te doen
- ☐ Ik was van plan om te starten met de eerstegraads opleiding, maar was niet direct toelaatbaar
- ☐ Ik was als onbevoegd docent werkzaam in het onderwijs
- ☐ Ik wilde mijn communicatie-/presentatievaardigheden verbeteren
- ☐ Ik wilde iets praktisch doen
- ☐ Ik was aan het werk in een andere sector en op zoek naar een andere uitdaging
- ☐ Anders, namelijk:

Q8 Licht toe welke variant van de lerarenopleiding je volgde en wat de belangrijkste reden was om van programma te wisselen:

Q9 Licht toe waarom je niet direct toelaatbaar was:

Q10 Licht toe wat voor werk je deed:

Q11 In ben gestart met de EM in (maand + jaar):

- ☐ Augustus/September
- ☐ Januari/Februari
- ☐ 2016
- ☐ 2017
- ☐ 2018
- ☐ 2019
- ☐ 2020
- ☐ Anders, namelijk:

Q12 Aan de:

- ☐ Universiteit Leiden
- ☐ Universiteit van Amsterdam
- ☐ Vrije Universiteit Amsterdam
- ☐ Universiteit Utrecht
- ☐ Radboud Universiteit
- ☐ Universiteit Twente
- ☐ Rijksuniversiteit Groningen
- ☐ Wageningen University & Research
- ☐ Tilburg University
- ☐ TU Delft
- ☐ TU Eindhoven

Q13 Voor het schoolvak:

- ☐ Aardrijkskunde
- ☐ Biologie
- ☐ Duits
- ☐ Economie
- ☐ Engels
- ☐ Filosofie
- ☐ Frans
- ☐ Geschiedenis en staatsinrichting
- ☐ Godsdienst en levensbeschouwing
- ☐ Informatica
- ☐ Maatschappijleer en maatschappijwetenschappen
- ☐ Natuurkunde
- ☐ Nederlands
- ☐ Scheikunde
- ☐ Wiskunde
- ☐ Anders, namelijk:

Q14 Via welke weg ben je geïnformeerd over het bestaan van de EM?

- ☐ Via de website van de lerarenopleiding
- ☐ Via een contactpersoon van de lerarenopleiding
- ☐ Via de studieadviseur van de faculteit waar ik op dat moment studeerde
- ☐ Via mijn werkgever of collega's
- ☐ Via familie of vrienden
- ☐ Anders, namelijk:

Q15 Ben je met betrekking tot de toelating en/of inschrijving tegen problemen aangelopen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Q16 Licht deze problemen kort toe en beschrijf daarbij ook hoe tot een oplossing gekomen is:

Q17 Hoe heb je de Educatieve Module bekostigd?

- ☐ Via een subsidie
- ☐ Via mijn werkgever
- ☐ Op eigen kosten
- ☐ Anders, namelijk:

Q18 Licht toe van welke subsidie je gebruik hebt kunnen maken:

Q19 Beschrijf kort of je specifieke problemen hebt ervaren rond de bekostigen van de EM:

Q20 Met de volgende stellingen willen we nagaan in welke mate je tevreden bent over de vakken die je binnen de EM hebt gevolgd (stagedeel hierbij niet meegenomen) Ik ben tevreden over.. (1=erg ontevreden, 2= ontevreden, 3=neturaal, 4= tevreden, 5= erg tevreden).

- > de organisatie en planning van de vakken
- > de doelen van de vakken
- > het inhoudelijke niveau van de vakken
- > het cursusmateriaal
- > de werkvormen
- > de relevantie voor de lespraktijk
- > de toetsing
- > de deskundigheid van de docenten
- > het enthousiasme van de docenten

Q21 Geef een korte toelichting op de zaken waar je ontevreden over bent:

Q22 Geef een korte toelichting op de zaken waar je erg tevreden over bent:

Q23 Heb je de EM afgerond?

- ☐ Ja
- ☐ Nee, ik ben nog bezig
- ☐ Nee, ik ben voortijdig gestopt

Q24 Ik ben voortijdig gestopt met de EM omdat (er zijn meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ ik erachter kwam dat het lesgeven niet bij mij past
- ☐ ik ontevreden was over het programma
- ☐ ik ontevreden was over mijn stageplek
- ☐ ik het niet kon combineren met het werk dat ik ook deed
- ☐ ik het niet kon combineren met andere verplichtingen (gezin, zorg, etcetera)
- ☐ Anders, namelijk:

Q25 Licht de situatie kort toe:

Q26 Beschrijf wat de opleiding hierin anders had kunnen doen:

Q27 In welk jaar heb je de EM afgerond?

- ☐ 2015
- ☐ 2016
- ☐ 2017
- ☐ 2018
- ☐ 2019
- ☐ 2020
- ☐ Anders, namelijk:

Q28 Wanneer verwacht je de EM af te ronden?

- ☐ Maart 2020
- ☐ April 2020
- ☐ Mei 2020
- ☐ Juni 2020
- ☐ Juli 2020
- ☐ Augustus 2020
- ☐ September 2020
- ☐ Oktober 2020
- ☐ November 2020
- ☐ December 2020
- ☐ Anders, namelijk:

Q29 Kan je kort omschrijven waar je met betrekking tot de EM momenteel het meeste moeite mee hebt?

Q30 Overweeg je wel eens om te stoppen met de EM? (er zijn meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Nee
- ☐ Ja, omdat ik erachter kom dat het lesgeven niet bij mij past
- ☐ Ja, omdat ik ontevreden ben over het programma
- ☐ Ja, omdat ik ontevreden ben over mijn stageplek
- ☐ Ja, omdat ik het niet kon combineren met het werk dat ik ook doe
- ☐ Ja, omdat ik het niet kan combineren met andere verplichtingen (gezin, zorg, etcetera)
- ☐ Ja, omdat:

Q31 Licht de situatie kort toe:

Q32 Beschrijf kort wat de Lerarenopleiding hierin voor jou zou kunnen betekenen:

Q33 Heb je gedurende de periode dat je de EM volgde overwogen om te stoppen? (er zijn meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Nee
- ☐ Ja, omdat ik twijfelde of het lesgeven wel bij mij paste
- ☐ Ja, omdat ik ontevreden was over het programma
- ☐ Ja, omdat ik ontevreden was over mijn stageplek
- ☐ Ja, omdat ik het niet kon combineren met het werk dat ik ook deed
- ☐ Ja, omdat ik het niet kan combineren met andere verplichtingen (gezin, zorg, etcetera)
- ☐ Ja, omdat:

Q34 Licht de situatie kort toe:

Q35 Beschrijf kort hoe de Lerarenopleiding jou hierin heeft kunnen ondersteunen:

Q36 Beschrijf kort wat je plannen zijn na afronding van de EM

- ☐ Mijn Bachelor afronden en daarna een eerstegraads bevoegdheid halen
- ☐ Mijn Bachelor afronden en daarna een tweedegraads bevoegdheid halen
- ☐ Mijn Bachelor afronden en daarna starten met een Master
- ☐ Mijn Bachelor afronden en daarna aan de slag als docent
- ☐ Mijn Bachelor afronden en daarna werk zoeken
- ☐ Mijn Bachelor afronden en daarna reizen
- ☐ Anders, namelijk:

Q37 Beschrijf kort wat je plannen zijn na afronding van de EM

- ☐ ik wil gelijk aan de slag als docent
- ☐ ik wil gelijk aan de slag als docent en daarnaast een eerstegraads bevoegdheid halen
- ☐ ik wil eerst een eerstegraads bevoegdheid halen
- ☐ ik ga werk zoeken buiten het onderwijs
- ☐ anders, namelijk:

Q38 Mijn stageplek is geregeld door

- ☐ mijzelf
- ☐ mijn opleidingsinstituut
- ☐ de stageschool
- ☐ anders, namelijk:

Q39 De school waar ik stage liep behoort tot een opleidingsschool

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet ik niet

Q40 Het aantal leerlingen op de de school waar ik stage liep was

- ☐ Minder dan 500 leerlingen
- ☐ 500 - 1000 leerlingen
- ☐ 1000 - 1500 leerlingen
- ☐ 1500 - 2000 leerlingen
- ☐ Meer dan 2000 leerlingen
- ☐ Weet ik niet

Q41 In welke klassen liep je stage? Er zijn meer antwoorden mogelijk op deze vraag.

- ☐ VMBO basis
- ☐ VMBO kader
- ☐ VMBO gemengde leerweg
- ☐ VMBO theoretische leerweg
- ☐ HAVO/VWO onderbouw
- ☐ HAVO/VWO bovenbouw
- ☐ MBO
- ☐ Anders, namelijk:

Q42 De school waar ik stage loop behoort tot een opleidingsschool

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet ik niet

Q43 Het aantal leerlingen op de locatie van de school waar ik stage loop betreft

- ☐ Minder dan 500 leerlingen
- ☐ 500 - 1000 leerlingen
- ☐ 1000 - 1500 leerlingen
- ☐ 1500 - 2000 leerlingen
- ☐ Meer dan 2000 leerlingen
- ☐ Weet ik niet

Q44 In welke klassen loop je stage? Er zijn meer antwoorden mogelijk op deze vraag.

- ☐ VMBO basis
- ☐ VMBO kader
- ☐ VMBO gemengde leerweg
- ☐ VMBO theoretische leerweg
- ☐ HAVO/VWO onderbouw
- ☐ HAVO/VWO bovenbouw
- ☐ MBO
- ☐ Anders, namelijk

Q45 Met de volgende stellingen willen we nagaan in welke mate je tevreden bent over je stage. Ik ben tevreden over... (1= Helemaal oneens, 2= Oneens, 3=Neturaal, 4= Eens, 5= Helemaal eens).

- > De stageschool in het algemeen
- > de toegewezen klassen tijdens mijn stage
- > de kwaliteit van de begeleiding vanuit de school
- > de kwaliteit van de begeleiding vanuit de opleiding
- > de beoordeling van het functioneren in de stage
- > de afstemming van de colleges bij de opleiding op de praktijk binnen de stage
- > de afstemming van de opdrachten van de opleiding op de praktijk binnen de stage
- > het opdoen van ervaring met de verschillende aspecten van het docentschap/leraarschap
- > de werkbelasting in de stage
- > de duur van de stage

Q46 Ruimte voor het geven van een toelichting op de punten waar je minder tevreden over bent:

Q47 Door middel van de stage ben ik erachter gekomen dat... (1=erg ontevreden, 2= ontevreden, 3=neturaal, 4= tevreden, 5= erg tevreden).

- > ik de uitdagingen van het werken als leraar goed aan kan
- > het werk als leraar mij bijzonder motiveert
- > ik graag als leraar aan het werk wil
- > ik de eerstegraads opleiding wil gaan volgen

Q48 Ruimte voor het geven van een toelichting op verkregen inzichten door de stage

Q49 De EM heeft mij voldoende voorbereid om... (1= Helemaal oneens, 2= Oneens, 3=Neturaal, 4=Eens, 5= Helemaal eens).

- › een veilig leerklimaat te creëren voor mijn leerlingen
- › orde te houden in de klas
- › mijn lessen gestructureerd te laten verlopen
- › op een heldere manier vakinhoudelijke kennis/vaardigheden over te brengen
- › om activerende werkvormen te gebruiken
- › mijn lessen af te stemmen op verschillen tussen leerlingen
- › instructie te geven over leerstrategieën
- › ICT te gebruiken in mijn lessen
- › toetsen te ontwikkelen
- › om te gaan met leerlingen met gedragsproblemen
- › te communiceren met ouders
- › te werken binnen een professionele organisatie
- › te werken in een team
- › te werken met collega's

Q50 Ruimte voor het geven van een toelichting op bovenstaande:

Q51 Werk je momenteel in het onderwijs?

- ☐ Ja
- ☐ Nee, ik moet mijn Bachelor nog afronden, daarna wil ik gelijk lesgeven
- ☐ Nee, ik moet mijn Bachelor nog afronden, daarna wil een eerstegraads bevoegdheid halen
- ☐ Nee, op dit moment niet, maar ik heb na het afronden van de EM wel enige tijd in het onderwijs gewerkt
- ☐ Nee, ik ben na het afronden van de EM doorgestroomd naar andere opleidingsvariant van de lerarenopleiding
- ☐ Nee, ik heb na het afronden van de EM niet in het onderwijs gewerkt en ben ook niet verder gegaan met een lerarenopleiding

Q52 Werk je momenteel in het onderwijs?

- ☐ Ja
- ☐ Nee, op dit moment niet, maar ik heb na het afronden van de EM wel enige tijd in het onderwijs gewerkt
- ☐ Nee, ik ben na het afronden van de EM doorgestroomd naar andere opleidingsvariant van de lerarenopleiding
- ☐ Nee, ik heb na het afronden van de EM niet in het onderwijs gewerkt en ben ook niet verder gegaan met een lerarenopleiding

Q53 Heb je na het afronden van de EM een vervolgopleiding gevolgd? (dit betreft alle opleidingen, niet alleen een lerarenopleiding)

- ☐ Ja, deze heb ik afgerond
- ☐ Ja, hier ben ik momenteel mee bezig
- ☐ Nee, maar dat ben ik wel van plan
- ☐ Nee

Q54 Welke vervolgopleiding en bijbehorende instituut betreft dit?

Q55 Heb je momenteel een baan? Indien ja, wat voor baan?

- ☐ Ja, namelijk:
- ☐ Nee

Q56 Bij hoeveel scholen ben je na het afronden van de EM werkzaam geweest?

- ☐ 1 school
- ☐ 2 scholen
- ☐ 3 of meer scholen

Q57 Betrof dit ook de school waar je gedurende de EM stage hebt gelopen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Q58 Welke elementen uit de EM boden je in het eerste jaar in het onderwijs het meeste houvast?

Q60 Kan je kort omschrijven waar je in het eerste jaar na het behalen van de EM het meest moeite mee hebt gehad?

Q61 Heb je in dat eerste jaar overwogen om te stoppen als docent?

- ☐ Ja, vaak
- ☐ Ja, soms
- ☐ Nee, nooit

Q62 Licht kort toe waarom je dit hebt overwogen

Q63 Begeleiding en betrokkenheid bij de school in het eerste jaar na afronding EM... (1= Helemaal oneens, 2= Oneens, 3=Neturaal, 4= Eens, 5= Helemaal eens).

- > Ik kreeg taken toebedeeld op basis van draagkracht (er werd maatwerk geleverd)
- > De hoeveelheid begeleiding die ik vanuit de school kreeg was voldoende
- > De begeleiding die ik vanuit de school kreeg sloot aan bij mijn behoeften
- > Ik kon mijn onderwijs samen voorbereiden met collega's of (vak)coach
- > Ik kon samen met een ervaren collega in parallelklassen lesgeven
- > Ik werd voldoende betrokken bij activiteiten en vergaderingen op school
- > Ik voelde me deel uitmaken van het docententeam
- > Er heerste een fijne werksfeer op de school

Q64 Ruimte voor het geven van een toelichting op begeleiding en betrokkenheid

Q66 Het aantal leerlingen op deze school betreft:

- ☐ Minder dan 500 leerlingen
- ☐ 500 - 1000 leerlingen
- ☐ 1000 - 1500 leerlingen
- ☐ 1500 - 2000 leerlingen
- ☐ Meer dan 2000 leerlingen
- ☐ Weet ik niet

Q67 Sinds wanneer ben je in dienst van de school waar je momenteel (hoofdzakelijk) werkzaam bent?

- > Maand:
- > Jaar:

Q68 Wat is de omvang van de aanstelling op deze school?

- ☐ minder dan 0.4 fte
- ☐ 0.4 - 0.6 fte
- ☐ 0.6 - 0.8 fte
- ☐ 0.8 fte en meer

Q69 Wat is het soort dienstverband op deze school?

- ☐ Tijdelijke aanstelling, 1 jaar
- ☐ Tijdelijke aanstelling, 1 jaar
- ☐ Vaste aanstelling
- ☐ Anders, namelijk

Q70 In welke klassen geef je les op deze school? Er zijn meer antwoorden mogelijk op deze vraag.

- ☐ VMBO basis
- ☐ VMBO kader
- ☐ VMBO gemengde leerweg
- ☐ VMBO theoretische leerweg
- ☐ HAVO/VWO onderbouw
- ☐ HAVO/VWO bovenbouw
- ☐ MBO
- ☐ Anders, namelijk

Q71 Licht kort toe wat je graag anders had gezien in deze aanstelling:

Q72 Heb je een tweede aanstelling op een andere school?

- ☐ Ja (1)
- ☐ Nee (2)

Q73 Wat is de omvang van deze tweede aanstelling? Uitgedrukt in fte's:

- ☐ minder dan 0.4 fte
- ☐ 0.4 - 0.6 fte
- ☐ 0.6 - 0.8 fte
- ☐ 0.8 fte en meer

Q74 Kan je kort omschrijven waar je momenteel het meest moeite mee hebt?

Q75 Overweeg je momenteel wel eens om te stoppen als docent?

- ☐ Ja, vaak
- ☐ Ja, soms
- ☐ Nee, nooit

Q76 Licht kort toe waarom je dit overweegt:

Q77 Als je de keuze nog een keer zou kunnen maken, zou je dan opnieuw kiezen voor de EM?

- ☐ Ja
- ☐ Misschien
- ☐ Nee

Q78 Licht dit kort toe:

Q79 Tot slot. Ik ben een:

- ☐ Man
- ☐ Vrouw
- ☐ Anders

Q80 Geboren in het jaar:

Q81 Voor deze evaluatie willen we graag enkele oud-studenten spreken om in meer detail in te gaan in de voordelen én de tekortkomingen van de Educatieve Module. Sta je hiervoor open?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Q82 Mogen wij je na de zomervakantie nogmaals benaderen met enkele vragen over je loopbaan en je mening over de opleiding?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Q83 Vul hieronder je naam en het emailadres in waarop we je kunnen bereiken. Deze gegevens zullen in een beveiligde omgeving worden opgeslagen, worden niet gedeeld met derden en zullen na afronding van de het project vernietigd worden.

- ☐ Voornaam
- ☐ Achternaam
- ☐ Emailadres (privé)
- ☐ Opmerking

Q84 Je bent aan het einde van de vragenlijst aangekomen. Hartelijk dank voor je bijdrage! De antwoorden op deze vragenlijst zijn zeer waardevol voor het verbeteren van deze opleidingsvariant én voor het verhogen van de instroom in de EM. Als je nog op- of aanmerkingen hebt die je graag wilt delen, dan kun je deze hieronder kwijt.

Bijlage B: Vragenlijst Verkort Programma Tweedegraads Bevoegdheid - Lerarenopleiders

Uitnodigingsmail

Beste <naam collega>,

In het onderwijs bestaat de wens om het aantal universitair opgeleide leraren fors te verhogen. De ambitie is om in komende vijf jaar te komen tot een verdubbeling van de universitaire instroom in de lerarenopleidingen. Het creëren van meer en flexibeler routes naar het leraarschap spelen hierin een belangrijke rol, waarvan de Educatieve Minor en Module als verkorte opleidingsvariant een voorbeeld is.

Momenteel heeft de Educatieve Module de status van een pilot. Het Ministerie van OC&W zal volgend jaar een beslissing nemen over de wettelijke verankering van deze opleidingsvariant in het opleidingsstelsel. Voordat deze beslissing genomen zal worden, wil zowel het Ministerie van OC&W als de VSNU meer inzicht krijgen in de meerwaarde en tekortkomingen van deze opleidingsvariant. De WUR voert daarom dit jaar een evaluatie uit. Tegelijkertijd heeft het Ministerie van OC&W het onderzoeksbureau ResearchNed de opdracht gegeven een onafhankelijk onderzoek uit te voeren. Om partijen niet dubbel te belasten is afgesproken dat we hierin samen zullen optrekken, en verzamelde gegevens zullen delen. Uiteraard volgens de geldende AVG regels. Voor ons opleidingsinstituut hebben de coördinator, studieadviseur en stage coördinator reeds hun mening gegeven én hebben x (oud) studenten van de Module/Minor een vragenlijst ingevuld. Voor de zomer ontvangen we een rapportje die de inzichten van deze (oud) studenten weergeeft.

Omdat je als opleider betrokken bent bij de Educatieve Minor/Module kan je een belangrijke bijdrage leveren aan het verkrijgen van deze inzichten. De WUR heeft mij verzocht om alle betrokken lerarenopleiders uit te nodigen een vragenlijst in te vullen. Deze vragenlijst betreft je ervaring en mening over de kwaliteit van het programma, het opleiden binnen de Educatieve Minor/Module, de Educatieve Module als opleidingsvariant binnen het opleidingsstelsel, en de bekendheid en promotie van het aanbod.

Invullen van de vragenlijst zal ongeveer 10 minuten van je tijd in beslag nemen. Er wordt vertrouwelijk met je gegevens omgegaan. Deze worden anoniem verwerkt en in de rapportages zullen de uitkomsten in geen geval naar jou herleid kunnen worden. De vragenlijst staat open tot begin juli van dit jaar.

Klik hier om naar de vragenlijst te gaan.

Ik dank je hartelijk voor de medewerking!

Met vriendelijke groet, namens het ICL, het onderzoeksteam van de WUR en ResearchNed,
<naam coördinator/vakdidacticus/secretariaat>

Vragenlijst Verkort Programma Tweedegraads Bevoegdheid - Opleiders

Deze vragenlijst bevat enkele routings. Voor de leesbaarheid van deze bijlage zijn de codes voor de routing achterwege gelaten.

Beste lerarenopleider binnen de Educatieve Minor/Module,

Deze vragenlijst richt zich op de ervaring van lerarenopleiders met het opleiden van studenten die de Educatieve Module (EM) volgen. Dit programma van 30 ECTS leidt tot een beperkte tweedegraads bevoegdheid (onderbouw vwo, havo, en gehele vmbo-tl) en valt bij de meeste lerarenopleidingen samen met de Educatieve Minor. Daarom zal het merendeel van de vragen beide groepen betreffen.

Deze vragenlijst zal ongeveer 15 minuten van uw tijd in beslag nemen. Er wordt vertrouwelijk met uw gegevens omgegaan. Deze worden anoniem verwerkt, beveiligd opgeslagen en niet gedeeld met derden. In de rapportage zullen de uitkomsten in geen geval naar u of een school herleid kunnen worden. Houd bij het beantwoorden van de vragen zo veel mogelijk de situatie van vóór de coronacrisis in gedachten.

Q1 Toestemmingsverklaring

- ☐ Hierbij verklaar ik dat ik vrijwillig aan deze vragenlijst deelneem en geef ik toestemming om mijn antwoorden op de vragen in deze vragenlijst anoniem te verwerken en analyseren in het kader van de evaluatie van de educatieve module/minor uitgevoerd door Wageningen University Research en ResearchNed, in opdracht van de VSNU en het Ministerie van OC&W.

Kenmerken en ervaring van u als lerarenopleider

Q2 Ik ben werkzaam bij de Lerarenopleiding van de

- ☐ Universiteit Leiden
- ☐ Universiteit van Amsterdam
- ☐ Vrije Universiteit Amsterdam
- ☐ Universiteit Utrecht
- ☐ Radboud Universiteit
- ☐ Universiteit Twente
- ☐ Rijksuniversiteit Groningen
- ☐ Wageningen University & Research
- ☐ Tilburg University
- ☐ TU Delft
- ☐ TU Eindhoven

Q3 Hoeveel ervaring heeft u als lerarenopleider?

- ☐ Minder dan een jaar
- ☐ 1 - 2 jaar
- ☐ 3 - 5 jaar
- ☐ 6 - 10 jaar
- ☐ Meer dan 10 jaar

Q4 Hoeveel ervaring heeft u met het opleiden van leraren binnen de Educatieve Minor/Module?

Minder dan een jaar

- ☐ 1 - 2 jaar
- ☐ 3 - 5 jaar
- ☐ Meer dan 5 jaar

Q5 In welke opleidingsvariant vervult u een rol als lerarenopleider? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Eenjarige Master
- ☐ Tweejarige Master
- ☐ Educatieve Minor/Module
- ☐ Anders, namelijk:

Q6 Vanuit welke functie beantwoordt u de vragen in deze vragenlijst? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Opleider algemeen vak
- ☐ Vakdidacticus: vak(ken) binnen het alfa cluster
- ☐ Vakdidacticus: vak(ken) binnen het bèta cluster
- ☐ Vakdidacticus: vak(ken) binnen het gamma cluster
- ☐ Onderwijskundige
- ☐ Stagebegeleider/Tutor
- ☐ Mentor
- ☐ Anders, namelijk:

Q7 Welk(e) vak(ken) geeft u?

- > Vak 1:
- > Vak 2:
- > Vak 3:
- > Vak 4:
- > Vak 5:

Q8 Op welke manier heeft u contact met studenten die de Educatieve Minor/Module volgen? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Hoorcolleges
- ☐ Werkcolleges
- ☐ Stagebegeleiding
- ☐ Coaching
- ☐ Anders, namelijk:

Q9 Hoeveel tijd heeft u binnen uw aanstelling per week beschikbaar voor het opleiden van studenten binnen de Educatieve Minor/Module?

- > Aantal uren per week:
- > Binnen een aanstelling van ... fte (vul aantal fte in)

Q10 Ik ben een

- ☐ Man
- ☐ Vrouw
- ☐ Anders

Q11 Geboren in het jaar:

De kwaliteit van de Educatieve Module/Minor

Q12 Geef uw oordeel over de kwaliteit van het programma van de Educatieve Module/Minor in het algemeen in de vorm van een cijfer (1-10):

Q13 Het programma van de Educatieve Module/Minor geeft voldoende mogelijkheden om studenten voldoende voor te bereiden om... (1= Helemaal oneens, 2= Oneens, 3=Neturaal, 4= Eens, 5= Helemaal eens, 6= Geen mening).

- › een veilig leerklimaat te creëren voor de leerlingen
- › orde te houden in de klas
- › lessen gestructureerd te laten verlopen
- › op een heldere manier vakinhoudelijke kennis/vaardigheden over te brengen
- › activerende werkvormen te gebruiken
- › lessen af te stemmen op verschillen tussen leerlingen
- › instructie te geven over leerstrategieën
- › ICT te gebruiken in de lessen
- › toetsen te ontwikkelen
- › om te gaan met leerlingen met gedragsproblemen
- › te communiceren met ouders
- › te werken binnen een professionele organisatie
- › te werken in een team

Q14 Ruimte voor het geven van een toelichting op stellingen waar u het niet mee eens bent:

Q15 Na afronding van het programma kan het zijn dat er duidelijke verschillen bestaan in vaardigheden tussen verschillende groepen studenten die de Minor/Module hebben gevolgd, bijvoorbeeld tussen vak clusters, naar motivatie of werkhouding, of naar leeftijd of geslacht. Geef een korte toelichting op de elementen waar u opvallende verschillen ervaart tussen bepaalde kenmerken van studenten:

Het opleiden binnen de Educatieve Minor en Module

Q16 Geef aan in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen... (1= Helemaal oneens, 2= Oneens, 3=Neturaal, 4= Eens, 5= Helemaal eens, 6= Geen mening).

- › Ik heb voldoende zicht op wat de lerarenopleiding van een Minor/Module student vraagt
- › Het is me van het begin af aan voldoende duidelijk wat de lerarenopleiding van mij als lerarenopleider van een Minor/Module student verwacht
- › Ik heb voldoende contact met mijn collega's van de lerarenopleiding om het programma van de Educatieve Minor/Module te bespreken
- › De bestaande infrastructuur van de lerarenopleiding biedt voldoende mogelijkheden om het programma van de Educatieve Minor/Module te ondersteunen en versterken
- › Het is mij duidelijk wat er van mij verwacht wordt bij de beoordeling van Minor/Module studenten
- › Ik ben voldoende op de hoogte van criteria die gehanteerd worden bij de beoordeling van de bekwaamheid van EM studenten
- › Ik ben goed in staat de vakdidactische bekwaamheid van een Minor/Module student te beoordelen
- › Ik ben goed in staat de pedagogische bekwaamheid van een Minor/Module student te beoordelen
- › Ik ben goed in staat de vakinhoudelijke bekwaamheid van een Minor/Module student te beoordelen

Q17 Ruimte voor het geven van een toelichting op stellingen die u relevant vindt:

Q18 Studenten kunnen gedurende de opleiding tegen verschillende problemen aanlopen. Geef aan in welke mate Minor/Module studenten bij u aankloppen met... (1= Nooit, 2= Zelden, 3= Soms, 4= Vaak, 5= Heel vaak, 6= Nt.v.t.).

- › Organisatorische problemen rond de vakken
- › Inhoudelijke problemen rond de vakken
- › Organisatorische problemen rond de stage
- › Inhoudelijke problemen rond de stage
- › Problemen met begeleiding gedurende de stage vanuit de opleiding
- › Problemen met begeleiding gedurende de stage vanuit de stageschool
- › Problemen met betrekking tot werkdruk
- › Twijfel over geschiktheid voor het beroep
- › Persoonlijke problemen

Q19 Geef een korte toelichting op de meest voorkomende problemen waarvoor studenten regelmatig bij u aankloppen:

Q20 Als studenten zijn gestopt met het volgen van de Minor/ Module, wat zijn voorkomende redenen?

Kenmerken deelnemende studenten

Het programma voor het behalen van een beperkte tweedegraads bevoegdheid kan worden gevolgd door studenten in de bachelor fase en door studenten die een bachelor/master/doctoraal hebben behaald. Deze groepen studenten kunnen op verschillende manieren van elkaar verschillen, wat van invloed kan zijn op de inhoud en organisatie van het programma.

Q21 Geef een korte toelichting op, of een voorbeeld van kenmerken waar u opvallende verschillen tussen Minor en Module studenten ervaart:

Q22 Om zicht te krijgen in hoeverre de opleiders deze verschillen ervaren vragen we u aan te geven in hoeverre u het eens bent met de volgende stellingen. Ik ervaar duidelijke verschillen tussen Minor en Module studenten op het gebied van (1= Helemaal oneens, 2= Oneens, 3=Neturaal, 4= Eens, 5= Helemaal eens, 6= N.v.t.).

- › Motivatie om het programma te volgen
- › Levensfase
- › Onderwijsgerelateerde vaardigheden bij aanvang van het programma
- › Vakinhoudelijke kennis bij aanvang van het programma
- › Ontwikkeling van vakdidactische vaardigheden gedurende het programma
- › Ontwikkeling van pedagogische vaardigheden gedurende het programma
- › Ontwikkeling van vakinhoudelijke vaardigheden gedurende het programma
- › Werkhouding
- › Ervaren werkdruk
- › Kritische houding en geven van feedback t.a.v. het programma
- › Organisatorische problemen rond de vakken
- › Inhoudelijke problemen rond de vakken
- › Tevredenheid over de stage (door de ogen van studenten)
- › Tevredenheid over de stage (door de ogen van opleiders)
- › Tevredenheid over de stage (door de ogen van schoolbegeleiders)
- › Twijfel over geschiktheid voor het beroep
- › Persoonlijke problemen

De Educatieve Module en Minor als opstap naar het leraarschap

Q23 Het doel van de Educatieve Minor en Module is om meer studenten op te leiden tot VO-docent. Om ook inzicht te krijgen in het vervolg van de loopbaan van Minor en Modulestudenten vragen we u aan te geven in hoeverre de volgende zaken volgens u van toepassing zijn. In welke mate komen de volgende zaken voor (1= Nooit, 2= Zelden, 3= Soms, 4= Vaak, 5= Heel vaak, 6= Nt.v.t.):

- › Minor en Module studenten hebben na het behalen van een beperkte tweedegraads bevoegdheid de ambitie om door te studeren voor een volledige (eerste of tweedegraads) bevoegdheid
- › Minor/ Module studenten stromen na het behalen van een beperkte tweedegraads bevoegdheid door (direct of indirect) naar een wo-master lerarenopleiding
- › Gecertificeerde Minor en Module studenten op bachelor niveau geven les in het vak waarvoor ze zijn opgeleid
- › Scholen ervaren verschillen met leraren die een andere opleiding hebben gevolgd

Q24 Als studenten na het behalen van hun beperkte tweedegraads bevoegdheid niet zijn gaan werken in het onderwijs, wat zijn voorkomende redenen?

Q25 Voor zover afgestudeerden met een beperkte tweedegraads bevoegdheid geen leraar worden, in welk werkveld en welke functie komen zij dan terecht?

De Educatieve Module als formele opleidingsvariant binnen het opleidingsstelsel

De Educatieve Module heeft sinds de zomer van 2016 de status van een pilot, welke tot juli 2022 loopt. Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen zal naar verwachting medio 2021 besluiten of deze variant wettelijk verankerd zal worden.

Q26 Om een beeld te krijgen hoe u als opleider de Educatieve Module waardeert als variant binnen het opleidingsstelsel, vragen we u te reageren op de volgende stellingen. De Educatieve Module... (1= Helemaal oneens, 2= Oneens, 3= Neturaal, 4= Eens, 5= Helemaal eens, 6= Geen mening).

- › trekt studenten die zeer gemotiveerd zijn om te leren lesgeven
- › stelt geïnteresseerden in staat zich te oriënteren op het leraarschap
- › is aantrekkelijk voor zij-instromers
- › biedt voldoende praktijkervaring voor de student
- › levert startbekwame docenten op voor de onderbouw van havo, vwo en het gehele vmbo-tl
- › draagt bij aan het vergroten van de instroom in de lerarenopleidingen
- › is voor scholen een manier om in te spelen op het (aankomende) lerarentekort (
- › is voor bevoegde docenten een mogelijkheid om relatief snel aan een bevoegdheid voor een aanverwant vak te komen
- › is een manier om de Master in twee beroepsvoorbereidende delen te verdelen

Q27 Ruimte voor het geven van een toelichting:

Q28 Zou de Educatieve Module volgens u moeten blijven bestaan in het opleidingsaanbod van de Universitaire Lerarenopleidingen?

- ☐ Ja, het huidige programma voldoet
- ☐ Ja, maar er zijn wel aanpassingen nodig
- ☐ Nee, de Educatieve Module is geen geschikte opleidingsvariant om wettelijk te verankeren

Q29 Licht toe waarom u het huidige programma vindt voldoen?

Q30 Licht toe wat u graag anders zou zien in het programma:

Q31 Licht toe waarom u deze opleidingsvariant niet vindt voldoen:

Vergroting instroom Educatieve Minor en Module

Q32 In het onderwijs bestaat de wens om het aantal universitair opgeleide leraren fors te verhogen. De ambitie is om in komende vijf jaar te komen tot een verdubbeling van de universitaire instroom in de lerarenopleidingen. Een belangrijke stap hierin dat de ULO's meer en flexibeler routes naar het leraarschap in het voortgezet onderwijs hebben gecreëerd. De Educatieve Minor en Module zijn hier een voorbeeld van. De instroom in deze varianten neemt toe, maar kan groter. We zijn daarom benieuwd naar uw ervaring en mening betreft de activiteiten die uw opleidingsinstituut onderneemt om de instroom te vergroten... (1= Helemaal oneens, 2= Oneens, 3=Neturaal, 4= Eens, 5= Helemaal eens, 6= Geen mening).

- › De lerarenopleiding waar ik werkzaam ben besteedt voldoende aandacht aan het werven van nieuwe studenten voor de Educatieve Minor
- › De lerarenopleiding waar ik werkzaam ben besteedt voldoende aandacht aan het werven van nieuwe studenten voor de Educatieve Module
- › Binnen de universiteit waar ik werkzaam ben zijn de faculteiten voldoende in staat om studenten die interesse hebben in het onderwijs gedurende de bachelor fase te adviseren over de mogelijkheden
- › Binnen de universiteit waar ik werkzaam ben zijn de faculteiten voldoende in staat om studenten die interesse hebben in het onderwijs na de bachelor fase te adviseren over de mogelijkheden
- › Ik draag zelf actief bij aan het werven van nieuwe studenten voor de Educatieve Minor
- › Ik draag zelf actief bij aan het werven van nieuwe studenten voor de Educatieve Module
- › De scholen waarmee ik contact heb zijn voldoende geïnformeerd over de mogelijkheden voor onbevoegde docenten om een beperkte tweedegraads bevoegdheid te halen

Q33 Geef een korte toelichting op de sterke elementen van de promotieactiviteiten die uw lerarenopleiding betreft de Educatieve Minor en Module onderneemt:

Q34 Wat zou de lerarenopleiding of universiteit anders kunnen doen rond de bekendheid en werving van nieuwe studenten voor de Educatieve Minor en Module?

Q35 Licht kort toe welke activiteiten u zelf onderneemt rond het werven van nieuwe studenten voor de Educatieve Minor en/of Module, mits van toepassing:

Q36 De antwoorden op deze vragenlijst zijn zeer waardevol voor de evaluatie van de Educatieve Module en Minor. Er zal zorgvuldig en vertrouwelijk met uw gegevens worden omgegaan. Deze worden anoniem verwerkt en de uitkomsten kunnen in geen geval naar u herleid worden. Voor deze evaluatie willen we graag enkele lerarenopleiders spreken om in meer detail in te gaan op de meerwaarde én de tekortkomingen van de Educatieve Module. Staat u open om hiervoor benaderd te worden voor een telefonisch gesprek? Vul dan uw emailadres in zodat we contact met u kunnen opnemen hierover.

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Q37 Vul hieronder je naam en het emailadres in waarop we je kunnen bereiken. Deze gegevens zullen in een beveiligde omgeving worden opgeslagen, worden niet gedeeld met derden en zullen na afronding van het project vernietigd worden.

- › Voornaam:
- › Achternaam:
- › Emailadres:
- › Opmerking:

Q38 U bent aan het einde van de vragenlijst aangekomen. Hartelijk dank! Als u nog op- of aanmerkingen hebt die u graag wilt delen, dan kunt u die hieronder nog kwijt:

Bijlage C: Vragenlijst vo-scholen educatieve minor en module

Uitnodigingsmail

Geachte schoolleider,

Om personele tekorten in het onderwijs op te lossen, zijn in de afgelopen jaren nieuwe routes naar het lerarenberoep gecreëerd. Universitaire bachelor-studenten kunnen een educatieve minor volgen als onderdeel van hun universitaire bacheloropleiding. Sinds enkele jaren kunnen ook afgestudeerden van een universitaire bacheloropleiding een educatieve module aan een universiteit volgen die inhoudelijk gelijk is aan de educatieve minor. De minor en de module leiden op tot een beperkte tweedegraads bevoegdheid, voor vmbo-tl en de onderbouw havo/vwo. vmbo-tl.

In opdracht van het ministerie van OCW en de VSNU worden deze educatieve minor en module geëvalueerd. Doel hiervan is om te bepalen of en welke meerwaarde deze verkorte opleidingsroutes voor scholen hebben. De minister van OCW benut de resultaten van dit onderzoek om het beleid voor de educatieve minor en module waar nodig aan te passen.

Deze vragenlijst zal ongeveer 10 minuten invultijd vergen en kunt u via deze link invullen [xxx]
Houd bij het beantwoorden van de vragen zo veel mogelijk de situatie van vóór de Corona-crisis in gedachten.

Er wordt uiteraard vertrouwelijk met uw gegevens omgegaan. Alle antwoorden worden anoniem verwerkt, beveiligd opgeslagen en niet gedeeld met derden. In de rapportage zullen de uitkomsten in geen geval naar u of uw school herleid kunnen worden.

We zijn naast u ook op zoek naar collega's binnen uw school die ervaring hebben met de begeleiding van stagiaires en van startende leraren. We willen hen vragen om deze vragenlijst ook in te vullen. Ons verzoek is daarom om de link naar de vragenlijst onder deze collega's te verspreiden.
U kunt zo gewenst daarvoor de volgende mailtekst gebruiken:

Beste collega,

*Het Ministerie van OCW doet onderzoek naar de ervaringen binnen scholen met stagiaires van de educatieve minor/model en met docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid. De educatieve minor/module biedt universitaire studenten de mogelijkheid om tijdens of na hun bacheloropleiding een beperkte tweedegraads bevoegdheid (vmbo-tl en onderbouw havo/vwo) te halen.
Omdat je binnen onze school betrokken bent bij de begeleiding van stagiaires en startende leraren wil ik je namens het ministerie van OCW graag verzoeken om een vragenlijst hierover in te vullen. Dat kan via deze link.
Er wordt uiteraard vertrouwelijk met je antwoorden omgegaan.*

Hartelijk dank alvast voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet

Janneke Lommertzen
Projectleider
ResearchNed

Vragenlijst vo-scholen educatieve minor en module

De educatieve minor en educatieve module zijn ontwikkeld als nieuwe routes naar het lerarenberoep. In studiejaar 2009-2010 is de educatieve minor op negen universiteiten van start gegaan, om wo-studenten vroeg in de opleiding te interesseren voor het leraarberoep. Vanaf studiejaar 2016-2017 is hetzelfde programma te volgen ná het behalen van het wo-bachelordiploma onder de naam educatieve module. De educatieve minor en module zijn inhoudelijk en qua opzet gelijk en leiden beide op tot een *beperkte tweedegraads bevoegdheids*. Hieronder staan de verschillen en overeenkomsten tussen de verschillende routes samengevat:

	Hbo lerarenopleiding tweedegraads	Educatieve minor wo	Educatieve module
Duur	4 jaar hbo bachelor	30 studiepunten (6 maanden) als onderdeel van een 3-jarige wo-bachelor opleiding	6 maanden (fulltime) na afronding wo-ba opleiding
Instroomeisen	havo, vwo of mbo-4 diploma	wo-bachelor studenten	wo-bachelor gediplomeerden
Met deze bevoegdheid mag je les geven aan:	› Onderbouw havo en vwo › geheel vmbo (bb, kb, gl, en tl) › beroepsonderwijs en volwasseneneducatie › praktijkonderwijs	› onderbouw havo en vwo › vmbo theoretische leerweg	

V1. Hierbij verklaar ik dat ik vrijwillig aan deze vragenlijst deelneem en geef ik toestemming om mijn antwoorden op de vragen in deze vragenlijst anoniem te verwerken en analyseren in het kader van de evaluatie van de educatieve module/minor uitgevoerd door ResearchNed en Wageningen University, in opdracht van het Ministerie van OCW en de VSNU.

- ☐ Ja, ik heb bovenstaande tekst gelezen en geef toestemming
- ☐ Nee, ik geef geen toestemming

V2. Kent u de BRIN-code van uw school?

- ☐ Ja, namelijk ...
- ☐ Nee

V3. Wat is de naam van de school en de plaats?

V4. Is uw school een (aspirant)opleidingsschool?

- ☐ Opleidingsschool
- ☐ Aspirant opleidingsschool
- ☐ Mijn school is geen (aspirant) opleidingsschool
- ☐ Dat weet ik niet

V5. Bent u betrokken (geweest) bij het begeleiden van stagiaires en/of startende docenten op uw school?

- ☐ Ja, stagiaires
- ☐ Ja, startende docenten
- ☐ Ja, beide
- ☐ Nee

V6. Wat is uw functie op school?

- ☐ Schoolleider
- ☐ Schoolopleider
- ☐ Stagecoördinator
- ☐ Werkplekbegeleider
- ☐ Anders

V7. Hoeveel leerlingen zitten er op uw school?

- ☐ Minder dan 500 leerlingen
- ☐ 500 - 1000 leerlingen
- ☐ 1000 - 1500 leerlingen
- ☐ 1500 - 2000 leerlingen
- ☐ Meer dan 2000 leerlingen
- ☐ Weet ik niet

V8. Welke soorten onderwijs biedt uw school aan? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ vmbo-b/k
- ☐ vmbo-tl
- ☐ havo
- ☐ vwo

V9. Bent u bekend met de educatieve minor en de module en de beperkte tweedegraads bevoegdheid waartoe dat leidt?

- ☐ Ja, ik ben bekend met de educatieve minor en met de educatieve module
- ☐ Ik ben bekend met enkel de educatieve minor
- ☐ Ik ben bekend met enkel de educatieve module
- ☐ Ik heb er wel eens van gehoord, maar niet meer dan dat
- ☐ Nee

V10. Heeft u ervaring met de begeleiding van stagiaires en/of startende docenten die de educatieve minor/module volg(d)en?

- ☐ Ja, ik begeleid of heb stagiaires van de educatieve module/minor begeleid
- ☐ Ja, ik begeleid of heb docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid begeleid
- ☐ Nee

V11. Biedt uw school stageplekken aan studenten die de educatieve minor of module volgen?

- ☐ Ja, we begeleiden stagiaires die een educatieve minor of module volgen
- ☐ Op dit moment niet, maar we hebben in de afgelopen 5 jaar wel studenten begeleid die een educatieve minor of module volgden
- ☐ Nee
- ☐ Weet ik niet

V12. Om hoeveel stageplekken gaat dit ongeveer per jaar?

- ☐ Weet ik niet
- ☐ [Open invulveld]

V13. Is er een reden te noemen dat uw school geen stageplekken biedt aan studenten van de educatieve minor / module?

- ☐ Weet ik niet
- ☐ Geen bijzondere redenen, situatie heeft zich niet voorgedaan
- ☐ Omdat: [Open invulveld]

V14. Heeft uw school contacten / afspraken met een of meer lerarenopleidingen over de begeleiding van stagiaires vanuit de educatieve minor/module of startende docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid?

- ☐ Weet ik niet
- ☐ Nee
- ☐ Ja, over de begeleiding van stagiaires vanuit de educatieve minor/module
- ☐ Ja, over de begeleiding van startende docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid
- ☐ Ja, over een eventuele vervolgopleiding voor startende docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid

V15. In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen: De educatieve minor of module ... [1 zeer mee oneens; 5 zeer mee eens]

- > biedt voldoende praktijkervaring voor de student
- > levert startbekwame docenten op voor de onderbouw van havo, vwo en voor vmbo-t
- > is voor mijn school een manier om in te spelen op een (aankomende) lerarentekort
- > levert stagiairs op die meer begeleiding nodig hebben dan studenten van de tweedegraads lerarenopleiding

V16. In welke mate verschillen volgens u stagiairs van de educatieve minor/module van stagiairs van de tweedegraadslerarenopleiding op de volgende onderdelen? [1 veel minder bekwaam, 2 minder bekwaam, 3 even bekwaam, 4 meer bekwaam, 5 veel meer bekwaam, 6 = weet ik niet]

- > Vakdidactische bekwaamheid
- > Pedagogische bekwaamheid
- > Vakinhoudelijke bekwaamheid

V17. Zijn er docenten op uw school werkzaam (geweest) met een beperkte tweedegraads bevoegdheid?

- ☐ Ja, er zijn docenten op mijn school werkzaam (geweest) met een beperkte tweedegraads bevoegdheid. Ik weet niet welke opleidingsvariant zij hebben gevolgd
- ☐ Ja, alleen docenten die een educatieve minor hebben gevolgd
- ☐ Ja, alleen docenten die een educatieve module hebben gevolgd
- ☐ Ja, zowel docenten die een educatieve minor hebben gevolgd als docenten die een educatieve module hebben gevolgd
- ☐ Ik weet het niet
- ☐ Nee

V18. Kunt u een indicatie geven van hoeveel docenten er momenteel met een beperkte tweedegraads bevoegdheid werkzaam zijn op uw school? [open invulveld + blokje weet ik niet]

V19. In welke schoolvakken geven de docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid les?

- ☐ Uitsluitend voor de vakken waarvoor ze bevoegd zijn
- ☐ Soms voor andere vakken daarbuiten
- ☐ Regelmatig voor andere vakken daarbuiten
- ☐ Weet ik niet

V20. Is het aantal docenten op uw school met een beperkte tweedegraads bevoegdheid de afgelopen 10 jaar toegenomen, afgenomen of gelijk gebleven?

- ☐ Toegenomen
- ☐ Gelijk gebleven
- ☐ Afgenomen
- ☐ Weet ik niet

V21. Hoe beoordeelt u de bekwaamheid van startende docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid in vergelijking met de bekwaamheid van startende docenten met een volledige tweedegraads bevoegdheid op de volgende onderdelen: [1 veel minder bekwaam, 2 minder bekwaam, 3 even bekwaam, 4 meer bekwaam, 5 veel meer bekwaam, 6 weet ik niet]

- ☐ Vakdidactische bekwaamheid
- ☐ Pedagogische bekwaamheid
- ☐ Vakinhoudelijke bekwaamheid

V22. Kunt u bovenstaande antwoord toelichten?

V23. Waarom worden op uw school docenten met een beperkte bevoegdheid geworven? [mult]

- ☐ Vanwege tekorten nemen we aan wie we kunnen vinden
- ☐ Dit zijn over het algemeen geschikte docenten gebleken
- ☐ Vanwege personele tekorten in het eerstegraads lesgebied; docenten met een educatieve minor/module kunnen worden opgeleid naar een eerstegraads bevoegdheid.
- ☐ Anders namelijk:...

V24. Kunt u bij onderstaande stellingen aangeven in welke mate u daarmee instemt? [1 Zeer mee oneens; 5 Zeer mee eens; 6 weet ik niet]

- ☐ Onze school kiest er bewust voor om stageplekken aan te bieden aan studenten van de educatieve minor of educatieve module
- ☐ Onze school kiest er bewust voor om docenten te werven met een beperkte tweedegraads bevoegdheid.
- ☐ De kwaliteit van onderwijs is niet afhankelijk van de bevoegdheid van de docent
- ☐ Op onze school is behoefte aan docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid
- ☐ Docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid die de ambitie hebben om door te studeren voor een volledige tweedegraads bevoegdheid, worden op onze/deze school daarin gestimuleerd en ondersteund
- ☐ Docenten met een beperkte tweedegraads bevoegdheid die de ambitie hebben om door te studeren voor een volledige eerstegraads bevoegdheid, worden op onze/deze school daarin gestimuleerd en ondersteund

Benaderen voor een telefonisch interview

V25. Hartelijk dank voor het invullen van de vragenlijst! Graag zouden we met betrokkenen bij de werving en begeleiding van stagiaires en startende docenten een verdiepend gesprek willen voeren over de educatieve minor/module. Dat gesprek duurt naar verwachting zo'n 30 minuten. Zouden wij u mogen benaderen voor een telefonisch interview?

- ☐ Ja, je kunt mij mailen op [e-mail] en/of bellen op [telefoonnummer] voor het eventueel inplannen van een telefonisch interview
- ☐ Nee, ik houd het bij deze eenmalige deelname

Dit was de laatste vraag, hartelijk dank voor uw medewerking!

Is uw docententeam toekomstbestendig?
In september start er een nieuwe lichterij enthousiaste studenten met onze Educatieve Minor/Module. Onze studenten helpen u graag met hun frisse blik en academische kijk op het onderwijs. Daarnaast beschikken ze over uitgebreide vakinhoudelijke kennis. Van u leren ze graag hoe ze een klas managen en pedagogisch verantwoord kunnen handelen.

Interesse om samen te werken?
Meld dan nu uw stageplek aan.

Wat is het?

De Educatieve Minor/Module is een intensief opleidingstraject van 6 maanden waarin we studenten opleiden voor een beperkte tweedegraads lesbevoegdheid in het voortgezet onderwijs.

Hoe lang duurt het?

Een student loopt per week 16 - 20 uur (± 6 lessen) stage in de onderbouw op dinsdag, woensdag en donderdag. De stage duurt 20 weken; van september tot en met eind januari.

Hoeveel tijd kost het?

De begeleiding van een student vraagt in totaal ± 60 uur. Bij een duostage is dit ± 40 uur per student. U begeleidt de student bij het uitvoeren van lesgevende en niet-lesgevende activiteiten.

Wat levert het op?

Studenten die een Educatieve Minor/Module hebben afgerond, blijven vaak verbonden aan hun stageschool. Ze geven les en/of kiezen ervoor om ook een eerstegraads lesbevoegdheid te halen.

Persoonlijk contact

Uit ervaring weten we dat persoonlijk contact met u en de student essentieel is voor een succesvol opleidingstraject. Daarom houden we tijdens de stage contact met u en de student.

"Ik vond het heel prettig om samen te werken en ik had niet verwacht dat de Minorstudent zó snel zou leren. Dat was een positieve verrassing!"

Ruth - Werkplekbegeleider

"De combinatie van theorie en praktijk samen met de uitstekende stagebegeleiding hebben ervoor gezorgd dat ik de geleerde kennis in mijn lessen direct in de praktijk kon toepassen en de ervaring uit mijn lessen ook weer mee kon nemen naar de opleiding"

Melke - Student

Meer informatie

www.ru.nl/docentenacademie/stagebegeleiding

Aanmelden stageplek

<https://docentenstage.ru.nl/>

Contact

stage@docentenacademie.ru.nl

Radboud Universiteit